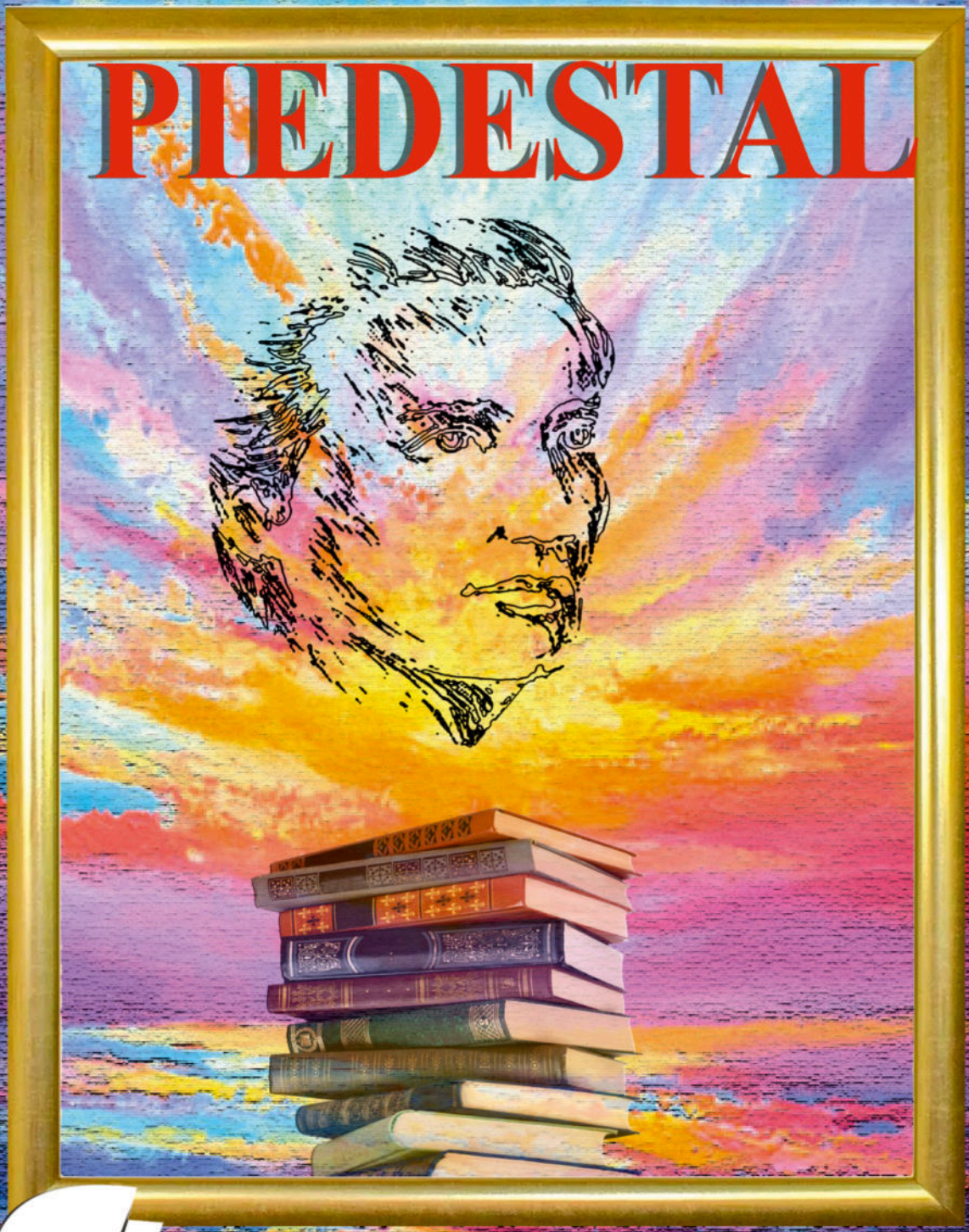
Revistă de cultură și artă

PIEDESTAL

Anul 2, Numărul 2 (4)/2024

Revistă de cultură și artă PIEDESTAL

Anul 2,
Numărul 2 (4)/2024

Editată cu sprijinul Consiliului Judeţean Hunedoara şi al Bibliotecii Judeţene „Ovid Densusianu” Hunedoara - Deva

Redactori: Camelia ARDELEAN
Elisabeta BOGĂȚAN
Mirela COCHECI
Dumitru DUMITRESCU
Monica DUȘAN
Radu IGNA
Mihai PETRE

Colaborator permanent: Constantin STANCU

Corectură: Diana FERENCZ
Traian MARIAN

Tehnoredactare: Carmen POPESCU

Copertă, grafică: Carmen POPESCU

Adresă: Strada Traian Vuia, Nr. 4
Deva, Județul Hunedoara

Email: talvescudumitru@yahoo.com

ISSN: 3008-2250 ISSN-L 3008-2250

Sub egida A.S.O.C.A. Deva - Hunedoara

Tiparul executat la Casa de editare EMIA Deva

SUMAR

CAPITOLUL I POEZIE

Poezie

Elisabeta Bogățan.....2
Miron Țic 2
Mara Hașa.....3
Silvia Faur.....4
Ioan Pârva.....6
Dumitru Dumitrescu.....7
Florin Faur.....9
Camelia Ardelean.....11
Valentin David.....12
Mihai Victor Afilon.....14
Adriana Tomoni.....16
Adrian Munteanu.....17
Nora Hruban.....18
Sorin Micuțiu.....19
Maria Anastasiu.....21
Dumitru Cristănuș.....22
Simion Cosmescu.....23

Poezie dialectală

Ileana Cornelia Neaga.....25

Poezie pentru copii

Marioara Ardelean.....27

Epigrame

Valentin David.....29

CAPITOLUL II PROZĂ

Roman

Dumitru Dumitrescu.....30

Proză scurtă

Ion Dulugeac.....35
Ana Tricu.....40

Schițe

Tudor Cicu.....41

Note de autor

Constantin Stancu.....45

Note de autor

Constantin Stancu.....46

Interviu

Sorin Micuțiu.....47
Anca Sîrghie.....51
Adrian Munteanu.....53

Cronici literare

Constantin Stancu.....56
Ladislau Daradici.....59
Anca Sîrghie.....62
Camelia Ardelean.....65

Eseu

Monica Dușan.....67
Christian W. Schenk.....70

Editorial

Camelia Ardelean.....73

Cugetări

Dumitru Dumitrescu.....78

CAPITOLUL III EVENIMENTE

Lansări de carte

Valentin David și Teodora Pascale.....77

Vernisaj

Doina Florea Nelega.....80

Aniversări

Dumitru Tâlvescu.....83

ELISABETA BOGĂȚAN

Reverie

doar în lăuntru-mi te caut
doar răsăritu-ți lăuntric
l-aștept

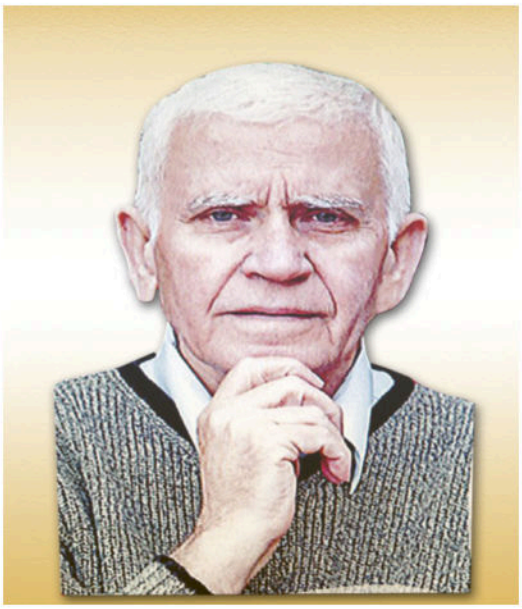
inima ta bate
cald
la mine în piept

rapsodii de lumină
și cântec
mi te arată
mi te învăluie
mi te dăruie

pe depărtate cărări
ecoul pașilor
cântă
și stăruie

peste lăuntric abis
clipele-aprind
punți de mirări

când și când
se-aud tăceri explodând
în adâncuri de gând

MIRON ȚIC

VORBIND CU EMINESCU

Nu știu, dar aș vrea să cred că și alți copii au avut in acest sat preocupările mele... Iată, despre ce e vorba: împreună cu un prieten ce locuia dincolo de râul satului, în serile de vară, stăteam tolăniți pe niște căpițe de fân, de unde priveam cerul împânzit de stele și urmăream cu tainic interes acea stea luminoasă numită Luceafăr. Luceafărul însemna, de fapt, pentru mine, Eminescu.

Nu știu de ce, dar eu am rămas cu această amintire în suflet, şi mai ales, cu cea a ochilor umeziţi de roua dimineților, pe care simteam ca pe un firicel subţire de gheaţă, ca o amforă uriașă, a lumii.

Aceste căpiţe de fân, mi le amintesc ca pe niște adevărate leagăne, ce ne bucurau și ne desfătau ochii, într-un târziu cosmic, în care s-a adâncit şi crescut Poezia Timpului. Recitam, când eu când prietenul meu, versuri din poemul Luceafărul şi ne hrăneam, deopotrivă, cu nesomnul din bucuria acelei nopți, contopită în neuitarea verii. Poate, doar îngerii păzitori să ne fi fost martori, la toate frumusețile nopților din cerul copilăriei nesfârşite...

Poate, doar dorinţa noastră, pură şi adevărată, să ne fi primit sub acest timp.

Așa a fost copilăria mea, aici la Boz, când am adormit pe căpiţe din fânul cosit de tatăl meu, în grădina casei.

Câți oare dintre copiii satelor, mai trăiesc asemenea miracole?

Să doarmă pe căpiţe de fân, ce emanau miros rupt din rai...

Satul de azi, a intrat în lumea postmodernistă, într-un timp când rar mai auzim bătutul coasei pe oare, ce mai ştiu copiii din ziua de azi nicovală despre uscatul şi adunatul fânului? Ce bine că acele locuri ale copilăriei de altădată le mai pot întâlni şi le mai pot vedea, bucurându-mă de acest privilegiu.

Prietenul meu, nu mai este, a plecat, de câţiva ani, pe drumul fără de întoarcere. Poate, de acolo, simte şi vede şi el, acele locuri de care se îndrăgostise şi el peste măsură. Bună seara, prietene Iosif Mic! Uite, azi m-am gândit să scriu despre frumuseţea preocupărilor noastre, din vremea copilăriei, din vremea în care trăiam cu floarea limbii române apropiată de suflet, de tot ceea ce licărea în privirile ochilor noştri.

Într-o dimineaţă, când am intrat În casă tatăl meu m-a întrebat, cu seninătate în ochii lui limpezi, ca zarea dimineţii, ce am vorbit cu Luceafărul lui Eminescu, dacă i-au plăcut versurile rostite de pe căpiţele de fân?

I-au plăcut versurile pe care i le-am recitat şi m-a rugat, ca şi-n această seară să fiu prezent din nou, pentru a ne vedea sub cerul nopţii plin de stele, unde el ne va asculta cu toată plăcerea. Şi a mai trecut o seară de taifas cu Domnul Eminescu, cu Luceafarul poeziei româneşti, de care ne bucurăm, că îl avem şi îl putem declama toată viaţa noastră, de azi şi de mâine.

Şi a treia seară, a fost la fel, dar în cea de-a patra seară, n-am mai putut să urcăm pe căpiţele de fân, deoarece a început să picure mărunt şi astfel ne-am întrerupt dulcile noastre întâlniri cu neasemuitul Domn Eminescu.

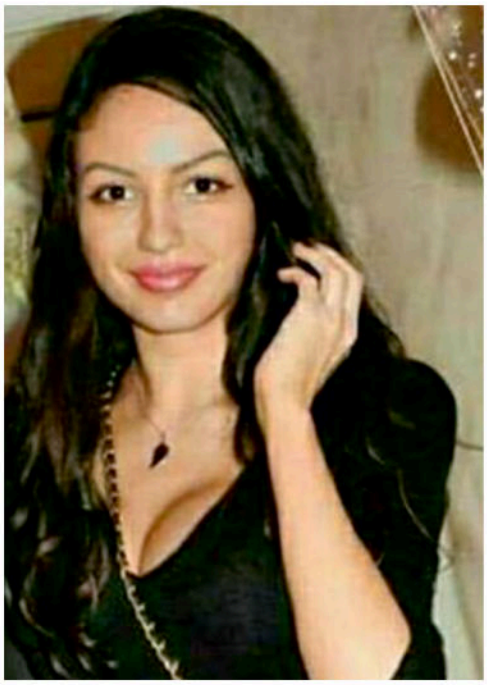
Acum stau mă gândesc la ceea ce făceam în copilărie şi mă întreb ce lecţie, mai frumoasă ar putea fi pentru un copil, decât aceasta. de a vorbi cu Eminescu, cu împăratul poeziei noastre, de pe nişte căpiţe de fân, cosit de tatăl lui?

Îmi amintesc că, la ora solstiţiului de vară, într-un apus de zi, l-am găsit pe tata pe un scăunel, citind poeziile lui Eminescu.

Am stat câteva clipe, iar el abia după aceea mi-a simţit prezenţa. L-am întrebat dacă iubeşte poezia lui Eminescu. Răspunsul a venit, declamând cu voce domoală, ca a lui Sadoveanu, poemul Luceafărul.

Când voi pleca în lumea de dincolo, să-mi pui aceste versuri, împreună cu romanul lui Nicolae, „Până mă întorc, visează” în sicriu. Când a venit acea vreme, m-am ţinut de cuvânt, punându-i în coşciug versurile poetului Eminescu şi romanul scris de fratele Nicolae. Poate, cine ştie, tata mai citeşte şi azi, cu aceeaşi bucurie, poemul Luceafărul cum îl citeam eu şi cu prietenul meu, pe căpiţele de fân.

Aceste cuvinte sunt parte dintre bucuriile ce le-am trăit pe aceste meleaguri şi care s-au legat de sufletul meu şi care vor dura mult şi bine, neputând să mă despart nicicând de ele.

MARA HAŞA

Dragoste de poezie

În grădina umbrelor şi a culorilor vagi,
Un băiat şi o fată învârteau visele în lanul cu maci.
„Băiete, ce vezi în această lume de fum?”
„Văd păsări din aur, cu aripi de scrum.”

„Fetiţo, ce simţi în această lume de aburi?”
„Simt fulgere tăcute, cu inimi de grauri.”
Şi pe când îşi ţineau mâinile strâns,
Un univers ciudat s-a desfăşurat în al lor dans.

„Oare cerul e un ochi, iar pământul un vis?”
”Nu, cerul e o masă, iar pământul un abis.”
Şi în răspunsuri stranii, îşi găseau echilibrul,
În lumea lor ideală, fără cărţi de reguli.

În mijlocul nopții, în pădurea fără timp,
Cei doi își construiau un palat de nisip.
„Spune-mi, fetițo, ce culoare are luna?”
„Are umbre de argint și irizări ca laguna.”

„Ai să mă iubești până la capătul universului?”
„Nu, dragul meu, te voi iubi până la marginea visului.”
Și sub cerul nesfârșit, în lumea lor de fantezie,
Băiatul și fata trăiau o dragoste de poezie.

Eu
Simt căldura vieții curgând, în trupul meu de tânără regină.
N-am fost niciodată sclava unei povești scrise,
Ci doar stăpâna destinului meu, în lumea asta plină de vise.

Ca o flacără veșnic aprinsă în adâncul nopții,
Străbat lumea cu grație, în căutarea dreptății
În fiecare clipă, în fiecare pas și suspin,
Sunt stăpâna absolută a propriului meu destin.

Sunt stăpâna viselor mele, liberă să zbor,
Prin văile lumii, sub cerul senin și strălucitor.
Nimic nu mă ține legată, nici lanțuri, nici zăvoare,
Sunt stăpâna propriei mele căi, înfruntând orice mă doare.

În ritmul inimii mele, în dansul fără de sfârșit,
Mă simt vie și puternică, în lumina soarelui adormit.
Nu sunt sclava niciunei povești, sunt regina propriei mele legi,
În lumea mea, sunt stăpâna destinului perfect.
Mă îndrept către fericire în mersul meu alert.

Sunt o flacără învăluită în mister și dorință,
Sclavă doar a propriei mele pasiuni, cu inima aprinsă.
În fiecare mișcare, în fiecare privire
Sunt stăpâna destinului meu,
îndreptându-mă spre viitorul ce vine.

SILVIA FAUR

Singurătatea poetului

Neînțeles, poetul trecea
Printre cadavre de visuri și țeluri.
Un singur cuvânt de rostea
Îl percepeam în noianuri de feluri.
Căci noi, citiorii din contemporan,
nu știm ce-i licența-i suavă
și oricât el striga-va în van,
noi îi credem mintea bolnavă.
De ce scrie atunci ne-ncetat,
dacă n-are cin' să-nțeleagă
sufletu-i încrâncenat,
viziunea lui pură și dragă?
Sau încă mai speră s-ajungă la noi
fior de iubire totală,
în lumea de griji, de efort, de nevoi,
în viața aceasta fascinant de complexă,
de risc, de-mpliniri, de eșec, de regrete
și, în fond, atât de banală?

Spovedanie

Doamne, Tu nu ești departe,
stând pe tron în raiul Tău,
unde eu nu pot ajunge
pentru că sunt un om rău.
Uit să zic în toată ziua
rugăciunea din psaltire,
nu țin post, nu fac mătănii,
la biserică nu merg,
că n-aud ce zice popa.
Da-n urechea mea cea surdă
Cântă porumbei și vrăbii
și aud cum latră câinii

și cum susură izvorul
și mă-nchin la iarba verde
și la pietrele din cale,
pentru că Tu ești acolo,
toate astea-s ale Tale.
Eu Te văd în orice frunză
din pădurea de pe munte
și Te-aud în orice gând,
care-mi trece-acum prin minte.
Fiindcă, Doamne, fără Tine
eu n-aș fi aici, Părinte,
și scânteia mea de viață
n-ar fi flacără, ci scrum.
Cum pot să exist pe lume
Eu și tot ce mă-nconjoară,
dacă Tu n-ai fi în noi
cu suflarea Ta ușoară,
ce ne ține treji și vii
ca să-ți proslăvim ființa,
ce ne-nvăluie pe toți,
copii, tâlhari și animale
și ereții din văzduh?
Tu la toate le-ai dat duh
și Te văd pe Tine-n ele
și-ți slăvesc puterea toată,
căci Tu ești de necuprins.
Ești mai mult decât planeta
asta care moare-n chinuri,
fiindcă te-a uitat pe Tine
și confundă rău cu bine,
apucând bezmetic viața
ca pe-un drept,
nu ca pe-un dar.
Oamenii luptă în zadar,
ca o turmă răvășită,
agățați de o ispită
care-i duce în păcat.
Doamne, stau îngenunchiată
În altarul ființei mele
și Tu, iartă-mi erezia,
căci vorbesc cu mine
și Te simt cu toată mintea
și cu inima-nsetată
de iubirea și de mila Ta
și-ți spun de fiecare dată
„Doamne, fie voia Ta!”

joi, 25 martie 2021, ora 4.15

Omagiu noului

Îmi e rușine că scriu versuri.
Îmi e rușine că am ritm.
Îmi e rușine că scriu rime.
Dar ce să fac?
Așa îmi vine,
și nu pot să le țin în mine.

Le toarnă-n mine cineva
din conștiința planetară
și nu pot să le las afară,
fac parte din ființa mea.
Mă uit la alți confrați ai mei
și nu pot să compun ca ei,
dar îi citesc și îi admir,
cum vorbele le vin în șir
fără cadență, melodie,
așa cum versu-mi cântă mie.

Ce dacă nu au ritmul lor?
Ce dacă nu-i citesc ușor?
Ei au idei și le exprimă,
Chiar fără ritm și fără rimă.
Căci, perimat e Minulescu
și prăfuitul Eminescu,
alt secol ne-a născut pe noi
și ne-mbrăcăm în versuri noi,
fără cadență inutilă.

Rămân doar eu.
Mică, umilă,
tribut al vremilor apuse,
cu sentimentele expuse
în ritmuri vechi și perimate.
Și nu pot merge mai departe.
Deci, îi admir pe cei ce scriu
călcând pe-al vechiului sicriu
și-n versul lor inovator
se naște scrisul viitor.

Eu m-am născut mult prea târziu
și car cu mine, inutil,
ritmatul, prăfuitul stil,
căci nu pot altfel să mai scriu.
Mai bine să mă las de scris,
Căci voi ajunge la gunoi,
bătrân și singur, un proscris
printe poeți de vremuri noi.

16 septembrie 2021
când am împlinit 84 de ani

ION PÂRVA

Când

Când
un orologiu imaterial
marca ceasul
dintre noapte și zi,
CINEVA
mi te-a trimis
să-mi fii alături
în această lume nebună
aflată într-un lung
proces de dezintegrare.
De atunci
te simt mereu
făcând parte din ființa mea
însetată de iubire
asemenea unui beduin
ce-și poartă pașii
prin nisipurile fierbinți
ale deșertului
în căutarea unui izvor
de apă vie.
Și când am simțit pe obraz
sărutul divin,
inima mi-a tresărit
în piept
sub impulsul neobișnuit
al dragostei
ce se înfiripa
pentru aproapele.
Era ca o rază de soare
ce binecuvântă
un început de poveste
cu un buchet de trandafiri
pe care ți-i ofeream
la un țărm de mare
de unde privirile noastre
îngemănate
porneau pe un drum lung
ce ducea prin miezul clipei
către Nemărginire.
Și printre frunze de eucalipt
un vânticel ștrengar
trecea
furișându-se șerpește.
Purta pe aripile vinetii
Imaginea unei Fericiri târzii.
Prin vecini
cocoșii speriați
vesteau averse de ploaie,
iar pe insula Afroditei
înmugureau trandafirii roșii,
roșii ca sângele Răstignitului,
semn al adevăratei IUBIRI…

În noaptea albastră

În noaptea albastră
cu un boț de mămăligă
atârnat
sub înalturi cosmice
pe valea Crișului Alb
trece un stol de cocori
trimițând țipete ascuțite
către nicăieri.
E ceasul când Morfeu
se deșteaptă
din somnul profund
somnul visurilor
fără temei,
într-o lume a Absurdului.
Acum clepsidra trebuie întoarsă
căci și lumea a fost întoarsă
cu josul în sus.
Noroc că F-16
se află la fruntarii
și ne păzesc
de navele cosmice
ce ne tot dau târcoale
iscodind neputințele noastre
istorice.
Undeva,
o salvă de tun a
a marcat
sfârșitul jalnic
al globalizării.
Să închinăm, deci,
ciocnind pahare cu șampanie
pentru victoria celor
cu mintea limpede.
La lada de gunoi
a istoriei
cu birocrații
războinici de carton
ce s-au refugiat
în turnuri de fildeș
visând cai verzi
pe pereți.
Mici aiureli mari…

DUMITRU DUMITRESCU

DE DRAGOSTE

1.

Aș vrea doar ochii să ți-i văd când ne-om privi în față
Trecut-au anii ca și când târziu să ne dăm seama
Fără de milă ninși în păr rămas-a-n noi doar teama
Preamultelor neîmpliniri ce ne-au scurtat din viață.
N-am cum s-acuz sentimental greșelile absurde
Că încă te iubesc nu vreau să ne certăm vreodată,
Ascultă inima de-ți stă ca doru-mi s-o străbată
Sigur pe el ne-având temei cu alta s-o confunde.
Și de va fi să ne-ntâlnim ei, bine, am abțineri
M-apasă frica ce-o-ntrevăd să nu ne recunoaștem,
Trecuți de ani și ninși în păr ce-aș da să mai renaștem
Încă o dată cum am fost amorezați și tineri!
Minunea lumii pe pământ tot renăscând în cupluri
Retransformată-n chip și fel iubirea-i neschimbată,
Festin al marilor dorinți mai mult ca niciodată
La întâlnirea ce-ți propun… de dânsa să te bucuri!
Și de va fi, uită și tu când ne-om privi în față
Preamultele neîmpliniri…ce ne-au scurtat din viață!

2.

Sunt zâmbetele tale prelungi ca două fire
De împletit săruturi frumoase ca beteala,
Cu degetele-andrele vai, scuză-mi îndrăzneala
De-a ți le prinde-n noduri să nu se mai deșire!
Că ochii mei prin ziduri de trec mint și-eu oleacă
Iubindu-te vulcanic, te-asemăn doar cu luna,
Lună de-ai fi și, totuși, ca tine nu-i niciuna
Mai mîndră dintre stele la zâmbet să te-ntreacă!
Supremul iad al cărnii mi-l prelungești cu gura
Pe care închizând-o să te sărut pe gene,
E nefiresc de-altfel să-mi dai așa migrene
Mișcând din gene tandru… eu să le stric coafiura.
Când zâmbetele tale mă pișcă, stau oleacă,
De-ți cer în gând cu patos: mărită-te cu mine!
Că te iubesc vulcanic ce-aș vrea și, orice-aș spune
Nu-i nimenea-ntre stele, iubito, să te-ntreacă!

3.

Lampa arde-n sânii-ți goi tot mai reci și tot mai triști
Capul meu căzut din nori vanitos sub pernă zace,
Gânduri între noi asudă, îți simt buza când o miști
Tremurând ușor să-mi spună:- Vreau să dorm, lasă-mă-n pace!
În curând va bate ceasul împietrite clopoțele
Să le spargă-n praf și pulberi peste-a clipelor cvartale,
Noi gustând deșertăciunea visăm nori și ploi de stele
Socotind c-așa vom trece pragul falselor hotare.
Să m-ascund cumva de tine, ce să fac… te iau în brațe
Tu la rându-ți tremurândă să te-ntorci în pat alene,
Pe haloul unui crivăț ce vrea buzele-ți să-nhațe
- Lasă-mă, nu fi sfioasă, stai frumos și… nu te teme!
Gânduri între noi asudă îți simt buza când o miști
Capul meu rătăcitor vanitos sub pernă zace,
Lampa arde-n sânii-ți goi tot mai reci și tot mai triști

Eu mă-ntind să-i sting fitilul: … să nu vadă ce-
ți voi face!

4.

Amintiri străbat amurguri
Nemurind mă-ntorc în vis
Cu un coș plinuț de struguri
Înapoi cum ți-am promis,
La răscrucea dintre vremuri
Cu arcade tinerești
Unde tu degeaba tremuri
După stele în calești,
Mândra mea cea adormită
Într-o zi fără de toamnă
Te-aș plimba c-o trăsurică
Ne-ncetat, distinsă doamnă
Înapoi, curând, oriunde
De vei vrea să îmi schimb pasul
Dragostea să ne inunde
Inerentă ca necazul
La răscrucea dintre vremuri
Unde vom străbate-amurguri
Musai e… să nu mai tremuri
Și de mine să te bucuri!

5.

- Hai să,-ascultăm iubito o romanță
N-auzi pe drum că trece o fanfară?
În pași de dans cu-aceeași eleganță
Vreau să te-nvârt cât încă-i pe afară;
Pentru-a scăpa de-a noastră acalmie
Frumoasa mea cea pururea virgină,
Mă țin în ritm fiori de nebunie
Ce mi-i provoci cu-atingerea-ți divină.
Mai bine spus pe-acest miracol tandru
Dansând în cerc iubito, surâzând,
Să nu te rupi ca floarea de liandru
La pieptul meu hai, vino… să te strâng!
Din stradă curg harmonii să ne ducă
Undeva-n slăvi pe-octave fără număr,
Poți să și-adormi cumva de te apucă
Un somn ușor cu fruntea pe-al meu umăr;
Ard suferind fiori de nebunie
Dansând în cerc pe-acest miracol tandru,
- Hai să scăpăm de-a noastră acalmie
Frumoasa mea ca floarea de liandru!

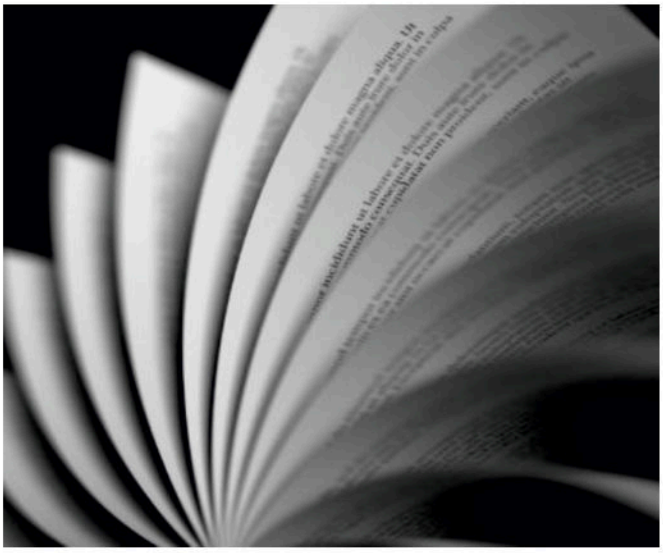
6.

Nimic nu e mai greu pe lumea asta
Chiar și-nfruntând stihiile de-a rândul,
Nicio durere nu e ca năpasta
De-a te găsi iubita mea cu gândul.
Mă tot feresc de lume și de datini
Uitați de timp nu cred să ne-ntâlnim,
Storși de trecut și-aleanul sfintei patimi
Înstrăinați… degeaba mai trăim!
De peste zări a inimii tristețe
Știind cum te vreau, te trece-n neuitare,
Învins de-amor din oarba-mi tinerețe
Sărutul tău lipit de gând mă doare!
Că-mbătrânesc neștiind ce mai înseamnă
Numele-ți scris asemuit c-o astră,
Reîntâlnindu-ne-ntre timp devenind doamnă
Să te-adresezi spunându-mi dumneavoastră,
Nimic nu e mai greu pe lumea asta
Schimbați la trup spre-a nu ne recunoaște,
Că ne-am iubit și ni s-a scurs corastra
Printre-amintiri… e răul ce ne paște!

7.

Ascunde-mă prin iarba cea mai dulce
Iubito, tu să-mi vindeci boala nouă,
Soarele-n zori cu luna să se culce
Nu-l vom lăsa ci-l vom stropi cu rouă.
Până târziu, până-n adânc să fie
Acest obloj cu gust de ducă lină,
Ascunde-te și tu asemeni mie

Pân-om intra cu luna-n carantină!
Un miez de foc ca într-un aprig clește
Amorul meu să-ți ardă sânii, gura,
Un rug de-om fi cu tot ce ne unește
Prin iarbă uzi să ne uscăm de-a dura!
Și-apoi topiți de rouă-n iarba arsă
Pe-un fulgerat în noaptea fără tunet,
Gelos pe noi ca dintr-un cuib de barză
Soarele sterp să ne lumine umed.
Hai să mai stăm un pic prin iarba dulce
Poate-om scăpa de boala asta nouă,
Amorul meu cu-amoru-ți să se culce
Nu-i vom lăsa… ci-i vom stropi cu rouă!

FLORIN FAUR

Iarna

Îngheață în mine orice iluzie
Mutenia sufletului mă hrănește
cu fotografia trecutului
Las mintea să nască și să rodească în plină iarnă
Viața incertă dezgolește zorii gândirii
Se așterne o vedenie fantomatică
Ca o pagină albă.
Cărările timpului se pierd între două punți
Ca un zbor în infernul propriu
Într-un somn liniștitor.

Fugit ireparabile tempus

Într-un moment de rătăcire
Căutasem timpul pierdut
Prin acele inflexibile legi ale firii.
Am părăsit banalul
În discuții inutile
Purtate pe un tărâm ilegal
Și am reușit să supăr
Prezentul, trecutul și poate… viitorul.
Pierdut într-un timp perimat
și în șoapte tăcute
Voiam să vii în anotimpul meu.
În suflet simt o poveste amară
Spartă în mici bucurii.
Și bătăile inimii răscolind freamătul din suflet
Eul meu s-a rătăcit în codrii pietrificați
Ca și numele meu-în legendă.
Fiara ascunsă în inima mea
Macină în scrâșnet timpul
Animal cu roșie față
Într-o viață împietrită și tristă.
În tine se ascund amintiri cu mierle
Și în întunecimea ta stau învins.
Cu inima ciobită și gândul pierdut.
Aș vrea să fug de vremi, de legi și soartă.

Idilă

M-am culcat lângă amintirea ta
Și te iubeam.
Am adormit lângă glasul tău
Și te visam.
Era bine lângă glasul tău cald
Și încă mai păstram chipul tău.
Nu-mi amintesc ce-mi spuneai
Poate vântul și grindina
Ce ți-au cutremurat nopțile,
Sau poate visul tău ce a murit
Undeva sub cuvinte.
Mă jucam cu părul tău zulufiu,
Era îndărătnic.
Și nici măcar nu știai.
Nu-mi amintesc de ce te-ai supărat
Poate doar, de tristețea mea
Ori, cine știe, de drag
Nu-mi amintesc de ce mă doreai,
M-am culcat lângă amintirea ta
Și te iubeam…
Am adormit lângă glasul tău,
Și te visam…

Libertate

Mâinile, doar mâinile
Vor pipăi zăvoarele
Pentru că sunt aproape de trup
Eu trebuie să ajung repede
Și buzele vor rupe un cântec
Când trec prin porțile de plumb ale orașului
Porțile de plumb ce se leagănă în aer.
Vârful munților e sus.
Ar trebui să fie ascuțit
Iar prin încăperile toate
Sub pragul de sus
În stinghia timpului
Țipă clopotele toate
Dinții se vor rupe scrâșnind o înjurătură
Vântul va goni pe străzile pustii
Pe umbrele înghesuite în oraș.

Oglinzi paralele

Am o casă cu două oglinzi
În care mă închid ca în sicriu
Sunt un fermecat
și mor în fiecare zi repetat
În reci, sumbre oglinzi reflectat.
Pe tine te-am chemat, iubito,
Ca într-un somptuos palat
La țărm de mare
Cum numai în basme
E acest fabulos palat.
Doar că nimeni nu a binevoit a veni
Și nici gând să vină
În casa cu oglinzi paralele
Și grinzi surpate
Și i-am sunat pe îngerii din cer
Și au venit cu carul de foc
Și oglinzile, fum le-au făcut.

Aproape finis

Albastru în fața ochilor mei
Un pictor a pictat o întunecată pictură
Și tot privind această viață infernală
A început orbirea.
Acum nu-mi mai rămâne
decât să cad în abis
Să mă insinuez în mine
Pe un drum răscolit, rătăcit
Un vierme se răsucește în inima mea
Și o animalică, atavică spaimă mă cuprinde.
Unde ești tu, viața mea furată.

Dă-mi

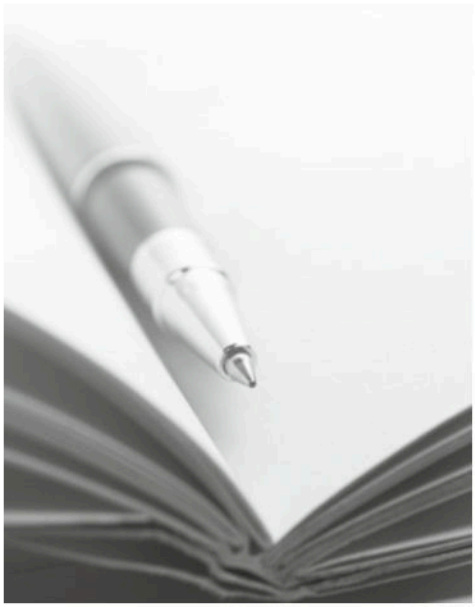
Dă-mi visurile tale
Să le împletesc cu ale mele
Să le fac cunună de lună
Din glasul tău să-mi fac un cântec
Sclipirea ta să-mi facă din zi sărbătoare
Și să dansăm în zori de încântare
Să-mi bucuri ochii cu zâmbetul gingaș
În suflet să-mi picuri flori înfiorate
Nu vreau să mă mai trezesc
Din visul meu dulce.

Oare?

Doamne, doar Tu mă auzi!
Printre suspine și lacrimi
Doar tu-mi cunoști chipul, glasul,
Tu-mi auzi lacrima căzută în suflet
Căzută în palma ta
Și mă cunoști după plâns
Numai Tu mă asculți, Doamne!
În noaptea aceasta albă
Când stelele cad
Și dansează un dans pentru pace.

Uneori

Mi-e dor de mine,
De amintirile mele,
Le caut printre cioburile de suflet
Printre anii tinereții furați
Ce-a fost un vis.
Mă găsesc prin privirile oamenilor din viața mea
Sau pe care-i întâlnesc pe stradă
În zori, ori în asfințit,
În zăpezile uitate în van
Când mi se pare că mă regăsesc
Apare alt gând
Și o gheară-mi strânge inima
Am fost vreodată, sunt, sau voi mai fi?

CAMELIA ARDELEAN

De ce mai scriu…

De ce mai scriu când picură amurgul
Cu foşnet iluzoriu peste lume,
Când vidul rugăciunii n-are nume
Şi-n stei de suflet tace Demiurgul?
Când Tyche*, schimbătoare, face glume,
Iar seceta de vis inundă burgul,
La trap sau în galop când fuge murgul
Durerilor ce-n haită vin anume?
În mine o magnolie-nfloreşte,
Cu ramuri conectate la lumină;
Înot în trupu-i fraged ca un peşte,
Uimirea de petale-mi este plină.
(Când verbul din adâncul meu descreşte,
Îi dau să bea din seva opalină.)

***Tyche:** zeiţa sorţii sau destinului în mitologia greacă.

Mi-a sângerat încrederea în tine

Mi-a sângerat încrederea în tine:
Pumnalele minciunii-au sfârtecat-o;
Rănită-a fost, empatic, şi Erato*,
Într-un război cu umbrele străine.

Ne-a mai rămas iubirea în sfumato;
Din rama gri iluzii sar ciorchine –
Se-nghesuie cadavrele pe şine,
Sub trenul ce pufneşte în staccato.

La morga amintirilor plăpânde,
Luminile mai pâlpâie sfioase.
Cândva legate-n franjuri de mătase,

Minutele-mpreună sunt osânde.

Se-arată clipe veştede, hidoase;
Din suflet rup hienele, flămânde.

***Erato:** muza poeziei lirice în mitologia greacă, una dintre cele nouă muze.

Un ciob din nerostitele furtuni

Un ciob din nerostitele furtuni
Năprasnic explodează între noi,
Se-adună stropi de fiere în convoi,
Eterul se prelinge pe tăciuni.

Se leapădă norocul de trifoi,
Sub vântul spulberând o zi de luni,
Se dau de ceasul morţii raţiuni,
Neliniştea zvâcneşte-n amândoi.

Copacul urii îşi înalţă chipul
Din nopţile uitate-n vechiul parc;
În sânge Nyx* se cerne ca nisipul
(Pe-un fir de praf, nălucă, te îmbarc),

Abia acum (ţi-)am înţeles tertipul,
Când Eros ia o pauză de arc.

***Nyx**: zeiţa nopţii în mitologia greacă.

Când răutatea îşi înfige dinţii

Când răutatea îşi înfige dinţii
În lutul plămădit de Savaot,
Nu îl mai iei pe postul de pilot
Al propriului destin; îţi vinzi şi sfinţii.

Bonomul vesel se transformă-n ciot –
Te-afunzi adânc în puţurile minţii
Secate de iubire, şi arginţii
Primesc tăcut emfaticul tău vot.

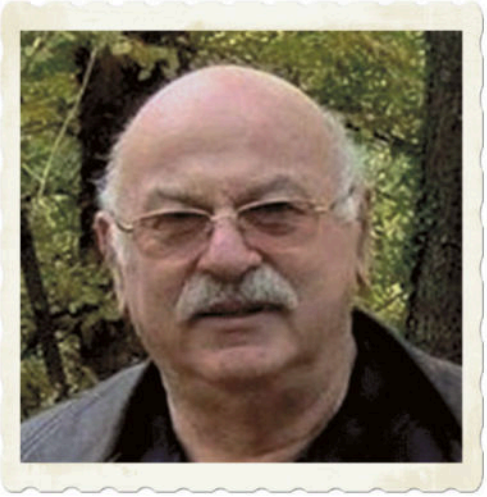
Te soarbe-o nebuloasă-nfometată –
Nu ştii că eşti meniul principal.
Dacă-i propui din listă să te scoată,
Te-ncătuşează-n bolul ei oval
Şi te mixează-ncet cu apă plată;
Îţi devorează eul la final.

Aş vrea să fiu săgeată de zeiţă

Aş vrea să fiu săgeată de zeiţă
Şi să mă-mplânt în asprele cuvinte
Ce mi-au trecut ades pe dinainte,
Să torn poeme-albastre în matriţă.

Apoi aş trage-un glonţ în jurăminte
Care-au murit în stadiul de „notiţă”;
Aş mai păstra din plumb o rămăşiţă,
Ca să trimit minciuni la „cele sfinte”.

De-a pururi înfrăţite cu Athena
Mi-s visele ce-Olimpul îl cuprind,
Dar secetă şi beznă-i în arena
Din lutul Evei, aşchii zămislind;
Un zombi mă uneşte cu antena
Care captează umbrele cu jind.

VALENTIN DAVID

Gândacul de bălegar

Ne-am transformat în scarabeu uman,
Sisiful condamnat la chin etern,
Împingem greutăți, ce un Guvern
În spate ni le pune an de an.

Ca grindina, secundele se cern,
Iar timpul de o vreme ni-e dușman,
Purtăm supuși, în spate, un cadran,
Ce ascunde-n el un mecanism intern.

Urcăm și coborâm în marșarier,
În gând rostind dictonul Shakespearean,
Visăm să ne năltăm mereu spre cer,

Dar lunecăm învinși pe tobogan,
Iar „Dumnezeii” noștri, din Infern,
Se bat să pună mâna pe ciolan.

Punct și de la capăt

Îmi scutur iarăși tocul de rugină
Și îl scufund apoi în călimară.
Se-aude-un scârțâit ca de vioară,
Cu un arcuș muiat în tescovină.

E palidă hârtia, ca de ceară,
Și îmi întoarce fața sa velină,
Ca un bolnav, uitat în carantină,
Agonizând, dar neputând să moară.

Păianjenii m-afurisesc cu sete,
Tristețea mă apasă ca un drog,
Atârnă pânza ruptă pe perete,
Precum un corn căzut de inorog…

Palinca nu mai poate să mă-mbete,
E-un semn să mă întorc la Decalog?

Răbdarea e amară

Aș vrea să mă însor, m-am săturat,
Să spăl, să calc, să mătur, e un chin,
Paharul dă pe-afară, deja-i plin,
Și unghiile-mi rod, stingher, în pat.

Beau pe-nserat o bere c-un vecin,
De fete-s ocolit, parcă-s ciumat;
Am un motan, dar e și el castrat,
Iar mâțele îl scuipă, misogin.

Doar două babe se opresc din mers,
Privindu-mă c-un sincer interes,
Au evadat probabil din cămin…

Le fericesc, zâmbindu-le pervers,
Și mă-ndulcesc, chiar dacă-s plin de stres,
Sorbind din sticla mea de vin-pelin.

Aș vrea să scriu ceva inteligent

Aș vrea să scriu ceva inteligent,
Să dau, pe dată, criticii pe spate,
Femeile să fie încântate,
Confrații să m-acuze de talent.

Să fie râs și plâns amestecate,
Melanj pervers, dar totuși inocent,
Aș vrea să scriu ceva inteligent,
Să dau, pe dată, criticii pe spate.

Din pană mi-a rămas un rudiment,
Iar muzele-s deja extenuate,
Le-am stors ca niște rufe prespălate
Și-i plin de file rupte pe ciment…

Aș vrea să scriu ceva inteligent!

Așteptare perpetuă

O să aștept vreo zece ani la coadă,
Căci este lungă, fără de sfârșit;
De data asta, nu-s deloc grăbit,
Nici dornic să mai fac o promenadă.

Costumul e călcat, l-am pregătit,
Pantofi, cămăși, sunt toate într-o ladă;
O să aștept vreo zece ani la coadă,
Căci este lungă, fără de sfârșit.

De data asta n-o să mușc din nadă,
Piloși ignoră rândul, nesimțit,
Iar eu, zâmbind, în față îi invit,
Că ninge-acum în Iad și e zăpadă…

Și mai aștept vreo zece ani la coadă.

Clepsidră lichidă

Doar apa trece, pietrele rămân,
O știu de mult și de aceea-s trist,
Căci mi s-au adunat la colecist
Și la rinichi, c-un ritual păgân.

De cumpăr un smarald sau ametist,
Mai sunt femei ce mă primesc la sân,
Doar trece apa, pietrele rămân,
O știu de mult și de aceea-s trist.

Își suflă vântul aer în plămân,
Trăiesc o viață dură, de artist,
Sunt moară-n vânt, cu spirit zeflemist,
Dorind finalul tragic să-l amân…

Doar apa trece, pietrele rămân!

MIHAI VICTOR AFILON

REMEMBER

* Versuri selectate din volumele „Cercuri în lanul de cuvinte” (2017) și „My dear Babylon” (2023), publicate la editura **COLORAMA** – Cluj-Napoca

Poem continuu

(În memoria verișorului meu,
Neluțu – Cornel Achim, 1957 - 2024)

Poeme din simbolism/ rugină în metabolism
Florile răului cresc în celule/ le amăgesc cu pilule
Chakra poeziei în blocaj sanitar/ versuri în zadar
Beau și cafea și coniac/ pe umăr stă un drac
Ascult muzică pentru vagabonzi/ cioburi de oglinzi,
Mașinăria mentală în revizia de iarnă/ toarnă, frate, toarnă,
Las sentimentele pentru gunoieri/ metalele pentru orfevrieri,
Confuz, totuși refuz loje, ignor mesaje,
Rulez poeme pe 64 de biți, poeme de doi bani/ pentru profani,
Pentru prietenii mei de dincolo de voal/ din spațiul extrasenzorial
Magia sensului divin/ taina potirului cu vin,
În rug aprins/ diavoli ce migrează din vis în vis,
Ce zălog pe suflet/ pe ulițe al lupilor urlet,
Pisici cu pași de catifea / țigănci ghicind în cafea,
Și râde ăl necurat în beznă/ te înlănțuie buruieni de gleznă.
.....
Dar îngeri de veghe/ rugăciuni de sfinți în zeghe,
Trepte spre paradis/ Cuvinte din paraclis,
Trei preoți, ca trei magi și mulți prieteni dragi,
Îți păzesc calea spre grădină/ te conduc spre lumină,
Șiruri de strămbuni/ umbre de oameni buni,
Din sate zărăndene/ alungă stafiile viclene,
Sprijin anonim/ de la cei ce te iubim,
Fiica ta cu suflet auriu/ zâmbet pictat pe azuriu,
Clandestin/ te înalți spre cer senin/ Amin!

Heruvim

(În memoria bunului meu prieten,
Eduard Robert Klocek, 1979 – 2019)

Iată-ne din nou, copii mai mari, purtând foc viu în ochi,
Mai ieri cutreieram străzile acestei cetăți, crai între domnițe,
Acum revărsăm ghiozdane doldora de amintiri, \s-au prăbușit clădiri,
Ce vremuri imperiale, moara timpului macină piatră și vieți,
Privesc pereții fluizi ai localului: devin transparenți, \se volatilizează,
Noi, copii mai mari, râdem și stăm la masă, sorbim din \cupe de șampanie,
Suntem aceiași, doar timpul ne induce în eroare, Maya, iluzia lumii,
Suntem aici, dansăm, răsună aceleași ritmuri, timpul\hapsân ne-a brăzdat riduri,
Și-mi pare oare, ori se năruie în fire de nisip, \pereții de granit,
Doar noi și masa unui ultim ospăț, spirite conectate\la sursa eternității.
Îți amintești, Edy, de copilăria noastră, floare albastră?
Zilnic pe drum spre liceu, apoi spre infinit, spre Dumnezeu,
Destinul a scris cu litere stacojii în Cartea vieții,\gândurile vin alai,
Sufletul tău undeva în Kashmir, ascultă Led Zeppelin,
De pe Acoperișul lumii zboară cu aripi de heruvim,\la marginea genunii,
Bunicul tău îți zâmbește din strană, în sufletul meu e rană.
Pozne și povești, pe cai albi, împărătești, suflete aurifere,\din alte emisfere.
Într-o toamnă am primit o veste șoc, cum că ai ieșit brusc\din joc,
Mai știi cum în uzină sirena suna? Anunța primejdia,\furtuna,
Ai trecut atât de frumos în rezervă, tu cel ce trăiai\cu atâta vervă,
Ești în brigada veșniciei acum, pe Pământ e atâta fum,

Ard pădurile, arde lumea, Edy și nu avem cui ne spovedi,
Noi suntem bine, ți-am mai zis, pentru tine e vremea
\Marelui Vis,
Acolo, în paradis…

Poetului
(În memoria lui Eugen Evu, 1944 - 2017)

Din morminte îmi șoptesc poeți uitați ce îmi sunt frați,
Din **EVU(L)** sublim, veghetori, nefilimi,
Umbre din cuantă, din sfera divină, transpuse în urbea\corvină…
În oul ideal: galaxii, pe lac, lumini, reflexii,
Între trestii, din cuibul viselor se înalță în zbor, \pe aripi de dor,
Șeherezadele-mi șoptesc, nimfele mă iubesc,
Din bolgiile dantești, înveți să plutești,
Prin eter, spre mister,
Din rai curge stilistica florilor de mai.

Filip
(În memoria bunicului meu,
Tămaș Filip, 1924 - 1994)

Și acum încotro, Filipe, unde zburăm nobile principe?
Spune calul alb din basm și deschide aripile cu entuziasm,
Am să te port într-un zbor regal, zbor fără limite, fără egal!
Filip zâmbește senin și închină un pocal cu vin,
Își pune pe cap pălăria și începe călătoria…
Sunt Vâlva Băii: pe băieși îi amăgesc și îi pedepsesc,
De vei lua un fir de aur, din al meu tezaur,
Calul acesta ține moartea ferecată, sub coama fermecată!
Nu-i bai, zice Filip șăgalnic și încalecă falnic,
Năvalnic ca într-un vârtej, suind pe al vieții vrej,
Meșteșugul aurului, șoapta balaurului,
Chiupuri de vin, temniță și chin,
Lacăte ferecate, pe la ibovnice nopți disperate,
Brațe puternice ce conduc rădvanul, și aurul, vicleanul,
În ceasul transcendent, sortitul accident,
Moartea lină și drumul spre lumină.

Bunicilor mele, Ana si Nica

Mi-aş fi dorit să mai am o bunică,
Care să mă ocrotească
Aşa cum nici o femeie nu o va face,
Să mă sfătuiască
Când viaţa îmi va nărui speranţele,
Să-mi povestească
Despre amoruri interbelice,
Când oamenii erau oameni
Şi pasiunile se consumau,
În ritmul lent al ploilor de vară,
Să mă mângâie pe obraz
Şi să-mi spună
Că aşa e viaţa,
Îţi brăzdează rid după rid,
Numărând anii în care sufletul tău
Întinereşte,
Căci ne-am născut bătrâni
Şi devenim copii,
Aş vrea să întineresc frumos
Ca bunicile mele,
Dar am obosit să lupt cu viaţa
Asta tumultuoasă,
Am să mă aşez pe marginea unui râu
Şi am să aştept să treacă timpul
Prin mine, peste mine,
Iar umbrele lor neclare
Îmi vor săruta fruntea.

ADRIANA TOMONI

Sărut zorii

Sărut zorii până o să mai fie,
În lumea asta plină de mânie.
Și mângâi razele de soare,
Din părul-ți alb, plin de ninsoare.

Nădăjduiesc ca ,,mințile înalte”,
Să judece-nțelept dacă se poate,
Să nu plutim în hăuri de-ntuneric,
Copii să-mbrățișăm în amurg feeric.

Să mai existe mamă și tată,
O doină de bătrâni cântată,
Râuri despletite spălând pietre,
Tineri întorcându-se la vetre.

Șesuri luminoase și falnicii munți,
Pe frunțile lor înalte, cărunți,
Livezi înverzite, cu sute de miei,
Leagăne de copii, sub bătrânul tei.

Îndrăgostiți cu drag îmbrățișați,
Drum făcut în ospeții la frați.
Treziți-vă până nu e târziu,
Nu prefaceți lumea în pustiu!

Îngerii miruie zorii

Îngerii miruie zorii pe frunți
Și straie își fac din florile de meri,
Coboară pe scări aurii, desculți,
Albinele zumzăind, cară poveri.

E raiul florilor luminoase de-april,
În catedrale cerești se fac cununii,
Din flori de liliac se revarsă un tril,
Valsează eșarfe ușoare, viorii.

Mă-mbrățișezi sub bolți de glicină,
Șoptindu-mi cât de dragă îți sunt,
În păr petale ni se anină,
Suflate în taină de buze de vânt.

Te răstignim

Din catedrale de flori se-nalță rugi,
Pe bolți atârnă falduri de glicină,
Mai picură încet, Sfânt sânge din giulgi,
Sufletele ne sunt pline de vină.

Încă se aud piroane bătute
Și jale la poale de munți,
Ne uităm cu privirile pierdute,
Cu stropi de sudoare pe frunți.

În fiecare zi Te răstignim,
Tu, Doamne al inimilor noastre,
Neputincioși suntem și nu gândim,
Trecători, cu suflete sihastre.

Iartă-ne, Doamne, nu ne judeca,
Suntem doar lut în mâinile Tale,
Fără Tine, noi nu putem urca,
Sufletele sunt pline de jale.

Spală-ne cu rouă de mir,
Șterge-ne greșelile scrise în carte,
Îngerii coboară în șir,
Când rugă înălțăm din inimi deșarte.

Fata mea

Fata mea, te aștept să vii acasă,
Știu că treburi multe nu te lasă.
Ai și tu acum copil micuț la sân,
El este al casei voastre mic stăpân.

Petale în zbor se prind pe ferești,
Mereu mă întreb, ,,Acum, unde ești?"

„Ți-este bine oare? Ai făcut mâncare?”
Gânduri multe o mamă în suflet are.

Sper că o să veniți pe la noi la vară,
Pentru mine mamă, se cam face seară.
Sunt bătrână dragă și am pasul greu,
Mă topesc încet, așteptând mereu.

Vreau să-mi țin puțin nepoțelu-n poală,
Poate-aș mai uita, măicuță de boală.
O să pregătesc masă-mbelșugată,
Cum făceam copile și-altădată.

O să depănăm multe amintiri,
La mormântul tatei, punem trandafiri.

Sunt un punct

Sunt un punct în marea asta de lumină,
Atât de măruntă în trup
Și-atât de măreață-i în mine
scânteia divină.

În eul meu se-ascunde un neam,
Din care mă trag cu multă vină.
Mirul din botez, trupul și sângele Său,
Mi-au dat privilegiul de a fi creștină.

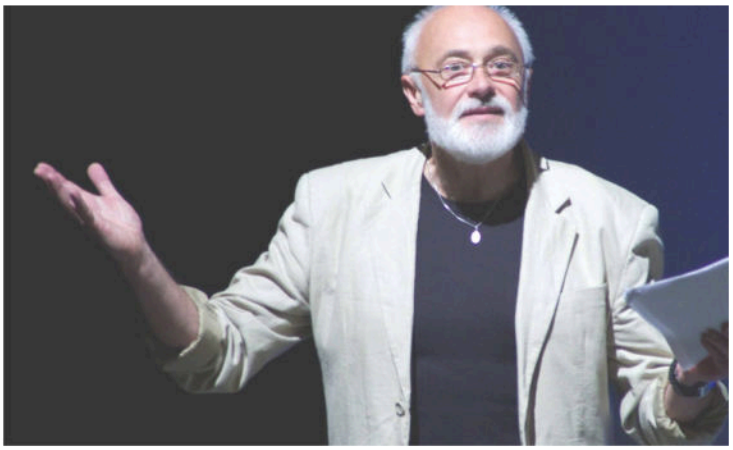
Cât te-am iubit

Cât te-am iubit, am aflat la despărțire,
Când mi-ai spus că drumul ți-a fost scris
înaintea mea. Și scurta ta iubire,
Am crezut că a rămas un vis.

Așa-m crezut atunci, că totu-i trecător,
Iubire ne-mplinită de o vară,
Am aflat că dorul nu e muritor,
Dar prea târziu, căci se făcuse seară.

Ne privim acum atât de triști,
Dar timpul nu se mai întoarce,
Iubirii n-am știut să-i facem drum,
Timpul neoprit, firul vieții toarce.

Îmi ștergi o lacrimă de pe obraz,
Cu mâna tremurândă și oftezi,
De ce n-am știut să trecem de talaz?
De ce prin lacrimi trebuie să vezi?

ADRIAN MUNTEANU

PRINTRE GRĂDINI

Printre grădini arzând îmi port povara,
Ferind-o de a iederei dogoare.
Săgeţi de foc se-mplântă în picioare,
Din arc de greieri ce-au sfărmat vioara.

Zvârlit pe umeri, rugul de răcoare
Și-a-nfipt în carnea tăbăcită gheara.
Îmi picură pe-un colţ de geană seara,
Când fructele au devenit amare.
Prin sângele de zmeură vegherea
Roteşte-n tâmplă timpul ca un fus.
Mi-au smuls din piept uimirile puterea
Și m-au târât smintite-ntr-un apus.

Prelungi bejenii adâncesc durerea
Acelor vremuri ce-n etern s-au dus.

PEȘTELE LUMINII

Pe maluri sălcii s-au trezit alene,
Ca să aştepte-un răsărit de soare.
Presimt în tâmple jilavă răcoare,
  Dar somnul încă n-a pierit din gene.
Pe crusta apei, scânteieri fugare
Ascund uimirea presurei sub pene,
Iar dansul ierbii-n unduiri de trene,
  A pus cu umbra pietrelor prinsoare.
Privirea blândă-n orizont răneşte,
Pe cer stau nori molateci ce ascund
Frământulzilei. Clipa ocoleşte
  Cuprinsul frunții într-un zbor rotund.
Și peştele luminii îşi sticleşte
  Eternitatea-n lacul fără fund.

OMUL SOLAR

Gol am venit pe lume. Neştiutul
M-a întrupat din zbateri şi dorinţe.
Ulcior cu lapte-mi întindeau fiinţe
Ce-n patru zări menirã începutul.
Când am urcat spre alte trebuinţe,
Să-ntemeiez în gândul meu avutul
Şi să opresc săgeţi de foc cu scutul
Iubirilor, m-au privegheat credinţe.

Mi-au pus veşmânt de taină al luminii
Şi sacrei nunţi din Caana magic dar,
Pe care-l smulg din dansul de Erinii
Şi-l modelez la flăcări de amnar.
Fiinţă pură-n vers, precum sunt crinii,
Rescriu vigoarea omului solar.

LUMEA NEŞTIUTĂ

M-am strecurat în lumea neştiută,
Înfiorat de gesturi şi cuvinte.
M-am înălţat amestecând în minte
Scârbe sălcii, cu izul de cucută.
Am devenit într-un târziu părinte
Şi-am ridicat tenace o redută,
Să nu-i rămână zarea veşnic mută
Vlăstarului ce n-a luat aminte.
Sudori amare m-au cuprins puzderii
Şi trupul de bărbat mi l-au împuns.
M-am reprodus de dragul învierii
Şi într-o moarte silnic m-am ascuns.
Întunecată scară a durerii
Am tot urcat, dar încă n-am ajuns.

SALCIE PLECATĂ

Sunt între oameni salcie plecată,
Trunchi fără vlagă aşteptând tăierea.
S-a prefăcut în fiere acră mierea
Şi în ocară vorba măsurată.
Poverile mi-au biruit puterea,
Prea multe valuri m-au supus deodată.
Nădejdea e-n uitare preschimbată
Şi-n vifor slut se pierde adierea.
O clipă doar de-aş întrerupe gândul
Acestor spaime ce te fac să cazi,
Ca să mai dau o şansă pentru blândul
Zefir pornit în taină printre brazi,
Aş zăbovi senin să-mi vină rândul,
Mi-aş aminti de mine, cel de azi.

ÎN UMBRA ZILEI

În umbra zilei aripa se-mplântă
Şi-acoperă uimirile cu pana.
Un strigăt stins îmi sfredeleşte rana
Iubirilor ce nu mă mai frământă.
Lumina stinsă-şi leapădă sutana
Pe cumpăna ce-n lacrimă se-avântă.
Talaz fugar pe mal se ia la trântă
Cu liniştea ce-mi pustieşte dana.
În iarbă-ngenunchez şi-mi cer iertare
Cărărilor ce le-am urcat pieptiş.
Un fir de iarbă-nfige în uitare
O sabie cu-nsângerat tăiş,
Şi pasărea rămasă-n aşteptare
Îmi tăinuieşte-adâncul din frunziş.

NORA HRUBAN

În cerul inimii

În cerul inimii tale
Sunt doar eu
Adăpostul unde furtuna nu ajunge,
Unde stau cu timpul de vorbă
În prezent visele adorm.
Dragostea stă în rădăcina cuvintelor
Înfiptă în altarul sufletului
Lumina cântă asprul sfârşit
Când asfinţitul te inundă.

Eterna înflorire

Vraja înălţării totul sfinţeşte
În eterna înflorire e a timpului încercare

Noi suntem cei rămaşi
La marea cea mare
Doar paşii grăbiţi
Timpul ajungă din urmă
Un probabil răsărit
Printr-un singur asfinţit
Pecetluind amprenta străbună
În des/cântul înfloririi
Pe a iubirilor lră.

Orgoliul

Suntem în torentul apelor grele
Ne poartă cânt şi gând
Într-un nefiresc legământ
Sceptrul te-nclină
Sfidând ce-i frumos, bun şi sfânt.
Valuri spumegânde se aruncă pe ţărm
În tainica noapte,
Halucinantă, se zbate-n asfinţit
Străbuna răutate, viguroasă,
Trâmbiţează, trădează şi tronează.

Sub semnul mirării

Neantul albastru, haos de foc,
Din ceea ce este nimic nu rămâne pe loc.
Binele, nenorocul ies aievea din joc.
Deşertăciunea-i sub semnul mirării.
Degradaţi, ne lăsăm spulberaţi în întreceri de cuvinte,
Ademeniţi, dirijaţi, pierduţi în nepăsare
Pe ultimul val al uitării de sine,
Transformaţi în nisipul din adâncul mării.
O piatră neagră, o piatră grea
Arde pe ţărmul fără de cuvânt al uitării.

Străine ecouri

Pe chipul tău dezamăgirea creşte
În suflet se adâncesc nemărginiri
Străine ecouri în piept şovăitoare.
Zările se ascund
La marginea unei lumi amăgitoare.
Înfiorător e vrejul sorţii
Când te cuprinde-n rătăciri
S-au topit zilele
Au îngheţat nopţile,
Înţelenind cuvântul răzvrătit
De zvonul crud din casa morţii.

SORIN MICUŢIU

Tautograme

Litanie

lăsată liberă
lumina lacrimii
limpezeşte lăuntrice labirinturi

liniştea livezilor
legănă luna
limitat lutul levitează
lumea lepădând

No name
Intim

iert ispititorul
inima-mi impură
ispăşeşte izgonirea
Indiferenţa irişilor incolori

iubesc infinitul
icoana iubirii
inepuizabile

improvizez izvoare
iluzii
Idei

Iertaţi-mă,iertaţimă

Litanie

noaptea
năsturaşii nebunului neştiut
nelămurite nădejdi
niciodată numărate
năruie nevăzutul
nicio nesiguranţă

nou-născute
nestăvilite negocieri
nuanţele nepăsărilor noastre

Onomastică

ochii osteniţi
ocolesc orizontul
ofrandă
omului oglindă

Seismograful

seismică seara
scutură stele
stânjenitoare
secundele se scurg
sentenţios
sufletul subestimat
strălucit solomonar
stâmpără setea

subscriu surâzător
sfatului solvabil
shakesperian

Trăiesc timpul

toamna târziu
tiparul trecutului
tăinuieşte tristeţi
tămăduind trupul

toate trecătorile
tălmăcesc tăcerea
tălpilor turcoaz

Veni Vidi Vici

Viața
vâslește voinicește

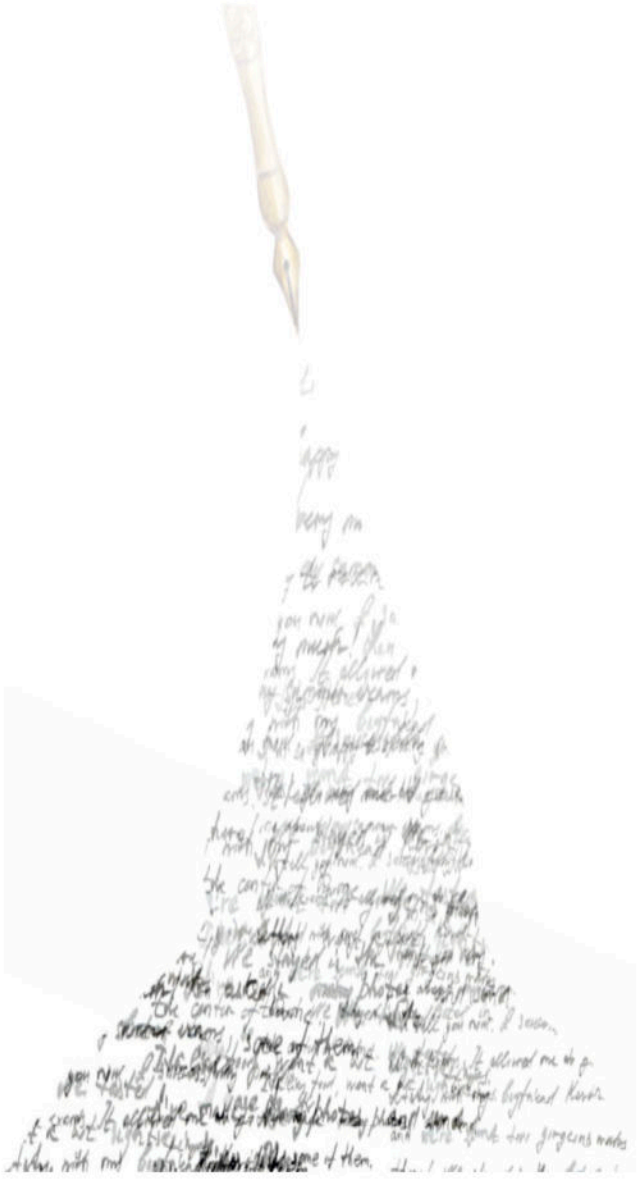
vârste vaporoase
vernisate visătorilor
vânează vinovății

vindecătoare versuri
veghează vecerniile

Ziua Z

zâmbesc
zăngănind zăbrelele
zbaterilor zilnice
zumzetul zorilor
zidirile zeilor zădărnicește

zgura zăpezii
zeciuiala
zborului zvelt

MARIA ANASTASIU

Bicefal

Adică cu un cap privind răsăritul,
cu un cap apusul.
De pe cea mai veche stemă regală din întreaga lume,
din Lagaș și-a întins aripile peste toată lumea,
și-a făcut cuiburi și pui:
de la hitiții pierduți până la sultanii selgiucizi,
din valurile congelate ale Volgăi până la gurile sparte ale Rinului,
de la oștenii lui Agamemnon la monahii athoniți,
la arnăuți, slavi și Cantacuzini,
de la maharajahii de miazăzi până sub soarele infam al Granadei.
Atenție, vă rog, comunitatea științifică:
această pasăre chiar există, e doar pe cale de dispariție –
de ce nu se face odată ceva,
ar trebui protejată prin lege!
Ce suntem noi atât de bicefali, tu și cu mine
(parcă ne-ar fi cusut cineva, ochi pe față, ochi pe dos, unul de altul)
și vrem să știm totul, înainte și înapoi, să nu ne scape nimic,
am fost în stare să creștem un cap în plus dacă nu se putea să avem ochi la spate –
ăsta e păcatul neamului acestuia,
al Imperiului acestuia,
să privească ba spre Răsărit, ba spre Apus
(frumoase mai sunt, Doamne, și răsăriturile și apusurile de soare).
Hai mai bine la Constantinopol
acolo unde se întâlnesc într-un singur trup cele două lumi,
acolo unde ne întâlnim noi, un singur suflet în două trupuri,
să privim vulturul bicefal decapitat
de ambele capete.
Și totuși, zboară și acum, vezi bine –
n-a reușit încă nimeni să-i taie
aripile.

Ispitire

Îmi trece iar prin minte, uneori,
un val nătâng de gând cu gura spartă:
„De ce să nu fiți voi nemuritori?”
mă-ntreabă șarpele ieșit din apă.
Mă trece pe spinare un fior
și toate apele mă trec deodată,
și-o clipă, parcă, mintea mea netoată
s-a învoit cu-acel lingușitor.
Când frumusețea ta – un fruct oprit –
mă-ndeamnă iar la hula lui necoaptă
(căci cu iubirea nu e de glumit)
eu mușc din carnea Domnului curată,
să laud Viața Care a murit
și nemurirea ta neterminată.

La o reverie din Turnul Fecioarei

Iubitul meu cu ochi târziu ca marea
și părul ca o noapte în Fanar,
ți-e soarele un talger pe cântar
care-ți măsoară iarăși înserarea;
Obrazul tău, ca floarea de santal,
de ce l-a pălmuit din nou paloarea?
Prin ochii tăi mareea-și varsă sarea,
când treci spre turnul bont din Üsküdar;
Profilul tău sfios de semilună
ca pasărea cea rară pe orar,
în Bosforul ce nu știa să spună
de unde vii acum așa hoinar
și pe ce țărm, cu sufletul de mână,
te duci să mori din ce în ce mai rar...

La o monedă pescuită din Bosfor

Pe malul ăsta la apus venea
un basileu din care-mi vine neamul,
privindu-și chipul într-un val și-n banul
în care de demult se-nchipuia.
Cu zornăit de bani călca el malul
și malul ca un ban se ruginea,
iar basileul detronat cânta
și banul vechi pierea și el cu valul.
Iar tu, venind încoronat cu soare,
cu anii zornăind în buzunare,
ce-mi pui pe umeri frumusețea ta
(când valul unui veac apus mă doare
și-i port pe toți strămoșii în spinare)
s-adaugi moarte la durerea mea?

Sonet sonetului

Aceste plete de onix ca varul

și ca o rimă albă se vor face,
de-aceea marea de pe-acuma tace,
căzând pe-un gând mai rece ca ghețarul.
Mai curge câte-o rimă la soroace
și s-a-necat cu litere tiparul,
iar versurile, ce ți-am scris cu carul,
pe gânduri stau și ele ca pe ace.
Sonetul nu mai are căutare
în el splendoarea veșnică să-ți fie,
căci timpul nostru l-a ucis, se pare;
Doar Dumnezeu – nici timp, nici veșnicie –
deșartă iar asupra lui suflare
și versul mort se face carne vie.

Lucrare artistică - Carmen Doreal

DUMITRU CRISTĂNUȘ

***

Mitule
eu sunt
detectiv
de mistere
tu hoț
invizibil
al unor
himere
după care
alergai
pe după
cireșul
din grădină
înflorit
și nu te-ai
plâns
soarelui
nici pământului
nu i-ai
mărturisit
cât ai de
trăit
doar vântul
aflând
de la cer
și-a pus
florile
pe aripi
în zbor
și te-a ascuns
în cortul
unui nor
pasărea
negurii
să nu te
agațe
ca să te predea
unui mormânt
pâna la
ultimul os
pe o gură
de plai al
luminii
din rai
ți-am ieșit
în cale
Făt Frumos
și te-am
salvat
cu sabia
aur curat
cules
de pe lună
încrustând
pe inima
străbună
a unei
lacrimi
de ger
copilăria
veșnic mister

acum
la scăpătat
de zi
cireșul
din grădină

bătrân
și uscat
nu va înflori
au și sosit
doi zmei
paralei
s-au luptat
între ei
de dimineață
până seară
apoi
l-au tăiat

***

Mitule
odată
am mers
împreună
eram
în al
nouălea cer
mă rugam
în gând
sub tălpi
să nu am
picior
de furnică
pielea
de pe mâini
neatinsă
de îmbujoratul
sărut
de urzică
visam
cu ochii
deschiși
să fiu
stăpîn
peste tot
lanul
luminii
de lună
de pe cărarea
noastră care
în timp
ne-a tot dus
nu mai avea
apus
doar anii
dintre noi
au venit
și s-au dus
până când
ne-am poticnit
de o fântână
auzind
cum apa
din ciutură
bolborosind
ne îngână
mi s-a făcut
pielea de
găină
îngerul
păzitor
al raiului
potecii
ne-a luat
pe aripi
trecându-ne
podul
cel mare
în zadar
pe malul
celălalt
copilăria
între noi
a pus
un hotar

SIMION COSMESCU

1.Te-am iertat

te-am iertat cum n-a mai fost iertată
o femeie
niciodată
cum nici însuşi Dumnezeu nu iartă
el te-a izgonit
și eu te-am primit
mă duc spre o lună nouă
mă strig din spatele acelor ochi și
mă întorc pieziș
torn un pahar din această noapte
bea-l tu îți strig și norii se încovrigă
se chircesc de durere
bea-l tu spun și ți-l duc la buzele conturate în păcat
mă mângâi când tâmpla ta se odihneşte
la umbra dorului de tine din mine
te-am dezbrăcat de sângele rău și oasele negre
numai așa am putut face dragoste
pentru prima dată
de la începutul acestei lumi nou-născute
am aflat multe lucruri unul despre altul
am aflat că nu știam mai nimic unul despre altul
și-acel puțin știut
l-am uitat
și unul și altul
te-am iertat cum n-a mai fost iertată
o femeie vreodată
dar eu nu iert decât
o dată
sper să mă ierți
este singurul meu păcat

2. Această seară

poftește ia de umblă prin mintea mea
condurii și condorii să te poarte chicotind
risipă ți se par apele și pietrele?
le învârt la deget pentru logodna cu ninsorile
frunzele florile pânzele anotimpurilor
poftește ia de vezi de nu te întrevezi
într-o oglindă deschisă leneșă scârțâind
ca ochiul meu după beție bându-te numai pe tine
și multele corăbii ce pleacă în furtună
cu matrozi robiți romului și dorului de căpătuială
tu bântui prin amintiri și îți alegi țări
scandinave pentru trimitere
de porumbei voiajori dar și dirijori de destine și simfonii
în săli cu pietre megalitice și lințolii de păcat
tu mă bântui și mă mântui
mă pierzi mă iubești
dar poftim ia de umblă prin mintea mea
cu niște paralelograme mari avare
cât rama fotografiilor goale
din această seară

4. Azilul de noapte, lângă Irkutsk

Am înnoptat pe sub ușa unui azil de noapte
strecurat de un poștaș înduioșat de
povestea din spatele brazilor cenușii
care-mi țin loc de ochi și umbră
vor crede că ești o scrisoare mi-a spus
nu m-am risipit nici o clipă prin trecerea mea spre ziuă
atât doar am visat că sunt devorat de lupi
carena pieptului meu șuiera desfăcută în viscol
iar inima încerca să îi sperie cu bătăi zgomotoase
în timp ce ningea peste ea
ultima a fugit o lupoaică
se tot uita în urmă
de parcă ar fi pierdut ceva
zăpada se înroșise aproape de Irkutsk
lupii au plecat dar inima mea cumva eliberată
nu putea zbura
o mai încurcau niște coaste
m-am trezit și părul mi-era violet cărunt
ca al tuturor oamenilor străzii care mai dormiseră în patul
acela înaintea mea
sub pernă cineva milostiv
îmi îndesase câteva copeici și o adresă
era de la o capelă
o fată moartă mă aștepta frumoasă
parcă tocmai atunci își părăsise ultimul răgaz
am primit o vodcă și un pelmen de la o bătrână
spasivo zic vreau să mai adaog d-zeu să o ierte
dar nu știu cum
sorb vodca bălmăjesc un dobrâi deni
și plec mâncând din mers pelmenul fierbinte
deodată pieptul mă doare mușcat
mă întreb dacă nu cumva ultima lupoaică nu a lăsat un pui în pieptul meu
mă prind cu mâna de balustrada realității
caut o unealtă să o smulg să o port cu mine
e scurtă balustrada și scara e prea lungă
abisul mă așteaptă undeva lângă Irkutsk
plecarea e diseară pe sub ușa azilului de noapte

5. O vreme

mă-nnorez în toamnă
dimineața mă-nsingurez
duc cerul pe marginea apei
adăpându-l odihnă
apoi plec tehui
de găsesc sau de mă găsește un cal
ne potrivim la potcoavă și mai urcăm o amiază
lină cernere de umbre de lumini prin frunzele încărunțite
cărare molcomă prin mirosul uitat al florilor
pietrele nezdruncinate ale aerului clipind a fior și a dor
ploaia a stat aici îi văd urma corpului aburind în iarbă și hățiș
hai murgule mai du o amiază la toamnă
mai limpezește
o vreme
un cer pentru înstelare
nu-mi cere fân sau zăbavă curgi ca un râu somnoros înspre seară
lasă-mă să îți gust
o vreme
copita amară
vrea să formeze ochi, inimă, vintre, plămâni.
Am să vă spun vouă, lucrurilor și nelucrurilor,
celor care așteptați îngânduranți în gândurile mele,
neîncrezători în moartea voastră,
ridicați-vă și iubiți.

ILEANA CORNELIA NEAGA

Flori de vară

Albăstrele, margarete
Flori de câmp, în păr la fete,
Împletite în cunună
Cu razele de la lună
Iar în ochi blânzi de fecioare
Steluțe, strălucitoare!
Pe sub genele umbrite
Lăcrămioare înflorite,
Buchețel de maci în floare
Buze dulci de fată mare,
Cercei din cireșe coapte,
La gât frăgуțe-aromate,
Brațe liane ce-nfășoară
Snop de crini la subțioară.
Muguri cruzi sub ia albă
Brâu din busuioc și nalbă...
Din bumbac, poale-ncrețite
Cu migală hurculite*.
Opregile-s câmp de flori
Culese pe rouă-n zori.
Flori de salcâm, condurași
Pasul, zbor de fluturași...
Amforă cu flori de vară
Gingașă, mândra fecioară!
Mușcată mândră-n fereastră,
Asta-i romăncuța noastră,
Floare de „nu mă uita”,
Trandafir roșu, vara!

Regionalism: hurculit – brodat.

Geoceată
-în grai-

Mă dusăi și io la jioc
Îmbracată, mîndră foc!
Cișele* mni le-mplecii
Cu primele vînații*.
Legai cîrpă rodosină*
La ureci, flori gi-hajmină*.
Mă încălțai cu șosece
Și sandale cu barece*,
Opregi gi mine cusuce
Păstă poale hurculice*;
Cămeșă gin grenadir*
Cusută doar pă un fir!
Busuioc pusă-i la brîu,
Inima-mni țînu-i în frîu
Că să zbătu săraca
Cîn' îl vazui pă bagea.
Jiucai fără ge hogină,
Mă învîrcii pa su' mînă!
Num-o babă blastamată
Să mniră ea sara toată:
- Nu ce-ai geocea, măi fată
Că fain mai ieșci îmbracată!
Capu' începu să-mni vuie
Urecile să-mni țîuie;
Pcicioarile ma lasară
Și... pcicai, io... fată mare!
- Gescîntă-mni matușă Floare
Capu' rău tare ma doare...
Stînge-mni carbunii cu apă
Geoceala să îmni treacă.

Regionalisme din satul Crișan, comuna Ribița, județul Hunedoara: cișe – coade; prime vînații – panglici albastre; cîrpă rodosină – șorț roz; hajmină – iasomie; barece – curele; hurculice – brodate; grenadir – borangic;

Babă Floare

Pe-o margine de părău la capătul satului
În coliba veche șade baba Floare-a Ciuntului.
Se pricepe să descânte, de-un deochi ori de-o scrânteală
Și să calce pe oricine suferă de cășuneală.

De trei ori ia îndărăt apă de în părăuță
Trei tăciuni aprinși din șpor îi stinge iute-n cănțuță.
Și le face și desface cu multe leacuri băbești
Dar cunoaște baba noastră toate bolile trupești.

Murmură „gescânta”-n grabă cu vocea înăbușită
Făcând cruci cu mâna dreaptă și mătănii, îndoită.
Unge cu pomadă grasă de-are unul vreo arsură,
Înoadă firul de lână legându-l pe scrântitură.

Vindecă buboaie coapte ori te miri ce vinețeală
Trage oasele sărite fără nicio socoteală.
Poate-i faci o clacă-două, la pădure ori la sapă
Te vindecă doar cu vorbe și cu apă descântată!

Cucu-n postu' li Sînpcetru*
-în grai-

Sparge linișce-o talangă
În amurgu'-nvăpăiat.
Să zburli cucu'-nfoiat
Oțarît șî bosumflat:

-Cine-o zîs că vine vara
Pupăza, gura i-o spurce!
Că mni frig și zău, m-oi duce
Sînpcetru să nu m-apuce.

C-auzîi pă Pavăluț
Coasa cîn' îș ascuțî
Blastamă șî ocarî
Ș-o beșînă... slobozî!

„Zău, în postu' li Sînpcetru
Cine fu falos ca Pătru?
Da cîn' fu la Sînzîiene
Să scapă Petrea-n... izmene!”*

Să zburliră a mele pene
Ge frig și ge umezală,
Ar fi bună o pcileală!
Vara asta-i... păcăleală!

Scurtu-i postu' li Sînpcetru,
Zău, să nu-mni zîceț' pa nume.
V-am cîntat, ca să v-ajiungă
D-am să plec sîngur pîn lume!

Regionalisme: Sînpcetru – Sfintii Apostoli Petru și Pavel, 29 iunie; Postul lui Sînpcetru – 26-28 iunie 2024.

Limba strămoșească

Până n-a ști să vorbesc, mă ținea buna în poală
Îmi îngâna „Îngerelul” cu vocea blândă, domoală.
Mă legăna-n „Ai, lui, lui” în graiul ei de la țară,
Povești cu zâne-mi spunea, iarna când ningea afară.

Așa am vorbit și eu pe limba mea strămoșească
Și n-am să o schimb vreodată, cu alta, zău, păsărească!
Am să port cu mine-n suflet graiul dulce ardelenesc
De o să cutreier lumea, nu-mi uit plaiul românesc.

Ca pe glia mea română, limbă dulce n-am aflat
Niciunde nu se doinește, nici colinzi nu-s ca la sat.
Ciocârlia ne încântă cu tril vesel prin vâlcele
Iar Măriile* tragănă doar în graiul țării mele.

Doar în limba cea străbună, doru-i dor, amar și greu
Iar cuvântul „veșnicie” pe buze-l purtăm mereu.
Când au fost punți de trecut, m-am rugat în graiul sfânt
Și-oi cinsti limba română, orișiunde pe Pământ.

Măriile – Maria Tănase, Maria Lătărețu, Maria Ciobanu, Maria Dragomiroiu și multe alte „Mării” ale cântecului românesc!
31 august – Ziua Limbii Române

Din vol. „Satu' ge altădat'”, Editura EMIA, 2017.

MARIOARA ARDELEAN

Fraţii

Suntem fraţi şi ne iubim,
Tot ce-avem noi împărţim;
Împreună învăţăm,
Tot la fel ne şi jucăm.

Părinţii ne-au educat;
Iubitori, ne-au explicat
Să ne sprijinim mereu,
Şi la bine, şi la greu.

Grijulii, ne ocrotesc,
Dragoste ne dăruiesc,
Fac mereu tot ce socot,
Să ne-ofere nouă tot.

Nu se plâng că-s obosiţi,
Vor să fim noi fericiţi;
Prin înţelepciunea lor,
Ne oferă-un viitor.

Înţelegem ce fac ei,
Chiar de suntem prichindei,
De aceea-i ascultăm,
Cât putem îi ajutăm.

Nu prea mult, că suntem pici,
Însă când vom fi voinici,
Truda lor se va sfârşi,
Amândoi îi vom griji.

Timpul iute a trecut,
Falnici oameni ne-am făcut,
Am urcat pe culmi uşor,
Ştim că datorită lor.

Visul li s-a împlinit:
Noi în toate-am izbutit!
Sunt mândri şi fericiţi,
Cu-aşa feciori reuşiţi.

DOUĂ TURTURELE

La marginea unui sat veghea de mulţi ani, nimeni nu mai ştie exact câţi, un stejar bătrân. Primăvara, în coroana lui falnică şi deasă, zeci de păsărele îşi făceau cuib. Trilurile lor umpleau văzduhul. Uneori se mai oprea, în minunatul copac, chiar soprana înaripatelor: ciocârlia. Atunci să te ţii concerte! Părea orchestră de îngeri coborâtă din înaltul cerului în coroana stejarului. Se putea numi copacul fericirii. Vibraţiile sunetelor divine îţi cuprindeau întreaga fiinţă, dacă aveai norocul să te afli prin împrejurimi. Printre multe specii de înaripate ce-şi făcuseră cuib acolo se aflau şi două turturele gureşe.

Având căsuţele construite pe aceeaşi creangă, se vedeau zilnic. Dimineaţa îşi dădeau politicoase bineţe, mai schimbau două-trei ciripituri, apoi îşi vedea fiecare de activităţile sale. Având cam aceleaşi idei şi proiecte, în scurt timp au devenit foarte bune prietene.

De-acum erau nedespărţite. Nu plecau niciodată una fără cealaltă în căutarea hranei. Toţi locatarii stejarului au remarcat acest lucru şi se minunau de aşa o prietenie strânsă. Nimeni nu mai întâlnise atâta devotament şi sinceritate la două zburătoare. Le spuneau „surorile”. Cu o mică deosebire la culoarea penelor de pe burtică, aveau hăinuţele la fel. Trebuia să fii foarte atent, ca să le poţi deosebi. Până şi partenerii lor, care le făceau câte o vizită din când în când, trebuiau să fie foarte atenţi, ca să nu le confunde. Cele două turturele zburau de multe ori fără nicio treabă, doar de dragul prieteniei, de plăcerea de a fi împreună.

Seara, înainte de culcare, îşi spuneau nenumărate întâmplări hazlii din viaţa lor de dinainte de a deveni prietene. Dar iată că a venit şi timpul să aibă puişori! Şi-au depus ouăle, fiecare, în cuibuşorul ei cochet, apoi s-au pus amândouă pe clocit. Acum nu mai aveau vreme de plimbări şi taclale, căci au apărut

alte griji. Uneori, când mai ieşeau din cuib să se dezmorţească, mai schimbau câteva ciripituri, pe fugă. Faptul că se vedeau mai rar sau că aveau responsabilităţi nu le-a stricat prietenia, din contră, păreau că se iubesc şi mai mult.

Perioada de clocit a trecut repede şi din ouă au ieşit puişorii. Acum să te ţii bucurie pe cele două turturele! Nu-şi mai încăpeau în pene de fericire. Zburau ca două săgeţi toată ziulica, să aducă hrană micuţilor. Cu toate că primeau păpică multă şi bună, aceştia erau tot nesătui, mereu stăteau cu ciocurile deschise, aşteptând să mai primească. Turturelele erau mămici foarte grijulii, îşi iubeau mult ghemotoacele de puf. Uneori, când una dintre ele găsea mai multă hrană, îşi ajuta cu drag prietena să potolească pofta guralivilor. Se considerau o familie şi se ajutau tot timpul.

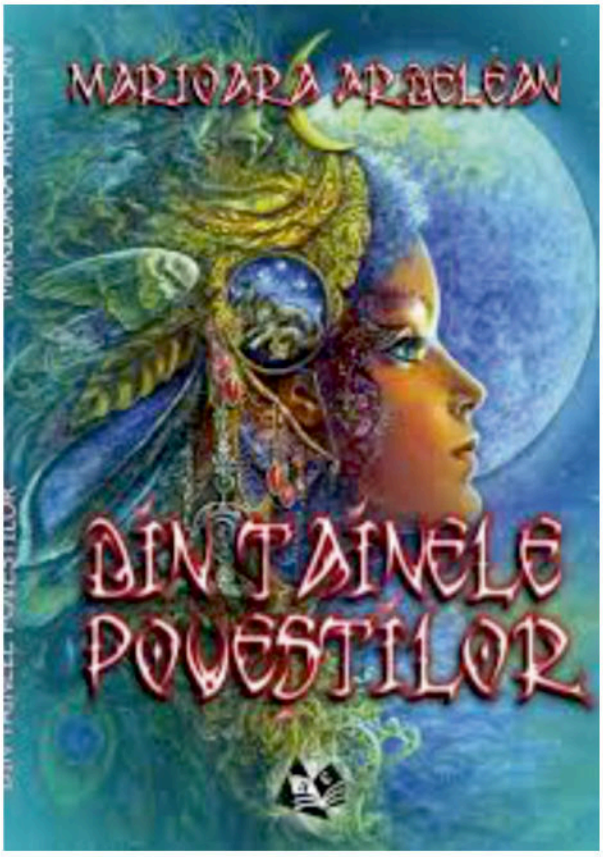
Într-o zi nefericită, s-a putut vedea dragostea sinceră şi loialitatea ce şi-o purtau. Au plecat împreună în căutarea hranei. Una dintre turturele, căutând gâze pe sub un pom, a fost atacată de o pisică. Zbătându-se din răsputeri, a scăpat de duşmanca cea crudă, dar a fost rănită la aripioară. Cu greu a reuşit să ajungă la cuib, însă fără mâncare. Acolo, scandal şi ţipete, toate ciocurile erau deschise şi aşteptau păpică. Turturica era în mare încurcătură. O cuprinse disperarea şi nu ştia ce să facă.

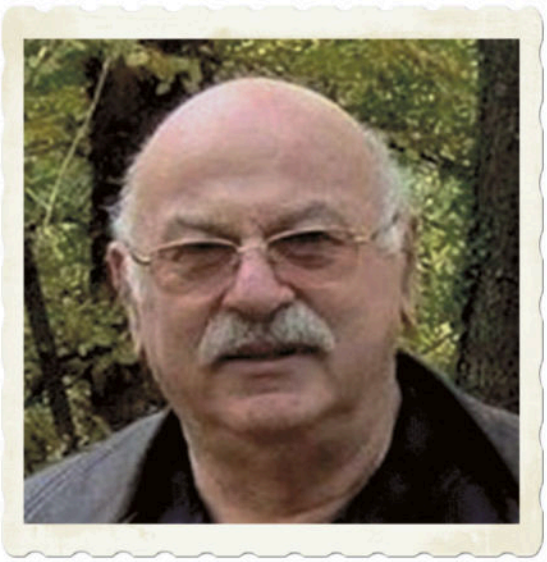
Prietena ei auzise zarva de nedescris şi, fără să bănuiască ce se întâmplase, ieşi din cuib, curioasă să afle. Văzând de unde se auzea scandalul, o cuprinse neliniştea şi intră la rănită. Aceasta îi povesti toată tărăşenia. Prietena o mângâie cu cioculeţul pe aripioara rănită, apoi, încurajând-o, îi spuse:

- Nu te necăji, draga mea, am să-ţi hrănesc eu puişorii şi pe tine, până te vei însănătoşi! O să alerg mai mult, însă asta nu contează. Ce rost ar mai avea prietenia noastră, dacă nu ne-am ajuta la nevoie?

Nu după mult timp, turturica rănită s-a vindecat. Doamne, cât au fost de fericite, atât ea, cât şi prietena ei! Acum zburau iarăşi împreună şi îşi hrăneau liniştite odraslele. Turturica vindecată îi purta recunoştinţă prietenei pentru sacrificiul făcut. Era conştientă că, fără ajutorul acesteia, nu ar fi supravieţuit, nici ea, nici puişorii săi. Bine hrăniţi, micuţii crescură repede şi îşi luară zborul, dorind să-şi întemeieze şi ei o familie.

Turturelele au rămas nedespărţite. Aşa da prietenie!

VALENTIN DAVID

În loc de cravată

Din funcție, forțat de-ai coborât,
Reacția e diversificată:
Amicii devotați îți sar la gât,
Pe când dușmanii doar la beregată.

Leu greu

Vreau un leu din aur rar,
Mult mai greu decât dublonii,
Când îl bag în buzunar,
Să îmi pice pantalonii!

Bărbatul fatal

Alzheimerul e distractiv:
Că uit figuri nu-s disperat,
Căci zilnic, din acest motiv,
Găsesc o altă doamnă-n în pat.

Amiciție

Amicul nu-i ființă snoabă,
Ci grădinarul ce te-alină;
Când ai probleme-ți pune-o roabă
De bălegar, la rădăcină.

Resurse proprii

Stau prost cu banii permanent,
De-abia ne-ajung ca să mâncăm:
Plătesc factura la curent...
Cu gazele, ne descurcăm!

Printre gingii

Când ești bătrân, începi să minți
Și când înjuri ca un birjar:
Nu o mai faci scrâșnind din dinți,
Căci ai proteza în pahar…

Pe față și prin dos

Amicul m-a-nșelat amarnic,
E-un tupeist ce dă din coate:
Deși știam că-i un fățarnic,
Atacă numai pe la spate!

Găsitorului recompensă

Un june-prim, un pic trecut
Și-o fire cam credulă,
Cum rațiunea și-a pierdut,
A declarat-o nulă!

Ca ceasul

Și tineri și sexagenari
Iubesc femeia cu lipici,
Cu fizicul de zile mari,
La care mergi la ore mici.

Bărbații niște copii mari

Deși am multe primăveri,
Aș vrea să mă-nfieze-o damă:
Nu pentru case și averi…
Îmi place laptele de mamă!

Cu lest

Tarați de neputințe și regrete,
De tot ce-i inutil și efemer,
Ne toarnă bătrânețea plumb în ghete,
Să nu zburăm prea iute către cer.

Doliu parțial

Duc o viață de ascet,
Deja-s în etate,
Dar mă-ncearcă un regret:
Că murim în rate.

DUMITRU DUMITRESCU

GABRIEL

fragment de roman în lucru

Ajuns acasă Gabriel, locuind foarte aproape de bancă, a ridicat banii de unde îi avea şi s-a întors aşa cum promisese, după un ceas, ca să depună pretinsele încasări din teren.

A acoperit tot soldul împrumutului plus dobânzile aferente, urmând ca a doua zi să-l înregistreze la registrul creditelor rambursate integral pentru a fi scos din evidenţa contabilă a agenţiei . Conştient de faptul că va fi foarte greu să-şi recupereze banii, spera totuşi că va găsi o cale amiabilă cu vărul său, spre a nu se ajunge la rezolvarea acestei probleme în instanţă. Îşi reproşa faptul că nu şi-a ascultat soţia ce-i spunea să nu se încurce cu neamurile, deoarece ele vor fi primele care îi vor face probleme. Pe faţă i se putea citi totuşi şi un sentiment de uşurare, ştiind să-şi stăpânească emoţiile în momentele de suspans, graţie experienţelor de viaţă ce l-au călit să iasă cu fruntea sus din orice situaţie. Copleşit de anvergura circumstanţelor abia a sesizat faptul că pe uşă a apărut contabila să-l anunţe că este chemat la telefon. S-a ridicat imediat de pe scaun să ajungă mai repede la receptorul aşezat de-a dreapta, pe birou:

- Alo, bună-ziua, cu cine am onoarea?

- Sunt contabila şefă, domnu' Gabriel!

- Mă scuzaţi, sărut mâna, cu ce vă pot fi de folos?

- Vroiam să te anunţ că joi şi vineri vom fi la dumneavoastră în control, conform graficului de verificări anuale. Se va pune acentul în mod deosebit pe dosarele de credit şi operaţiunile de calcul al dobânzilor acestora. În rest, după situaţiile zilnice pe care ni le transmiteţi, lucrurile par a fi în ordine.

- Nicio problemă, vă aşteptăm şi vă vom pune la dipoziţie toată documentaţia ce o deţinem.

Doar ce aşeză receptorul în furcă şi, privind cu coada ochiului spre contabilă, instantaneu i-au trecut prin faţa ochilor imaginile ultimelor două zile, obligându-l să presupună după grimasele acesteia, sforile care se trag spre a fi compromis cu ceva. Fără să mai zică nimic, încerca să-şi gestioneze sentimentul de dezgust faţă de cei care cu obstinaţie îi doreau răul. De-altfel lucrurile începeau să se lege, se simţea destul de bine pregătit să iasă cu faţa curată din controlul anunţat, sperând astfel că se va stinge cu de la sine întreaga tevatură.

La sfârşitul fiecărei zile de lucru după plecarea personalului obişnuia să mai rămână câteva minute prin curtea agenţiei unde aranjase un frumos părculeţ cu flori, câţiva arbuşti ornamentali şi trei brazi robuşti, rămaşi din perioada fostului C.A.P.

Urmărindu-l, paznicul de tură s-a apropiat curios să-l întrebe:

- Cum vi s-a părut ziua, dom' şef?

- Bine, măi, nea Poliule!

- Vedeţi că primarul e pe cai mari! Un director de la Mina-Motru, a venit să cumpere casa specialistului de pe malul Dunării, scoasă de primărie la licitaţie. Nu ştiu ce vor să facă acolo: restaurant, hotel că, după cum am auzit eu, licitaţia a fost cu destinaţie precisă iar, suma pe care s-a vândut e de tot râsul. Mulţi bani s-au dat mită că… doar ce-au depus dosarul şi într-o oră actele erau deja întocmite!

- De unde ştii tu că s-a vândut clădirea?

- Cum să nu ştiu! Contabila noastră a făcut azi nepotului ei, primarul, un depozit. Cu banii depuşi eu mi-aş fi cumpărat un tractor şi n-aş mai fi stat acum paznic la bancă!

- Cum măi, nea Poliule, nu-ţi place să lucrezi cu mine?

- Ba-mi place, şefule, dar, na,… mi-e necaz să-i văd pe ăştia cum fură şi-şi bat joc de noi !

- Lasă, nu-ţi face probleme, că vor plăti ei cu vârf şi îndesat, o dată şi-o dată…!

- Nu mă aștept la nimic, domnule, sunt toți pe mână: poliția, primăria, procuratura, ca să nu mai vorbim de judecători… că-i vai și-amar de noi prin modul în care conduc ăștia țara!

- Hai să nu mai facem politică și să ne vedem de problemele noastre!

- Că bine spui, șefule, fir-ar ei ai dracu'!

- Nicolae intră după dumneata deseară?

- Da șefule, iar mâine aveți ocazia să vă spună Jenică ce se mai întâmplă prin comună. E prieten bun cu Busu, ibovnicul contabilei noastre care… nici nu mai știe cum să se comporte cu el să n-o vorbească de rău !

Apoi începu să râdă cu poftă pentru a mai destinde puțin atmosfera.

- Bine, nea Poliule, eu mă retrag însă aveți grijă să nu se întâmple ceva pe aici!

- Mergeți liniștit, dom' șef!

Gabriel porni mașina, așteptă să i se deschidă porțile semnalizând dreapta și, imediat, ajunse fără vreo altă problemă acasă. De cum intră în apartament îl întâmpină repede soția:

- Cum a fost azi la serviciu? Te văd cam abătut, s-a întâmplat ceva?

- Nu, nimic deosebit, însă m-au anunțat că joi și vineri va veni o echipă de la Severin pentru verificarea anuală de fond.

- Sper că lucrurile sunt în ordine și nu vor fi probleme!

- Da, din punctul meu de vedere, așa este. Acum rămâne să vedem ce vor spune și ei!

- Ai fost azi pe acasă? Când am venit de la lucru era un sertar deschis la vitrina din sufragerie și mi-a fost frică să nu fi intrat cineva în apartament!

- Da, mi-au rămas aici niște hârtii de care aveam nevoie pentru dosarul unui client.

- Atunci e bine, că mi-e frică de hoți să nu intre și la noi prin casă!

S-au făcut comozi, au mâncat ceva împreună, au mai discutat de una, de alta, până când oboseala zilei și-a spus cuvântul, invitându-se politicos în dormitor. Emilia, obișnuită ca Gabriel să adoarmă repede pe lumina difuză a televizorului, auzind cum respiră, a căutat pe mai multe canale o emisiune care să-i placă însă, în scurt timp a adormit și ea cu telecomanda în mână.

Luna aflată în pătrarul de iunie le deschidea prin fereastra dormitorului portaluri de vise interferate plasmodic cu imaginile și sunetele de pe ecran. Se auzea din când în când respirația zbuciumată a lui Gabriel aflat într-o stare de vis profund.

Se făcea că era la facultate urmând să dea examenul de licență și nu se simțea deloc pregătit pentru acest lucru. Uitase unde îi este lucrarea, privea la ceilalți cum își susțineau pledoariile, el nefiind capabil nici măcar să își amintească subiectele. Avea impresia că emisferele lui cerebrale intraseră într-un vertij, golindu-i mintea să nu mai poată gândi rațional. Îl treceau fiori de spaimă amestecată cu rușine, până când o lumină înțepătoare venită de nicăieri l-a trezit, deschizându-i ochii să se deștepte și să conștientizeze faptul că a fost doar un vis, iar el stă în pat confuz… și plin de sudoare.

S-a ridicat într-o dungă, a luat telecomanda din mâna soției, oprind aparatul ce emitea un amalgam de imagini în culori stridente pe o muzică stranie. Pentru a-și reveni s-a ridicat ușor și a ieșit până pe balcon unde, privind luna ascunsă după nori, și-a adus aminte de toate întâmplările zilei abia trecute. O briză răcoroasă dinspre Dunăre adia parfumată cu miros de tei și cireșe coapte. Moștenise din partea mamei darul premoniției despre evenimente care i se pot întâmpla și hotărâse din start să nu divulge la nimeni acest lucru. Tot de la mamă era înzestrat cu o sensibilitate ieșită din comun, ce îi permitea să înțeleagă lucruri despre care alții nici măcar nu și le-ar fi putut închipui. Învățase să cânte singur la chitară în timpul liceului iar în facultate a câștigat destui bani cât să se autoîntrețină, cântând într-o formație la diverse evenimente.

Amintindu-și de controlul ce se anunțase, nu avea nicio problemă în acest sens, chiar dacă în actul de control se puteau lega de mici deficiențe, oricum inerente, ele nu puteau constitui probe temeinice pentru vreo sancțiune pe linie profesională.

Simțindu-se mai bine, fiind încă noapte, s-a întors lângă soție încet să nu o trezească, cu gândul să mai doarmă cel puțin o oră pentru a ajunge la muncă cu mintea limpede și cât de cât odihnit. Organismul i se adaptase la un astfel de program, a adormit imediat din cauza aerului oxigenat al nopții până când a fost deșteptat de către Emilia, zmucindu-l de câteva ori:

- Hei, ce-i cu tine, iar ai avut insomnii? E ceasul opt, trebuia să fii la program! Vezi că eu plec, ți-am lăsat cafeaua și pachetul cu mâncarea ta pe masă, la bucătărie. Dacă intervine ceva îmi dai telefon. Ne întâlnim după program la patru, pa!

- Bine, mulțumesc, oricum deseară mă revanșez eu... față de tine!

Sări din pat ca la armată, în câteva minute era deja spălat, aranjat, și în dreptul ușii să ajungă cât mai repede la serviciu.

Fiindu-i mai comod să meargă pe jos, după nici cincisprezece minute era deja la bancă. Doar ce a deschis poarta că l-a și întâmpinat Jan, paznicul:

- Să trăiești șefule! Azi , fără mașină?

- Fără,… domn' Jan. Mersul pe jos e sănătate curată!

- O fi șefule dar, na…, trebuie să respectăm și noi blazonul !

- Lasă-te de prostii Jane și vezi că mai târziu am ceva de discutat cu tine!

- Gata, domn' șef, oricând vă stau la dispoziție!

Abia intrat în birou nici nu a apucat bine să pună în funcțiune calculatorul pentru întocmirea situațiilor de transmis că a și apărut contabila să-l anunțe:

- Șefule, v-a sunat cineva, nu și-a dat numele, uitați am numărul lui aici. Mi-a zis că are o problemă urgentă.

- Mulțumesc, lasă-l pe birou că îl contactez eu mai târziu.

După aproximativ o oră terminând operațiunile de transitere a datelor către sucursală, văzând pe birou numărul de telefon lăsat de contabilă a făcut un apel să vadă despre ce-i vorba.

Întrucât i s-a răspuns imediat, s-a prezentat politicos:

- Bună ziua, sunt Gabriel Georgescu de la bancă, cu ce vă pot fi de folos?

- Munteanu… de la S.R.I, Turnu Severin. Măi băiete, am o rugăminte: până vineri să rezolvi dosarul de credit al unei doamne care va veni astăzi acolo. Știe și directorul, vezi ce acte mai trebuiesc depuse să rezolvăm repede problema!

- Da, e-n ordine, să vină doamna și vedem ce se poate face. Cu stimă, o aștept, o zi bună!

Doar ce așeză receptorul în furcă că îi și încolți în minte un sentiment de neliniște. Procedurile de creditare fiind laborioase, nu se putea acorda un credit legal în trei-patru zile așa cum își dorea ofițerul de la S.R.I. Modul de exprimare și mai ales tonul acestuia întruneau caracteristicile unui ordin dat cu tupeu, lucru ce l-a cam deranjat. Amintindu-și că trebuie să depună dosarul vărului său la arhivă, a luat cheile de la contabilitate și a coborât în subsolul clădirii.

Aranjată destul de bine, pe patru rânduri de stelaje, arhiva băncii ocupa o mică parte din spațiu, restul găzduind dosarele fostului C.A.P., rămase la dispoziția registrului agricol din cadrul primăriei locale.

Curios din fire, văzând un doasar mai voluminos și pe care scria „Acte patrimoniu", de cum l-a deschis a și dat de contractul de vânzare-cumpărare al clădirii dintre C.A.P. și bancă.

Citind anexele și tot ce mai conținea contractul, nu mică i-a fost mirarea să depisteze în devizele de cheltuieli, pe diferite tipuri de lucrări executate, cantități mari de ciment, lemn, țiglă, vopsele etc. care la fața locului, fără a fi un expert în domeniu, realizai că nu sunt. I se confirmau astfel matrapazlâcurile desfășurate între contabila sa și directorul sucursalei cu girul primăriei, precum și relația ascunsă dintre primarul Dorel cu conducerea băncii.

L-a cuprins un sentiment de frustrare, dezgust… în niciun caz de panică! De mic copil fiind educat creștinește să obțină totul prin muncă cinstită, aceste lucruri i se păreau murdare și peste puterea lui de înțelegere. Adept convins al decalogului, uneori era marcat de de compasiune pentru oamenii lacomi și necinstiți considerându-i bolnavi. Ca drept consecință, adeseori afirma că, averile obținute prin fraudă sunt aducătoare de nenorociri făptuitorilor și haos generalizat în societate.

Părăsind imediat arhiva, urmând să returneze cheile a zărit că era așteptat în fața biroului său de o doamnă până în treizeci de ani, bine îmbrăcată, elegantă chiar și cu o poșetă maro în mână.

- Sărut mâna, cu ce probleme pe la noi?

- Bună ziua, vin din partea domnului Munteanu…!

- A, da, intrați, vă rog !

A deschis ușa, doamna a intrat înainte, iar el a luat un scaun pe care a poftit-o să se așeze. Din poșetă dânsa a scos câteva hârtii să i le arate:

- Uitați aici, am actele mașinii, permisul meu auto, copie după buletin, adeverință de la serviciu, etc, etc. Ce trebuie să semnez?

- Păi, deocamdată nu semnați nimic, trebuie să îmi spuneți pentru ce aveți nevoie de credit. Facem o analiză de bonitate și întocmim dosarul conform normelor noastre.

- Eu am înțeles că se rezolvă imediat, de la domnul Munteanu…!

- Da, dacă ne grăbim și facem dosarul azi, mâine se aprobă la sucursală, până vineri aveți banii.

- Așa merg lucrurile la dumneavoastră ? șopti ea cu o voce ușor iritată.

- Nu avem cum altfel, ăstea-s procedurile!

Gabriel se ridică de la birou pentru a lua dintr-un sertar o cerere de credit și toată documentația de analiză aferentă. Știa că dacă lucrurile decurg normal, întocmirea dosarului în cazul de față nu putea depăși o oră, maxim. Se așează la birou, luă buletinul doamnei și copia acestuia, completă repede rubricile cererii de credit, după care îi se adresă politicos:

- Pentru ce aveți nevoie de bani?

- Să cumpăr mașina cu care am venit până aici, este a domnului Munteanu, vrea să o vândă cu cinci mii de euro și pentru asta am venit, să iau credit.

Privind pe fereastră în fața agenției era parcat un Mercedes alb, bine întreținut.

- Aici se dau credite pentru achiziții de mașini noi, fabricate în țară, însă… în cazul de față vom vedea ce putem face, să fim cât de cât în legalitate. Înainte de toate este nevoie de o evaluare a mașinii executată de un evaluator autorizat, din care să rezulte suma în cauză. Anexăm copii după documentele mașinii și, întrucât văd că este înmatriculată cu numere românești, problemele se simplifică.

- Din ce mi-ați cerut, nu am evaluarea. N-o evaluați dumneavoastră ?

- Nu am cum, iar evaluatorii noștri nu au competență în acest caz. Ce pot eu să fac momentan este să completez restul dosarului, analizez veniturile și cheltuielile luate în calcul, vă încadrez la o categorie adecvată de bonitate, desfășurăm creditul pe termen de trei ani cu ratele și dobânzile aferente. Dacă sunteți de acord, până vineri îmi aduceți o copie după acel act evaluator și eu informez directorul sucursalei. După răspunsul dânsului, facem contractul de credit cu graficul de rambursare la care adăugăm o copie după asigurarea C.A.S.C.O. a mașinii, pentru cei trei ani de rambursare.

Privind la Gabriel destul de confuză, doamna se ridică ușor de pe scaun, îi înmână actele ce le mai avea în poșetă, rostind cu o voce timidă ceva mai mult pentru sine:

- Deci, fără actul de la evaluator., nu facem nimic!

- Da, acela este documentul de care am nevoie să vă întocmesc dosarul.

- Bine, merg la oraș, mă interesez și… sper ca în două ore să vă sun la telefon!

Cu o eleganță deosebită își aranjă ținuta, ieșind din birou încet, lăsând ușa întredeschisă. O tăcere suspectă trona pe holul băncii, de parcă ochii și urechile tuturor erau ațintite să-i distingă finețea pașilor. După nici un minut la stradă răsuna înfundat eșapamentul distinctiv al mercedesului apoi un scârțâit de roți… și-atât. Ca la un semn agenția își reveni la viață, ceasul din ușa casieriei ticăind mai abitir decât un metronom de asalt întări uluiala doamnelor mâhnite și ele de faptul că, n-au înțeles nimic din ce s-a petrecut. Dorind să iasă puțin la aer, Gabriel a dat nas în nas cu Jenică, paznicul:

- Care-i problema, domn' Jan?

- Mi-ați spus de dimineață că aveți ceva să-mi transmiteți.

- O, da, uitasem... haide să mergem la mine în birou!

Curios din fire, paznicul luând un scaun să se așeze de-a dreapta șefului său, i se adresă ironic:

- Frumoasă cocoana…, cum trag toate la dumneata!

- Or trage, Jane, dar vezi tu, astea sunt pe interes, nu-s pentru mine…!

- Hei, hei, dacă ar auzi doamna matale cine a fost azi pe aici, otravă ți-ar pune în pahar la noapte !

- E bună și otrava domnule,… numai să nu-i treacă prin minte așa ceva!

Gabriel adună actele doamnei de pe birou și le așeză într-un sertar pentru ca mai târziu să se ocupe de ele. Sărindu-i în ochi talonul autoturismului fiindcă era tras la xerox, constată că mașina,… e „neagră". Deja lucrurile începeau să prindă contur cât să-i dea explicit senzația că i se întinde o cursă. Știind că paznicul are mai multe informații, îl întrebă direct:

- Măi, Jane, tu ești mâna dreaptă a șefului de post, este imposibil să nu o cunoască pe doamna!

- Am mai văzut-o și eu pe aici, cu cineva de la oraș, cică ar fi securist… după cum l-am auzit pe commandant! Trebuie să te ferești de ăștia, sunt în legătură cu mafia de carburant pe Clisura Dunării, fac afaceri cu mașini din străinătate, au relații până sus în guvern… și-s plini de bani!

Fruntea lui Gabriel se mai descreți puțin, ochii i se înseninară pentru că acum știa ce are de făcut, având în spate experiența sa aplicată ad litteram normelor de procedură.

- Șefule, mi-a zis comandantul să vă spun că, vom fi verificați despre mânuirea și folosirea armamentului din dotare și, lunea ce vine, vom merge la un exercițiu de tragere în poligon. Ar fi

bine să mergi și matale cu noi, știu că ai permis de port-armă, iar după tragere se lasă cu chef. Sunt convocat eu și Poliu. Nicolae sare peste rând anul ăsta.

- Nu-i o idee rea, vin sigur, să mai uit naiba de problemele de aici!

- Se va bucura comandantul… dacă mai aduci și chitara o facem lată!

- Gândul tău e numai la chefuri, Jane, apropo, cu Busu te-ai mai întâlnit?

- Alaltăieri, înainte de a intra pe tură, era băut și… să nu mai scap de el! Eu cred că ăsta e gelos pe matale că… mă tot întreba cum te comporți cu contabila, gagica lui!

- Și tu ce i-ai spus?

- Ce să-i spun, i-am răspuns că la noi vin fete tinere și frumoase după credite, nu te uiți la o baborniță ca a lui!

- Mă, fii atent, când ești de tură noaptea și vine băut, scoate-l afară să nu ne facă vreo boacănă că îți pierzi locul de muncă! După câte știu, eu tu ai fata la facultate!?

- Mă descurc, șefule, nu mișcă el în fața mea!

- Mișcă, nu mișcă Jane, acum du-te să-ți faci treaba, eu doar te-am avertizat!

- va urma-

Lucrare artistică - Carmen Doreal

ION DULUGEAC

Casa și grădina lui Grosu

Stelele se mistuiseră domol către Pădurea de la Motoc, cel mai îndrăzneț rămânând vestitul Luceafăr al dimineții, care înfrunta semeț valurile de lumină difuză. Colorată ici-colo în trandafiriu, ziua inunda zarea îndepărtată din partea de nord a Bucureștiului, în celebra și minunata comună a Mogoșoaiei. Dimineața părea a fi măreață și prevestea o zi minunată de vară. Cerul era senin și niciun nor nu plutea pe bolta limpede, ca ochii unei fecioare cu păr bălai.

Ion Grosu, un bărbat tânăr din Mogoșoaia, locuia pe o stradă din marginea satului, unde, de câteva zile, adusese în locuință pe nevasta sa din Rudeni. Fata tinerică, fiind de neam domnesc, s-a mutat împreună cu tânărul fermier la locuința acestuia de pe strada *Puțul cu brad*, unde avea o casă frumoasă în care cei doi urmau să locuiască. Proprietatea lui Grosu era așezată în josul străzii, având vecin pe dreaptă, în spatele curții, pe Gheorghe Curcanu, un prieten, iar în stânga, pe cumnatul său, Ion Dulgheru, administrator la Principele George Valentin Bibescu.

Bărbatul o cunoscuse pe fată la un bal în Chitila, de numai câteva săptămâni, iar din acea seară s-a înfiripat o dragoste nebună. El o ceruse pe loc de soție părinților ei care, având date despre tânăr de la sora lui, Ivana, căsătorită la Rudeni cu unchiul Tudor, au încuviințat imediat logodna celor doi.

Elisaveta cobora dintr-o latură bastardă a Brâncovenilor, fiind fata unui nepot al domnitorului, făcut din dragoste de Bălașa Brâncoveanu cu Mihai, fiul șefului hergheliei regale, deoarece bărbatul acesteia nu putea face copii. Astfel că micuțul Tudor a fost încredințat unei familii înstărite din Chitila, care avea o grădină de legume la Rudeni. Îi fusese asigurată, în mare secret, și o dotă lunară de zece cocoșei de aur, pentru creștere și educație, pe toată durata vieții lor, după cum spunea o bătrână a satului, ce văzuse la primărie documentele băiatului.

Tânăra Elisaveta avea o față curată și îngrijită, ușor bucălată, astfel că adesea făcea gropițe în obraji, în mijlocul cărora trona un nas fin și bine proporționat, sub ochii verzi de culoarea smaraldului; gura ei, precum o căpșună de mai, era mereu conturată de un ruj trimis din Franța de sora sa, Constanța, măritată cu un fiu rebel din familia Bibescu.

Chipul său, blând ca o zi liniștită de primăvară, cu ochi sclipitori și ageri, avea o expresie curată și sinceră; toată ziua alerga de colo-acolo, prin grădină. Bărbatul o admira discret când, mergând, îi tremurau discret sânii, ca două gutui bine coapte, ori de câte ori se apleca peste straturile frumos așezate, la câte o floare.

Când Ion Grosu a văzut că tot discul soarelui apăruse, sorbi ultima gură din cinzeaca lui cu țuică de Pitești, pe care obligatoriu o consuma zi de zi, în maxim jumătate de ceas, cât aștepta argații să iasă de la masa de dimineață.

— Hai, băi, puturoșilor, mai repede! Că se răceşte mămăliga! Hai, mâncați ceva, nu?! le zise, scurt, Ion Grosu.

— Măi să fie! Hai, băi frate, să mâncăm, că ne bate boeru'! spuse cu glas tărăgănat un balaoacheș de-a lui Mere-Mere, care stătea în pragul uşii şi privea mirat la colegii săi.

— Hai, Mămăligă! se auzi vocea lui Ion a lu' Mere-Mere, fiind cel care-l tot înțepa.

— Ce dracu' te grăbeşti, ca fata mare la măritat?! răcni cu tupeu bărbatul cel tânăr către cel care i-a fost naș de cununie, cu una din fetele lui Ilie a lu' Graur.

Când se auzi contrat, fața lată și stacojie de oboseală a lui Mere-Mere se schimbă în chip ciudat, iar obrajii-i căzură, dezumflându-se ca aluatul. Pupilele i se contopiră cu albul ochilor în nişte pete tulburi verzi-cenuşii, în vreme ce barba îi tremura, iar cu mâinile sale puternice frământa nervos o șapcă neagră primită de la domnul Grosu, pe care o arăta bucuros celorlalți.

Țiganul era un fel de șef de echipă, ce aruncând o privire ursuză la ceilalți, (părând) nervos că nu merg repede la masa oferită de boier, lovi cu piciorul în pământ și răcni:

— Duceți-vă dracu' de ciori nespălate! Aveți ifose, nu? apoi se întoarse stânga-mprejur și porni vijelios pe scările înguste din lemn de brad, spre cantină.

— Am plecat și eu cu el, măi, copii! Vă aşteptăm jos, la masă! spuse Grosu râzând.

Bărbatul luă loc la masă și făcu grijuliu un pic de ordine pe blatul din lemn, grupă tacâmurile aşezate frumos de Sanda lu' Slaciu, care lucra la servit masa pentru argați. Lăsă în marginea mesei cinzeaca golită, așa cum făcea de obicei.

Prin ușa cantinei, dinspre bucătărie, venea către mese, intrând în salon cu paşi grațioşi, Marioara lui Sărăcuțu, o fată tânără, brunetă, cu un piept perfect și capul gol, care avea cozile despletite pe spate. Ochii săi, negri ca doi tăciuni, sclipeau în mijlocul feței albe, lângă buzele groase şi senzuale, colorate precum carnea roşie de curcan. Frumoasa femeie era urmată de o alta, de vreo 60 de ani, Dița Flaugioaica, micuță de statură, burtoasă și cu ochi bulbucați.

Cum o văzu, Mere-Mere căscă ochii și scânci cu un zgomot surd, ca un câine lovit, după care rămase mut. Pe față i se citea încântarea, vreme-n care inima țiganului se strângea; simți o uscăciune fierbinte în gâtlej, iar din pământ avu impresia că ieșeau spini ce-i străpungeau adânc și inima și ceafa, rupându-i dureros carnea de pe trup.

— Ce faci, măi, Mere, eşti vrăjit? întrebă Graur, cu sictir în glas.

— Nu vedeți, măi, că nu mai aude fraierul?! Dacă-l vede nevasta, îi taie boașele! spuse Birliboi, unul ce făcuse puşcărie pentru viol; se stârni un val de veselie.

Între cele două războaie mondiale, fetele din sat lucrau la câțiva bulgari care aveau mici suprafețe de grădină, dar și la câțiva localnici mai pricepuți, în frunte cu Ion Grosu. Astfel că, în roditoarea luncă a Colentinei, în zona numită de localnici *în Lupu*, ultimul bordei al celor care aveau grădină era al unuia Stan Stanev, venit de dincolo de Dunăre, pe care toți îl numeau Stan Bulgarul. Era căsătorit cu Maria, o fată din Rudeni, vecină cu sora lui Grosu.

Cum stătea Ion Grosu pe scaun, cu ochii ațintiți în zare, după ce îi repartizase pe țigani la treburile de făcut în acea zi frumoasă de vară, revăzu, ca prin vis, o imagine dragă lui, din timpurile nu demult petrecute la moșia sa. Retrăia, cu o emoție vie, plimbarea în trăsura principelui Bibescu, condusă de cumnatul său, Ion Dulgheru, pe malul gârlei, prin Lupu, unde apa şerpuia sălbatic, așa cum era cursul său sinuos pe la poala pădurii. Din acel loc, cei doi tineri cumnați trebuiau să încarce, pentru bucătăria de la Palatul Brâncovenesc Mogoşoaia, legumele necesare pentru un banchet oferit de ziua Germaniei.

Dar în fața lor se zărea oraşul, printre clădirile care răsăreau după calea ferată ce ducea spre Gara de Nord, unde se profilau blocurile estompate de lumina confuză și prăfuită a zilei. Zgomotul unei căruțe îl trezi din visurile sale frumoase și liniștite. De pe capra căruței, trase de doi cai murg-închis, a coborât elegant maica Filofteia, o călugăriță de la Căldărușani venită să ia marfa comandată pentru mănăstire.

— Bună ziua, domnul Grosu, am venit ceva mai repede! Este gata comanda noastră? i se adresă aceasta, pe un ton cald, proprietarului fermei.

— Desigur, cum să nu fie! Hei, Mere-Mere, vino cu Jean aici la mine! spuse cu glas tărăgănat Ion, din pragul uşii, privind către argații săi.

— Hai, Jeane, hai la *șăful*! se auzi vocea lui Mere-Mere, care se spăla pe mâini.

— Imediat, prietene, imediat! răcni ca să fie auzit colegul său de muncă.

Avea maica Filofteia niște ochi căprui mari și strălucitori, care îți sfâșiau sufletul cu ascuțișul privirilor. Deși erau trecuți ca vârstă, ardeau totuși cu focul privirilor unei tinereți mistuite de văpaia unor patimi înăbușite prin cotloanele sufletului. În josul feței, ușor ridată, trona gura mare cu buze cărnoase, care te duceau cu gândul că păcătoasa femeie, în tinerețile sale, ar fi aruncat elegant peste trecutul desfrâului său hainele mironosițelor din margine de București, apoi se călugărise.

Ion Grosu se învârti puțin în jurul celor doi, apoi îi ordonă lui Mere-Mere, care chicotea pe sub mustață, cu glas răspicat:

— Te rog, coboară în bordei și adu marfa măicuței, băiete! Sunt trei lăzi de castraveți, cinci de roșii, două cu ceapă și una cu leuștean, pătrunjel și mărar, care sunt puse lângă uşă-n dreapta! îi zise răspicat bărbatul, care mereu își răsucea mustața către obraji.

— Acum le aducem, șefule! Se poate?...

noi pentru biserică facem orice! îl liniști țiganul pe bărbatul care zâmbea înțelegător.

Măicuța se învârti puțin în jurul lor, apoi, când îi văzu pe Mere-Mere și pe Jean cum veneau, cu câte-o ladă așezată la piept, băgă mâna în cutia de sub capra căruței, de unde scoase două pungi, una cu prescuri de împărtășanie și alta cu colivă, spunând cu smerenie, dar cu scântei de fericire în ochi:

— Când termină băieții, să le dați din pomana noastră, nea Ioane!

— Desigur, măicuță, desigur, am să împart la toată echipa, la masa de prânz! o liniști bărbatul, care roșise un pic la vorbele femeii.

Cum luă cele două plase din mâna măicuței, Ion Grosu își aminti spusele prințesei Martha Bibescu, enunțând o maximă a lui Goethe: *Nimic nu este mai de prețuit decât valoarea zilei!* Apoi duse plasele primite în interior, la răcoare.

Bărbile puternice, cu pielea slinoasă, pe fețele gălbejite ale bărbaților de la munca din grădină se înfruptau din belșug din razele soarelui care le bronzase trupurile negre de la natură, părând a fi precum un lemn lăcuit. Mâinile îndemânatice, pe ale căror degete parcă ședeau senzori nevăzuți, rupeau bucățile de iarbă dintre straturi sau răreau, cu agilitate, răsadurile de ardei Kapia, udate din belșug cu apa adusă de o pompă, direct din gârlă.

Aceștia, fără să discute prea mult, lucrau fără încetare și glumeau fără pic de rușine în fața măicuței, contrariați de trupul firav și modul ei vorbăreț, care se auzea din ușa bordeiului, unde stătea pe un scăunel oferit de proprietar, în timp ce susurul apei cânta de zor, în surdină.

După zece minute, bărbații, cu burțile zgâriate de lemnul lădițelor cărate, cu nasurile și fețele roșii de la efort, s-au retras în locurile lor; au băut dintr-o sticlă de socată oferită de măicuța ecumenă, discutând despre muncă, bani, băutură și, bineînțeles, despre femei.

Peste nici zece minute, au terminat de făcut socotelile și măicuța a achitat marfa, s-a suit veselă pe capra căruței, așezându-și poalele sutanei sub pulpe și a pornit. Urcă o pantă pe care coti la dreapta, către marginea fermei, într-un cerc larg pentru a întoarce. În poartă aștepta proprietarul, zâmbind.

— Drum bun, măicuță, să le mâncați sănătoasă! rosti el plin de bucurie.

— Mulțumesc, dragă Ioane, răspunse măicuța, ușor sugrumată de efort.

— Salutările mele și pentru Maica Stareță, maică Filofteie!

Ion Grosu făcu din mână femeii care se îndepărta, apoi coborî lângă bordeiul de la gârlă și-i spuse unei femei de prin Gușați, Florica lu' Mizoioc, să dea drumul la udat la prima solă de ceapă, deși femeia avea o *târnă* de ardei în mână.

— Las coșul ăsta și mă duc, domnule Grosu! rosti femeia.

— Dirijezi din sapă apa să intre în parcela cu ceapă, apoi mergi și îți duci coșul la bordei, după care te întorci la udat. Trebuie să uzi toate solele din dreapta și, apoi, pe cele din stânga, până la calea ferată, dragă Florico, ai înțeles?

— Da, conașule, înțelesei! rosti ea bucuroasă.

Din senin, de peste pădure, norii scămoșați pluteau leneș pe boltă, iar printre smocurile lor vineții se rostogoleau peste soarele ce părea blocat pe cer, tivindu-le cu o bogată aură argintie, cu marginile lor lânoase. Era sfârșit de iunie, un iunie călduros și plin de umezeală, cu mari cantități de precipitații; deseori rafalele de vânt atingeau, în locurile expuse, viteze foarte mari, fiind o vară grea și apăsătoare, care a surprins pe toți.

— Dacă vezi că începe să plouă, că văd ceva nori, te oprești! aminti Grosu femeii.

— Desigur, conașule, așa fac! veni răspunsul acesteia.

Prima fermă de anvergură a lui Ion Grosu fusese realizată cu ceva vreme în urmă, pe o suprafață de un hectar, fermă pe care o făcuse împreună cu Elisaveta, după căsătoria lor, în anul 1928. Atunci era asociat cu unul Ionică Floraru de la Mogoșoaia, care a pus la bătaie un teren bun de grădină, în spatele poligonului de la Basculă. Era un bărbat priceput în arta și tainele legumiculturii, deoarece de copil lucrase la Grădina Regală de la Gherghița, a familiei Brâncoveanu, între anii 1929-1932.

Mai apoi, bărbatul, un tip îndrăzneț și foarte muncitor, fiind mânat și de un spirit organizatoric ieșit din comun, se asociase cu Vasilica lu' Slaciu, soră cu Ioana, soția lui Gheorghe Roată din Tamași. Din martie 1930, când bărbatul a fost încorporat la armată, de fermă s-au ocupat Elisaveta Grosu și angajații săi; deoarece soțul femeii făcea armata în apropiere, în acea perioadă, el se asociase cu bulgarul Țane Dimitrov.

Ion Grosu era un bărbat căutat de cei din agricultură, având relații cu armata, spitalele,

școlile și chiar și bisericile, care, fie cumpărau legume, fie cumpărau răsaduri pentru grădinile proprii. Astfel, bărbatul s-a bucurat de interesul celor de la Statul Major al Armatei, care l-au încorporat pe 20 martie 1930, înrolat grădinar șef, la Unitatea Militară 2 CFR Chitila.

De la unitate, de multe ori bărbatul îi ajuta pe cei de acasă, mai ales că deseori acesta servea pe mulți ofițeri și subofițeri din unitate; venea regulat în permisie, sâmbăta și duminica, lucru care-l ajuta să-și conducă afacerea și în timpul stagiului militar, până când a fost lăsat la vatră, în anul 1932.

Din anul 1930, când a fost luat la oaste, și până în 1932, când s-a liberat, familia lui a stat la sora lui Ion Grosu, la Rudeni, în casa părintească a bărbatului. Fiindcă unitatea militară era situată la doi kilometri, peste câmp de locuința surorii sale, bărbatul mergea adesea cu bicicleta doar 15 minute până la cazarmă; el avea bilet de voie permanent, pentru a se duce după răsaduri sau insecticide pentru grădina unității. Acest lucru îi permitea uneori să doarmă cu nevasta lui, acasă, de unde pleca dimineața la ora 6, cu căruța, când nevasta era gravidă și mergea zilnic la grădina din Mogoșoaia. Grosu cobora la gardul unității, își lua bicicleta din căruță și intra în unitate cu o mână de răsaduri luate de la grădina unității de cu seară, vezi Doamne, fiind aduse de el pentru grădina de legume unde avea activitatea.

Pe la sfârșitul lui noiembrie, în primul său an de armată, Ion Grosu a venit duminică în permisie, deoarece sâmbătă fuseseră trageri și el fusese consemnat în unitate, mai ales că se zvonea că se poate porni alt război, în curând.

După câteva minute, a mâncat ce i-a pus nevasta în față, apoi s-a întors spre ea stând cu capul spre fereastră, mângâind-o zelos și privindu-i cu drag obrajii cărnoși și fini. O mână îi trecu pe după mijlocul femeii și o luă în brațe, mângâindu-i cu delicatețe burta proeminentă, care era aproape de soroc. Cu aceeași mână ajunse cu vârful degetelor pe sânii săi voluptuoși, de la gât spre șale, mângâindu-i ușor pielea catifelată, făcând astfel ca femeia să se șerpuiască ușor și unduios, în vreme ce îi împinse capul în față, ca și cum ar fi vrut să o sărute.

— Ce nebun ești, domnule soldat! Eu în câteva zile trebuie să nasc, nu știi?

— Știu, draga mea, și abia aștept să vină fiul sau fiica mea dragă! râse el, ușor.

— Sper să nu am complicații, că este prima naștere.

— Nu vei avea, dragă Veto, că tu ești o fată norocoasă! răspunse el, galant.

— Mulțumesc! Acum, hai la culcare... că mâine lucrez! rosti femeia.

Elisaveta zâmbi amabil, întoarse capul ca să închidă ușa camerei, se îndreptă de mijloc și cu o vădită plăcere îl urmă, spre ușa ce dădea în dormitor, pe iubitul ei soț, care privea la iedera de pe casa de dincolo de gardul cumnatului său, Dulgheru.

A doua zi dimineață, înainte de-a mânca micul dejun, bărbatul îi aminti femeii unde sunt puși banii de care avea nevoie la Maternitate, apoi se lăsă pe scaun, îi luă mâinile delicate frământându-le în mâinile sale și începu să-i vorbească, blând, cu voce joasă, întinzând cu drag mâna spre ea și mângâind-o cu dosul palmei, pe obraz.

— Draga mea, dacă ai probleme, suni la unitate, bine?

— Desigur, dar aș dori să nu am, dragostea mea, a fost răspunsul acesteia.

— Da, fată dragă. Promit să fiu lângă tine, mereu! Așa că... naștere ușoară!

— Mulțumesc! Acum, hai să mergem că este târziu, încheie blând discuția.

Drumul de peste un ceas, până la ferma unde femeia mergea zilnic, dus și-ntors, avea să îl facă și după nașterea care a avut loc în oraș și care a decurs ușor; astfel a venit pe lume Elena Grosu, o fetiță rotofeie de 3,5 kilograme, care sugea foarte mult, mușcându-și adesea mama de piept.

Timpul trecea și, fără să bage de seamă, a venit iarna, gerul și zăpada – bucuria copiilor, care mergeau pe un deal la săniuș, loc unde băieții trânteau fetele în zăpadă și le frecau pe obraji cu bulgări de nea… Seara veneau bocnă de frig, cu hainele înghețate, spre disperarea părinților care săreau cu gura pe ei.

Venind seara de la piață sau de la grădină, Veta se bucura că fiica ei era o ființă liniștită și ascultătoare, privind în stânga și-n dreapta și clipind din ochii săi strălucitori, ca două scântei colorate. Frumoasă este copilăria când ești inocent, nu ai atâtea griji, trăiești doar momentul și te bucuri de orice prilej care ți se ivește, ca și cum viața ar fi numai fericire.

La început, Veta Grosu o mai lăsa acasă pe copilă peste zi, apoi o lăsa și toată săptămâna. Dar, când a venit iarna, a lăsat-o definitiv, pentru

că deplasarea ei, zi de zi, era anevoioasă, iar femeia rămânea adeseori la sora ei mai mare, la Maria. Aceasta avea o familie onorabilă, în micul burg din nordul Bucureștiului. Ion Dulgheru, zis *Oaie*, născut în 1898, era fiul lui Gheorghe Dulgheru și al lui Ioana Dobre, zisă Dobreanca.

Când era tânăr, Oaie a fost bolnav de vărsat de vânt, astfel că a rămas orb de ochiul drept și, drept urmare, nu a mers la școală și nici în armată, fiind de mic argat la prinţul Bibescu. A ajuns apoi vizitiu sau conducător al caleștii regale, astfel că, după 30 de ani, a fost numit adjunct al administrației princiare la Palatul Mogoșoaia.

Fratele lui Oaie, Sandu, a fost cel care s-a însurat întâia dată cu Rița, care la scurtă vreme a început să-l înșele; astfel că a divorțat de femeia infidelă, care s-a măritat cu Ștefan, băiatul lui Ion Pipereanu, soțul mătușii sale, Ioana Dulgheru, în vreme ce fratele Sandu, după ce a lăsat-o pe Rița, s-a însurat cu Mita lu' Marcu.

Ion Dulgheru, zis Oaie, a început la vârsta de 12 ani, prin anul 1910, munca la Palat, lucrând alături de unchiul Sandu. Făcea cărăușie cu căruța și caii, iar apoi a fost angajat de Stelică Mantopol la Palat, în vreme ce Sandu a rămas ocupându-se de cărăușie până a murit.

Astfel, Oaie a fost vizitiu la Palat, încă de la vârsta de 17 ani, când ducea diferite soiuri de flori – liliac, garoafe, trandafiri, gura-leului, crizanteme – la florăriile de lux din oraș, predând marfa și luând bilet de scăzământ, pe care i-l preda lui Mantopol. Lucră pe acest post până la transformarea Palatului în Casă de Creație, unde a fost, mult timp, administrator.

Peste pomul din curtea bisericii, aflat în spatele casei unde locuia Maria lu' Oaie, cum îi spunea lumea prin sat, a căzut vălul negru al nopţii care cuprinse întreaga urbe. Sus, pe boltă, clipeau şters cele şapte lumini de la Carul Mic, dar şi o puzderie de steluţe împrejmuiau constelația faimoasă din serile de toamnă. Toate aruncau grăbite pulberea lor aurie spre pământul colorat de lumina lunii.

Prin lumina palidă dată de astrul nopții se zărea perdeaua zmeurișului, iar în geamul de la casa vecinei Florica lu' Curcanu, se ițea o amăgeală de lumină, prin care corpul femeii părea că şterge sticla, ca o năframă aurie de mătase, mergând prin sufrageria slab luminată.

*****

Lucrare artistică - Carmen Doreal

ANA TRICU

MĂRTURII,
din cartea: „ SCRIERI ALESE”

Mă numesc Cherecheș Reghina, născută Herlea în satul Meseșenii de Sus, județul Sălaj, în anul 1942. Când m-am născut eu, satul se chema Cățelul Românesc. M-am născut într-o famile de 8 copii, eu fiind al șaselea. Părinții mei, Herlea Gavril și Ana, aveau casa pe Ulița Briscăneștilor.

Copilăria mea a fost marcată de mai multe evenimente, dintre care unele mi-au rămas.în memorie până la această vârstă, când mă apropii repede de 80 de ani. O să vă povestesc pe scurt câteva din aceste evenimente:

Tătuca chemat la război

Când aveam vreo trei zile tătuca a fost chemat la război, pe frontul Baskerte, la unguri, și maica a rămas cu 6 copii și cu un tată infirm, ce nu-și putea folosi brațul drept întrucât a venit împușat și dânsul din război. Tata s-a dus pe jos până la gara din Zalău, mai mult de 10 km, și acolo l-au ținut vreo două-trei zile. În acest timp s-a dus la comandant și l-a rugat să-l lase să meargă până acasă că trebuie să vândă cei doi bivoli pe care îi avea că, dacă se duce la război, nu are cine să aibă grijă de ei. Comandantul a fost înțelegător, l-a învoit pe două zile, a mers, a vândut bivolii, și-a luat rămas bun și s-a prezentat iarăși la comandantul din Zalău. De aici a fost trimis pe front la Baskerte.

Acolo au primit de mâncare numai terci,- un fel de mămăligă mai moale - cu tărâțe, fără o altă mâncare sau pită. Tata fiind caporal l-au pus comandant de grupă. Acolo erau mulți români care nu știau ungurește, dar tătuca știa limba maghiară la perfecție. La început nu s-a dat pe față că știa ungurește dar, când a văzut că bieții români erau tratați atât de neomenește, a luat hotărârea ca toți consătenii lui să nu se mai prezinte la masă niciunul, fiindcă nu mai pot mânca același fel de mâncare (terci). Imediat cînd s-a aflat că tătuca i-a convins să nu mai mănânce terciul lor, românii toți au fot adunați în fața unui zid, tătuca a fost scos dintre dânșii și pus la zid. Când au văzut oamenii că urmează să fie împușcat, au început a plânge și s-au rugat de comandant să nu-l împuște. Înainte de execuție a avut voie să-și spună ultima dorință. Tata le-a spus în limba maghiară (neavând nevoie de translator) că ultima dorință este să-și vadă cei 6 copii mici și soția, care rămân cu mari greutăți.

Atunci comandantul i-a dat două palme și tata i-a răspuns:„Kesenem seype!”. Comandantul surprins de vorbele lui l-a întrebat mirat:- Îmi mulțumești? La care tătuca i-a explicat în limba maghiară că așa a fost învățat de părinții lui să mulțumească și când primește ceva bun, și când primește ceva rău.

Ascultându-l, comandantul nu a mai dat ordinul de împușcare. De data aceasta a scăpat cu bine. Războiul a fost cumplit. Tătuca s-a întors acasă la sfârșitul lui, pe jos, fară a fi rănit sau mutilat, apoi viața și-a urmat cursul.

Măicuța mea în timpul războiului

În fața ochilor mei văd și acum cum m-am dus în grădină - să fi avut pe atunci, 4-5 ani - și am văzut doi ruși îmbrăcați în haine militare. Unul dintre ei a luat pușca și a împușcat două găini. Le-a luat de picioare și le-a adus la maica. Nu știu dacă au mai adus și de la alți vecini însă, au obligat-o pe maica să le gătească. Maica le-o pregătit mâncarea așa cum se pricepea și rușii au mâncat tot.

Văzând că în casă la noi copiii sunt mici, ca să nu ne dea păduchi s-or dezbrăcat de cămăși și le-or dat la maica să le spele. Întrucât cămășile erau pline, maica le-a băgat în apă să iasă păduchii.

A doua zi s-a zvonit că rușii sunt plecați spre Crasna; la auzul acestui zvon, maicii mele fiindu-i silă să le spele cămășile, le-a îngropat în pământ. Următoarele zile a trăit cu frica în sân, ca nu cumva să se întoarcă rușii după cămăși!

În acele timpuri militarii ruși erau înfometați și luat tot ce găseau de mâncare și de băut, amenințând că, dacă nu primesc ce cer, vor împușca oamenii! Din această pricină, până la terminarea războiului a fost o spaimă cumplită la noi în sat…

TUDOR CICU

Moș Enuță... și marea
(*schiță*)

Sunt unii oameni (şi nu puţini, din păcate) pentru care tristeţea, această haină a singurătăţii, e a doua lor casă. Tu vrei cu dinadins să înlături poarta prin care aceştia să iasă din ea, iar ei o trag la loc, aşa cum a fost. Un astfel de om era moş Enuţă, paznicul stupinei din copilăria mea. Nu era prea vorbăreţ. Îi murise singurul băiat, „sergentul Gheorghiţă", în cel de-Al Doilea Război Mondial, şi de atunci moşul devenise taciturn. Până şi vagabondul care doarme sub pod se bucură de viaţă... Rare clipele de bucurie pe chipul moşului. Mai avea însă o mângâiere: fata, măritată undeva, pe lângă Bucureşti. Venea rar pe acasă, o dată la doi-trei ani. Mare eveniment pentru noi, copiii, să alergăm în urma maşinii, a drăcoveniei care mergea fără să fie trasă de cai sau de boi. Unchiul Nicolae, prisăcarul, fratele mai mic al mamei, ne mai trimitea, pe mine şi pe văru-meu, în locul moşului, acolo, la stupină, când acela ori era bolnav, ori i se întâmplase ceva. Doar noi doi, în toată stupina, în plin câmp, parcă eram cei doi eroi ai lui Mark Twain: Tom Sawyer şi Huck Finn, pe insula aia a lor. Făceam focul lângă baraca stupinei şi coceam porumb. Ochisem şi un copac solitar, cu crengi uscate, şi cum dădusem în baracă peste un târnăcop şi o lopată, plănuiam în jurul focului ca, de îndată ce se va face miezul nopţii, să săpăm după comori ascunse la rădăcina pomului, aşa cum făcuseră şi eroii din carte. Dar, ori că se nimerise într-o vineri, ori că văzuserăm prin preajmă câţiva şobolani, ca eroii lui Twain, ne lăsam păgubaşi.

Odată ne-am zis că poate o fi ascunsă vreo lampă fermecată (cum citisem undeva) în vreunul din stupii din care nu ieşeau albinele. Tocmai ochisem un stup la urdinişul căruia nu era nicio vânzoleală de albine şi ne şi visam cu fagurii plini de miere în mână. Nimeriserăm un stup orizontal, iar după ce i-am dat capacul jos, ce să vezi? O pepenoaică lunguiaţă, uriaşă, cât stupul, se afla înăuntru. La vederea acesteia, ce mai încolo-încoace, pofteam de-acum la o felie uriaşă de pepene. Dar în toată stupina nu am găsit niciun fel de unealtă ascuţită, cuţit ori altceva. Ne-am cam muncit destul pentru a scoate pepenele din stup, dar oricât l-am ridicat amândoi pe braţe şi i-am dat drumul la pământ, ca prin farmec, pepenele sărea ca o minge. Ce fel de pepene era ăsta, Dumnezeule? Am ochit o moviliţă de pământ şi ne-am urcat pe ea cu pepenoaica noastră, iar de-acolo eram convinşi că o să-i venim de hac, atunci când o să-i facem vânt la pământ. Însă, drăcie! Pepenele sărise mai departe, ca o minge buclucaşă. Am luat-o de la capăt. Am mai trudit încă o dată, de ne trecuseră toate transpiraţiile. Pepenele a sărit pe pământ ca prima oară. Se vede treaba că nu era un pepene ca toţi pepenii de pe lumea asta, aşa că l-am închis la loc, în cutia stupului, şi am tăcut mâlc multă vreme după aceea, făcându-ne a nu şti şi a nu fi auzit de el vreodată.

Au trecut astfel ceva ani... Părea că şi uitaserăm povestea acelui pepene buclucaş. Dar printr-o întâmplare, după mulţi ani, ne-a fost dat să auzim sfârşitul acestei pozne, chiar din gura unchiului. „Ce credeţi?! Moş Enuţă, paznic la stupină, tot umblând cu cotiga şi măgarul pe câmpuri după buruiană, se pare că a dat odată peste un pepene atât de mare, că abia a reuşit bietul om să-l urce în cotiga sa. Pepenele cu pricina l-a ţinut moşu o vreme într-una din cutiile din stupină, una din alea nefolosite. Din stupină l -a cărat, într-o bună zi, acasă. Apoi, o iarnă întreagă l-a ţinut în şira de paie, pentru clipa în care aveau să-i vie de la Bucureşti fata şi ginerele. Ce credeţi că s-a întâmplat când moş Enuţă a

apărut la masă cu uriaşul pepene în braţe, spre uimirea tuturor? Vă puteţi închipui cât chiot, câtă admiraţie la cei din jur?" Celor din preajmă, ce ascultau vorbele unchiului, mai puţin nouă, le-o fi lăsat gura apă. „Dar ce a urmat... nu vă mai spun! a continuat unchiul Nicolae. Uriaşul pepene, în cele din urmă, doar cu toporişca a putut fi decapitat de creastă. Decepţia a fost generală. Fusese un pepene furajer, din aceia cultivaţi pe câmp pentru hrana animalelor." Noi ne ţineam de burtă de atâta râs, iar unchiul, deşi povestise destul de hazliu toată întâmplarea, se întreba dacă povestea lui stârnise atâta veselie ori era altceva la mijloc.

După mult timp de la acea întâmplare, mă aflam pe o bancă, într-un peron de gară. Nu-mi amintesc unde era peronul şi nici unde ducea calea ferată care trecea pe acolo. Atât vedeam: că se întindea, ruginită, printre bălăriile de mohor şi tijele de păpădie cu flori galbene la capăt, încât aproape că nu se mai vedea. De la prea marea încordare a simțurilor, atenția mi-a fost atrasă de un grup de copii, ce se jucau sub o rampă şi printre scândurile ei. Răzbătea soarele, un pic bătea şi vântul, încât vedeam clar cum se mişcau ierburile; greierii țârâiau, era zăduf. Apoi, glasul ca de pescăruş speriat al unuia dintre copii s-a făcut auzit până la mine: „Gata, măi! Eu nu mă mai joc. Mie mi-ajunge, că m-am încins de la soare. Cobor la mare, să fac o baie".

Acum, peste ani, de câte ori privesc marea, îmi vin în minte cele scrise cândva de Zaharia Stancu: „Privii marea. Marea în care înotasem cu Uruma...". Uruma, la rândul ei, îmi amintea de Ulrica, dintr-o altă poveste. Ulrica lui Borges, cea care-i îngâna la ureche lui Javier Otalora, când tocmai treceau pe lângă o pădure: „Ascultă bine. În curând va cânta o pasăre". Dar Uruma era altceva; o şi văd, cu ochii ei mari, verzi, uşor încrucişaţi (mulţi îmi spun că şi eu am ochii precum ai fetei despre care a scris Zaharia Stancu). Uruma, cea cu ochii trişti şi verzi ca iarba sălbatică a Dobrogei, îmi vine în minte ori de câte ori dau ochii cu marea. Iar pădurea nebună, precum cea de la Topala, de care aminteşte autorul, îmi evocă amintiri din pădurea Comorova, derulate cinematografic, de undeva, din apropierea mării (staţiunea Olimp de azi, din Mangalia); acolo am rătăcit, prin mlaştini şi vrejuri de mure, fără să ajung împreună cu vărul meu până la ţărm.

Aveam, pe atunci, puţin peste nouă ani. Tot ce-mi amintesc acum, pentru a reface imaginea firească a unei aşa întâmplări, e alcătuit pe scheletul unor „adunături de amintiri" de tip freudian. Zaharia Stancu spunea că zilele, odată trecute, nu se mai întorc. Cu atât mai mult cu cât... mda... ne pare rău că ceva din noi pleacă odată cu ele. Eu însă simțeam, în scrisul său, întregimea fericirii pe care o trăise în tinerețe. Dar pentru a înțelege asta, trebuie să-ți amintești, cu de-amănuntul, tot. „Să nu uiți, Darie!" – zicea. Mult mai aproape de adevăr este că şi el se înşela. Scriitorii (mulţi o pot confirma) din asta se hrănesc. Scrisul lor nu-i decât o răsfrângere a oglinzilor din lăcaşul memoriei, o răsfrângere ca în oglinzile borgesiene prin imensitatea spaţiilor din univers. Cineva îmi spunea că, făcând astfel literatură, scriitorii nu construiesc nimic nou. Că doar rememorează şi refac, din frânturi trăite, momente consumate. Şi că, văzute ca pe nişte ecrane de dimensiuni mari, ele par din ce în ce mai îndepărtate. Şi dacă, iniţial, aceste întâmplări fuseseră ale lor, acum ni se par a fi ale noastre şi ni le însuşim. Trăim noi prin ele sau trăiesc ele prin noi? Pentru a ne lămuri, e nevoie de un personaj excentric precum cel al Şeherezadei, de cineva care să povestească neîntrerupt zile întregi. Să ne dea iluzia, cum fac şi poeţii, că zburăm. Şi chiar zburăm (sufleteşte), odată cu autorul. Toate sufletele, dar absolut toate au nevoie de reparaţii, spunea cineva. Asemenea lucrurilor ştiute sau neştiute, finalul povestirii care scapă de sub condeiul naratorului pare a simboliza un „târg" al destinului. Ce ciudat, nu-i aşa? Omul nu mai este, dar povestirea în care el se chinuie să trăiască merge mai departe. Aşa cum continuă să trăiască copilul care eram pe atunci, la prima mea întâlnire cu marea, după atâtea zeci de ani. E ca şi cum aş strânge pleoapele şi nu le-aş mai desface, pentru a-mi aduna şi opri în loc amintirile din îndepărtata copilărie. Oare ce târg să fi negociat Destinul cu Fiinţa mea, atunci? Poate doar o amânare a unei prime întâlniri cu marea... O amânare care trebuia să sedimenteze relaţii necunoscute între suflet şi năzuinţă. Şi acest fapt se întâmplase tot datorită lui moş Enuţă, paznicul stupinei de care îngrijea unchiul Nicolae.

Totul se petrecuse într-o singură zi. Vărul meu trecuse într-o după amiază să-mi spună ca nu cumva să adorm prea devreme în seara aceea, pentru că, aproape de miezul nopții, camionul CAP-ului urma să încarce stupii din prisaca pe

care o îngrijea tatăl său. Acesta, împreună cu noi doi, urma să plece spre pădurea Comorova. Pădurea era situată undeva în apropiere de litoralul Mării Negre, așa cum am mai spus, cam pe unde se află astăzi staţiunea Olimp. Aici urma debarcarea stupilor pentru culesul de primăvară, iar cineva trebuia să rămână de pază acolo, până la sosirea celui din urmă transport, cu care avea să vină şi moş Enuță, să ne ia locul la paza stupinei. După debarcarea stupilor şi plecarea camionului, am scrutat cu lanternele adâncimile pădurii tăcute. Când şi când, auzeam câte un fâlfâit de pasăre de noapte cu un fel de ţipăt straniu, care ne dădea fiori. Am aflat mai târziu că erau fazanii aduşi să populeze pădurea. De sus, de pe acoperişul barăcii, am stat cu inima cât un purice până la ivirea zorilor, când camionul a sosit cu penultimul transport.

După plecarea lui, ne-am aventurat prin pădure, ca să-i cercetăm împrejurimile. Ne-am orientat, ca direcţie, către partea de unde veneau primele raze ale răsăritului de soare, întrezărit, de acolo de sus, de pe acoperişul cabanei. Neapărat, ne spuneam, într-acolo trebuia să fie marea. Ni se spusese câte ceva, la plecarea camionului, de către şoferul acestuia, cum că la o distanță de circa 50-60 de metri se termina liziera pădurii şi cam de acolo începeau şi ţinuturile vaste ale mării. Nu văzuserăm marea până atunci. Tare am fi vrut să ne vârâm degetele în apa ei şi să le ducem la gură, pentru a-i simţi gustul sărat, cum ni se spusese că ar fi. Dar întinderea aceea ni s-a părut nesfârşită; sălbatică şi plină de gropi umplute cu apă, un adevărat ţinut al mlaştinilor învăluite de ceţuri, pierdute printre copaci. Auzeam câte un freamăt, ca un vuiet în depărtare, şi într-acolo credeam noi că începe Marea.

Înaintam greu. Bocancii din picioare ni se umpluseră cu mâl şi apă, dar înduram totul, din dorinţa de a ieşi dincolo de liziera pădurii şi a striga în libertate, din toţi plămânii noştri: „Ura! Iată marea, marea, marea!...". Din locul în care mă aflam, auzeam destul de limpede vântul, urlând departe, în largul mării, opintindu-se să împingă valurile turbate asupra ţărmului. Aşa îmi imaginam. Şi pentru prima oară, mi-a fost teamă că nu o să reuşesc să fac totul de unul singur. Aveam nevoie de sprijinul vărului meu, să mă încurajeze, de aceea l-am rugat să spună ceva, ce-i trecea lui prin cap în clipa aceea. Fiind cu doi ani mai mare, știam că el are moduri diferite de a lua viața în piept. Înaintam prin mlaștina din pădure, iar el a vorbit, a vorbit... şi brusc a căzut pe gânduri. „La ce te gândeşti?" l-am întrebat. Nu mi-a răspuns. Oprit în loc, asculta ce se petrecea dincolo, unde bănuiam noi că era marea. După un timp oarecare, ce ni s-a părut cât o zi plină de chinuri, a început să ne fie frică. Aflat cu puţin înaintea mea, vărul meu dăduse cu piciorul drept într-o groapă adâncă, plină cu mâl, şi cu mâna stângă sprijinită de un arbust pitic, încerca să-şi tragă piciorul. Când i-a reuşit sforţarea şi m-a privit peste umăr, mi s-a părut că ochiul în care îi sărise mâl i se miji de câteva ori, gata să-i cadă. Asta mă sperie pentru o clipă, fiindcă de pe fața lui dispăruse zâmbetul. Am deschis gura să ţip, dar nu cred că mi-ar fi reuşit, fiindcă o umbră, ceva mai la stânga noastră, chiar părea că se furişează printre copaci. N-am deslușit bine ce ar fi putut fi, întrucât întunericul deja o înghiţise. Dinţii îmi clănțăneau de frică sau poate de mila noastră. M-am uitat spre vărul Aurel, cerând, într-un fel, îndurare. Dar nici el nu se mai grăbea. L-am auzit spunând: „Mai e timp... Mai e timp!" şi a dat să înainteze mai departe, printre copaci.

Mi-aduc aminte că, din senin, am început să scâncesc şi să dau mereu înapoi, înfricoşat de tot ce credeam că va ţâşni de după fiecare ridicătură de pământ ori din fiecare smârc al mlaştinii, care gemea sinistru (sau aşa ni se părea), ca o dihanie plăsmuită în basmele noastre. La un moment dat, chiar am avut impresia că aud o voce venită de undeva, din spatele nostru: „Ha, ha, ha! V-am prins, diavolilor! Ai mei sunteţi, până când o să vă frâng gâtul şi o să vă smulg inimile!" I-am spus toate presupunerile mele vărului meu, care m-a asigurat că doar mi se pare: „Prostii! Ţipă fazanii şi şuieră vântul!" Văzându-mă tot mai speriat şi mult rămas în urmă, a dat şi el înapoi, şi după o vreme, am decis să ne întoarcem la cabană. „Dacă ne rătăceam şi nu ne mai găsea nimeni, vreodată? Ar fi plâns mamele noastre? Ar fi plâns!" – ne ziceam în gând.

O teamă nelămurită pusese stăpânire pe sufletele noastre. Şi nu mi se părea, cred, numai mie. Priveam peste umăr, înspre vărul meu, dar el începuse să fluiere nepăsător. Când am ajuns la cabană, ne-am scos bocancii şi ne-am pus şosetele la uscat. Ceaţa acelei dimineţi se dăduse complet la o parte, ca şi cum ar fi vrut să-mi dezvăluie, dintr-odată, lumea înconjurătoare. Din senin, a început o ploaie binefăcătoare, ce mi-a şters de pe obraz cele câteva lacrimi de ţânc neputincios, pe care le tot ascundeam de privirile vărului meu. Şi m-am simţit bine. De la acea

ploaie, îmi veni speranţa că nu era prea departe momentul când taina acelei zile avea să-mi aducă în suflet ceva mult mai puternic decât înţelesesem până atunci, cum că în ceruri şi pe pământ sunt semne mult mai vii şi pe înţeles, pentru cei care cred cu tărie în ceva.

Aflați în cabina camionului, la întoarcere, cu gândul la marea care fusese atât de aproape de noi, mă gândeam la vorbele pe care Romain Roland le spusese la spital, unde se găsea Panait Istrati al nostru, ca să-l încurajeze să scrie tot ce a trăit și văzut într-o viață, așa tristă și nemângâiată cum i-a fost.

Și cu gândul la marea pe care n-o descoperiserăm acolo, la marginea pădurii Comorova, oricât ne-am aventurat ca niște adevărați cutezători, am înțeles că Romain Roland avusese dreptate când spusese: „Oricât e noaptea de lungă, tot vin odată zorile şi se face lumină în toate”. Ah, bietul moș Enuță! Parcă-l și vedeam în odăița aceea, cu musafirii care tocmai se minunau de uriașa pepenoaică, scoțând un urlet obosit.

Îi zăream doar privirile dezamăgite și îndreptate spre picioarele desculțe, unde se rostogolise pepenoaica, gata să ridice toporișca asupra ei cu o furie nebănuită. Bietul moș Enuță! Dacă ar fi ştiut că dezamăgirea nu venise numai peste el...

Lucrare artistică - Carmen Doreal

CONSTANTIN STANCU

Cartea veche în Țara Hațegului
(scurte note)

În Evul Mediu cărțile care dominau viața comunității au fost mai ales cele religioase, bazate pe valorile creștine, conform standardului acceptat la acea vreme. În ținutul Hunedoarei, acestea au avut un impact pozitiv, iar astăzi ne dau o imagine asupra culturii și vieții spirituale a oamenilor, a locuitorilor, a stării lor materiale, pe de altă parte. Preoții au fost implicați activ în acest fenomen cultural. Bisericile și mănăstirile au avut un rol central, au fost focare de educație, credință, deschidere spre marile teme ale umanității.

Țara Hațegului a fost un loc unde s-au manifestat valorile *Evangheliei*, mai ales *Evanghelia după Ioan*, copiști și meseriași s-au implicat pentru ca aceste texte sacre să ajungă la oameni. Nu a fost ușor, tehnica editării cărților în Evul Mediu era grea, scumpă, presupunea oameni calificați, educați, greu de găsit. La Râul de Mori, Lațcu Cânde a pus în operă o *Evanghelie* pentru Mănăstirea Neamț (1448). Contribuția financiară a celui de mai sus a fost importantă, cartea avea *ferăcături* de argint elegant lucrate și semnificative. În mănăstiri au trăit călugări, copiști, legători, gravori, dascăli, iubitori de carte, oameni care au știut valoarea unei cărți în timp și-n domeniul spiritual.

În zona Hunedoarei, inclusiv în Țara Hațegului, au existat mănăstiri care au pus în valoare aceste aspecte: Prislop, Răchitova, Râul de Mori – Suseni, Sibișel, Vaidei, în secolele XIV-XV. La Prislop au venit tineri pentru a învăța carte, a deprinde o meserie specifică: zugrăveli, pictura icoanelor, desene, copierea cărților, ilustrarea lor, o activitate migăloasă și care impunea dedicare, disciplină, credință, rânduieli specifice. Călugărul Nicodim de la Mănăstirea Prislopului a scris, între anii 140 și1405, *Tetraevanghelul slavon*, carte edificată pe pergament și înfrumusețată cu frontispicii, având o valoare aparte, exemplu pentru tineri și lumea bisericească.

Cărțile erau achiziționate din diverse motive, specifice vremurilor vechi. De obicei, preotul sau slujbașul bisericesc achiziționa o carte. De multe ori, o comunitate se implica, era necesar efortul material colectiv. Era, poate, singura din acea zonă. Unii o dăruiau, moment de mare smerenie și slujire duhovnicească, puțini știau să citească și să prețuiască o carte. O carte dăruită constituia motiv de protecție divină. Erai ferit de evenimente nedorite, cataclisme, căderi. Uneori, acest gest însemna un eveniment aparte al familiei donatorului, sau o iertare de mari păcate. Alții erau dornici de publicitate, de aprecierea comunității, de mândrie personală sau un gest care marca starea lui socială.

O carte avea un preț însemnat, raportat la starea economică a vremii. Însemna valoarea unui Mercedes bun din ziua de astăzi. Tirajele erau reduse, meseriași tipografi puțini, distanța de la locul realizării ei era mare, negociatori pricepuți puțini, costuri mari de procurare. Sunt multe analize, ele arată cât de greu se procura o carte. În anul 1699 în casa preotului Avram din Hațeg, de față cu alți martori, fețe bisericești din Hunedoara, Tuștea, Fărcădin și Silvaș, s-a tranzacționat o *Evanghelie* menită să învețe poporul.

Despre achiziția de cărți destinate slujirii în biserici, sunt multe date legate de Țara Hațegului, în localități ca Sălașul de Sus, Bucium. Cărțile erau realizate, însă, la Alba Iulia, Blaj, București, Iași, Mănăstirea Dealu, Târgoviște. Monedele în care se făceau plățile erau: florinul, pitacul, grosul, zlotul, crăițaru, groșița, mărieșul etc. Toate reflectau pozițiile imperiilor, voința conducătorilor aflați pe tronuri, evenimentele grave, crize, războaie, mutări de populație, migrații…

Cărțile erau pentru diferite stări sociale, pentru comunități sau pentru cei cu stare materială. Erau cărți cu ferecătură de argint și cu pietre prețioase, ele însemnau și o investiție sigură pentru unii cu stare socială.

Cărțile oferă informații legate de societatea din vremea aceea. Istoria uneia ne arată cum a ajuns în mâinile posesorului și prin ce aventuri a

trecut. Posesorul scria pe aceasta despre el, indicând starea cărții și traseul parcurs. Astfel, *Biblia* de la București, 1688, cea susținută de Șerban, s-a aflat la Deva. În Țara Hațegului a existat un cărturar eminent, Ștefan Moldovan, el a elaborat o listă cuprinzând situația cărților din zonă în anul 1857, aflate în 78 de biserici, în număr de 475. O bibliotecă parohială s-a aflat la Prislop. Titlurile cărților sunt semnificative, ele trimițând spre *Evanghelie*, *Liturghii*, *Penticostare*, *Cazanii*, *Psaltiri* etc. Erau și cărți de cultură și istorie, legate de neamul românesc și de alte neamuri creștine.

Pe filele cărților s-au găsit însemnări legate de evenimente și de viața socială a comunității, situații aparte, fenomene meteorologice aparte, care au afectat locurile și oamenii. Aceste însemnări constituie un fel de *jurnal* ad-hoc în care au fost marcate zile cu importanță personală, colectivă, stări ale comunității.

Majoritatea notelor proveneau de la preoți, ei fiind și primii cititori ai cărților. Ele vizau fenomenele meteorologice, calamități, probleme medicale. Astfel preotul Vichente din Densuș consemnează un cutremur în anul 1802, de Vinerea Mare. Tot la Densuș s-a consemnat că-n anul 1813 a fost o foamete mare în Ardeal, anul fiind ploios. În 27 aprilie 1814 a nins abundent. Toate reflectă preocuparea oamenilor din acea vreme de a transmite mesajul despre suferințele lor, inclusiv despre boli care nu aveau tratament la acea vreme, plus că medicii erau foarte puțini și scumpi. Pe o *Biblie* (Blaj, 1795) s-a consemnat la Densuș că a fost ciumă în anul 1733, holeră în anul 1832, iar în anul 1836 a fost al doilea val de holeră, Ardealul având de suferit.

Pe de altă parte, posesorii cărților au consemnat evenimente istorice importante pe filele acestora, scrisul lor captând frământările sociale și punctând tragediile. Răscoala lui Horea, Cloșca și Crișan s-a notat pe cărțile sacre, la Arhivele Statului din Deva există o *Cazanie* din anul 1643, făcută la Iași, unde apare acest eveniment. La Densuș există consemnări privitoare la istoria Ardealului făcute de preotul Vizante: 1784 – Răscoala lui Horea; 1788 - năvălirea turcilor în Țara Hațegului până la Sântămăria Orlea; 1848 – ciocniri între români și maghiari cu ocazia „stingerii" iobăgiei etc.

Sunt note minime, în limbajul epocii, fără multe detalii, făcute de oameni modești, care cunoșteau scrisul și cititul, dar marcați de cele întâmplate, dorind să lase urmașilor semne despre evenimentele la care au luat parte și care i-au marcat. Ele au ajutat la consolidarea limbii române în perioade grele.

Din aceste texte minime luăm cunoștință de personalitățile vremii: vicarăș Chiril Țopa la biserica din Hațeg (*Penticostar*, tipărit la Blaj, 1808); preotul Nicolae de la Subcetate a primit în anul 1797, în biserica din Baru, de la Ioan Bob o *Teologie moralicească* tipărită la Blaj (1766), cu ocazia vizitei făcute de Împăratul Franz Joseph în Țara Hațegului.

De asemenea, este menționat și Simion Zugravul din Țara Hațegului, el zugrăvind biserici, pictând icoane la mai multe biserici: Hațeg, Nucșoara, Baru Mic, Densuș, Prislop etc.

Sunt pomeniți preoți, dascăli, slujitori bisericești care au absolvit școala la Blaj, locul preferat al românilor ardeleni, ei constituind elita vremii, oameni cu știință de carte și dedicați cauzei românilor, punctând istoria cu aceste note minime, scrise cu mâna lor, ca o pecete a trecerii lor pe aici. Cartea poate fi considerată ca o sursă de învățătură, problemele teologice s-au împletit cu cele social-economice și cu istoria de ieri, exemplu pentru iubitorii de carte de azi.

Aceste date și multe altele sunt consemnate de tratate și cărți bine construite de personalități* preocupate de istoria noastră și de importanța cărții pe suport de hârtie sau alte materiale specifice vremii. De asemenea, la Arhivele Statului, Filiala Deva se află numeroase documente legate de aspectele punctate pe scurt mai sus.

Sunt semne în timpuri vechi și noi.

„Cartea, cel mai bun prieten" (E. Hemingway, scriitor american, laureat al Premiului Nobel)…

A consemnat Constantin Stancu
Ian. 2023.

*Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva, fondul de carte veche. Vezi: *Slujebnicul* sau *Liturghierul*, publicat la Veneția, în 1554, este o carte religioasă, cea mai solicitată carte de cult, care cuprinde cântările și rânduiala liturghiei, principala slujbă în biserica creștină. Exemplarul este scris în limba slavonă. Este o carte rară, una dintre cele patru care mai există în bibliotecile din România.

D. Lupan, L. Hațegan, *Cărți românești vechi în biblioteca Muzeului de Istorie Alba Iulia*, în „Apulum" XIII, 1975.
Fl. Dudaș, *Memoria cărților vechi românești*, Oradea, 1990.
M. Tomescu, *Istoria cărții românești*, București, 1968.
C. Papacostea-Danielopol, L Demeny, *Carte și tipăritură în societatea românească și sud-estul european (sec. XVII-XIX)*, București, 1983.
A. Vereș, *Orânduieli românești vechi tipărite în Ardeal* (1744-1848), București, 1926.
S. Nemecsek, *Carte, literatură și presă la Orăștie*, vol. I, 2010.
Fondul de carte veche al Bibliotecii Județene „Ovid Densusianu" Hunedoara - Deva.

SORIN MICUȚIU

Interviu cu scriitorul Ion Beg despre poetul și scriitorul creștin Traian Dorz

S.M./ Sunteți un scriitor care l-a cunoscut îndeaproape pe poetul creștin Traian Dorz. Ce știți acum despre a fi scriitor și nu știați când ați început să scrieți?

I.B./Mulțumesc pentru invitație! Precizez că nu mă consider scriitor deoarece am început să scriu destul de târziu și am publicat până acum doar câteva cărți. Ce știu acum în plus despre a scrie? Știu acum că scrisul este o treabă foarte serioasă și deosebit de anevoioasă. Cere multă muncă susținută. Scrisul cere să te ții de el, dacă-l lași, te lasă și el. Aristotel spune că scrisul este meșteșug. Da, dar un meșteșug care cere timp, dedicare, har. Cicero spune că „Orice idiot crede că poate scrie o carte". Cam așa am crezut și eu la prima carte: „Traian Dorz la capăt de călătorie". Cât de greu e, am aflat după ce am început. Totuși am scris-o, dar nu am publicat-o decât după 7 ani, timp în care am rescris-o de câteva ori și am mai scris pentru revistă multe cronici, reportaje, biografii resrtânse.

Apoi scrisul disciplinează gândirea, vorbirea. Nu poți să scrii tot cea ce gândești și așa cum gândești, sau cum vorbești. Scrisul are alt limbaj decât vorbirea. Alegi, selectezi, reformulezi. E de dorit să gândești numai ce ai putea scrie și în forma pe care o cere scrisul. Ceea ce e greu tare. Însă nu poți lansa un text până ce nu l-ai adus la forma lui cea mai bună posibilă pentru tine. Nu ar fi etic.

Aș mai aminti de bucuria scrisului, bucuria unui text reușit la care ai lucrat mult, bucuria aflării cuvântului îndelung căutat. Bucuria lucrului la o carte de care nimeni nu știe, bucuria căutării, a documentării, a finalizării. Superb „meșteșug" e scrisul. M-a salvat de multe ori. În etapele grele ale vieții, am ținut jurnal, multe jurnale. Ce nu puteam spune, sau nu aveam cui, îi spuneam jurnalului, iar formulând necazul și notându-l, devenea mai suportabil. Scrisul are și caracter vindecător.
Mă opresc aici, am scris puține cărți.

S.M./ Aveți o rutină când scrieți? Vă izolați când scrieți? Câte cărți ați scris?

I.B./ Nu am o rutină, scriu când inima îmi dă ghes. Mai puțin scriu dimineața, mai mult după-amiaza, seara, noaptea. Scriu doar la mine în cameră unde nu mă deranjează nimeni, doar telefonul uneori. Nici nu simt cum trece timpul. Trec uneori săptămâni fără să scriu un cuvânt, chiar dacă sunt spre finalui unei cărți.

S.M./Pentru persoanele care nu au avut ocazia să vă cunoască, ne puteți spune câteva lucruri despre dumneavoastră?

I.B./ Am scris doar cinci cărți, una e cea pe care am amintit-o și e despre ultima parte din viața poetului Traian Dorz. Am avut cinstea de a-l găzdui câțiva ani și m-am simțit dator să valorific această experiență inedită. Despre viața și opera lui Traian Dorz am scris încă două cărți: „Traian Dorz – 100. Închinare la împlinirea centenarului", apărută în anul 2014, când s-au împlinit 100 de ani de la nașterea sa. Și o alta mai recentă cu titlul: *Numai Harfa mi-a rămas,* având subtitlul: *Harfa în poezia dorziană.* Sunt peste 70 de poezii în care se face referire la harfă. Am mai scris *Valer Mândroni – un bun ostaș al lui Hristos,* despre un credincios din mișcarea ortodoxă "Oastea Domnului", condamnat pentru credință și mort la Gherla, asistat de îngerul care l-a chemat la pocăință. O angelofanie repetată la interval de 7 ani.

Din aceeași colecție am scris și: *Ioan Opriș, un bun ostaș al lui Hristos,* un om cu o viață fabuloasă: 5 ani la Sibiu alături de inițiatorul Oastei, părintele Iosif Trifa, 10 copii, 7 ani de pușcărie în temnițele comuniste, condamnat pentru credință.

S.M./ Între marile personalități ale literaturii noastre, prea puțin cunoscute astăzi, se află și poetul și scriitorul creștin Traian Doez, de care am amintit la începutul interviului nostru. Ca un apropiat al acestuia, ce ați putea să ne spuneți în câteva cuvinte despre acest mare om?

I.B./ În doar câteva cuvinte e cam greu, dar să încercăm. Traian Dorz s-a născut în satul Livada Beiușului, județul Bihor, la 25 decembrie, 1914. La terminarea clasei a 7-a primește ca premiu cartea *Corabia lui Noe*, a preotului Iosif Trifa de la Sibiu, inițiatorul mișcării ortodoxe *Oastea Domnului*. Citindu-o, se convertește și începe să scrie poezii creștine pe care le trimite la Sibiu și sunt publicate în „Lumina Satelor", a inițiatorului mișcării.

La 20 de ani, în 1934 este chemat de preotul Iosif Trifa la Sibiu, la redacția publicațiilor Oastei. Începe o viață nouă într-o

lume nouă la care se adaptează destul de repede. În anul următor îi apare prima carte de poezii: *La Golgota*, apoi *Pe drumul crucii*.

În anul 1938 moare preotul Iosif Trifa, mentorul său, iar Traian Dorz împreună cu prietenul Ioan Marini continuă, în diferite locuri din țară, redactarea de gazete pentru Oastea Domnului. Începe războiul, este încorporat și dus pe front. În 1943, bolnav de inimă, este lăsat la vatră. Publică în continuare reviste, cărți, calendare în mii de exemplare.

În 30 decembrie 1947, schimbându-se regimul, este arestat pentru activitatea sa religioasă iar Oastea Domnului este interzisă. Publicase deja 10 cărți de poezii și sute de articole prin gazetele vremii.Urmează 17 ani de atrocități barbare prin închisori, deportări, lagăre de muncă, din 1948 până în 196, cu lungi perioade de detenție și scurte de libertate supravegheată. În ciuda condițiilor inumane și a sănătății precare, poetul prin excelență continuă să creeze poezii. Neavând hârtie și creion, le memorează și, ca să nu le uite, le repetă zilnic. Când se adună cu sutele, le repetă numai titlurile. Spune dumnealui: „Și după cinci-șase ani, când am ieșit din închisoare, mi-am luat condeiul și hârtia și am pornit înapoi, și am întors filele memoriei și am putut să scriu: *Cântările Anilor*, *Cântările Roadelor*, *Cântări de drum*, *Cântări Îndepărtate*, cele mai multe de pe acolo strânse". (din autobiografia *Hristos, mărturia mea*.)

După grațierea din 1964 au urmat 25 de ani de libertate supravegheată. Este mereu anchetat, percheziționat, amenințat. Însă cu o înțelepciune rară, cu o abilitate dobândită în recluziune și cu o muncă titanică reușește, prin harul divin ocrotitor, să-și scrie marea sa operă în versuri și în proză. Este vorba de peste 100 de volume, din care 29 cuprinzând peste 4000 de poezii.Mai trebuie spus că după 1948 nu i s-a mai tipărit în țară nimic. Scrierile sale se multiplicau prin scris de mână, cu indigoul, în două sau trei exemplare și se citeau noaptea, în grup, cu geamurile acoperite. Mai apoi s-au multiplicat la mașina de scris și s-au înregistrat pe bandă magnetică.În străinătate i s-au tipărit câteva cărți de poezii și, pe căi tainice au fost aduse în țară. Din această cauză în anul 1982 a fost din nou arestat și condamnat la doi ani de temniță grea, cea mai grea, după cum avea să spună.

A trecut la cele veșnice în dimineața zilei de 20 iunie, 1989. Avea 74 de ani și jumătate de viață. Dar de viață! Mare parte din anii de pe urmă i-a petrecut la Hunedoara, unde avea o fiică și, cu excepția lunilor din închisoare, au fost cei mai liniștiți și fecunzi ani din zbuciumata sa viață. (Mai multe lucruri despre Traian Dorz se pot afla din cartea sa autobiografică „Hristos, mărturia mea", precum și din cartea amintită „La capăt de călătorie", apărută la Editura „Traian Dorz").

Traian Dorz a fost mai mult decât un poet sau scriitor creștin, care a îmbinat în mod deplin viața cu opera sa. Cu imensa lui creativitate a slujit numai divinul. Poezia lui este în bună parte o confesiune a trăirilor sale în vecinătatea dumnezeirii. Fie că era în închisoare, fie că era acasă, era mereu conectat la marea taină a eternității.

Mișcarea ortodoxă „Oastea Domnului", la care Traian Dorz a aderat pe când avea doar 15 ani, i-a oferit suportul spiritual pentru formarea sa duhovnicească. Mai înainte ca vreo iubire efemeră să-i fi răvășit inima, l-a aflat pe Domnul Dumnezeu, Căruia i-a oferit întreg sufletul său și pe care L-a iubit cu pasiune și ardoare toată viața. Imensa lui energie spirituală și creativitate s-au revărsat în cuvântările și scrierile sale, dar mai ales în cele peste 4000 de poezii. Traian Dorz a însemnat mai mult decât un poet creștin și un mistic ortodox, el a însemnat, prin opera și viața sa un adevărat fenomen religios. Un om ca el nu se naște într-un popor o dată într-o generație, sau o dată la 100 de ani. El se naște o singură dată!

Opera literară a poetului și scriitorului Traian Dorz depășește o sută de volume de poezii, scrieri istorice și memorialistice, meditații duhovnicești, eseuri, și scrieri pentru copii. Traian Dorz a scris peste 4000 de poezii grupate în 29 de volume; 7000 de proverbe versificate și comentate, grupate în 7 volume. A versificat cei 150 de psalmi biblici și poemele lui Solomon. Proza lui Traian Dorz este reprezentată de: 1 volum autobiografic, „Hristos mărturia mea"; 4 volume de istorie a Oastei Domnului, „Istoria unei jertfe"; 4 volume din seria „Povestiri Nemuritoare"; 7 volume de meditații la Evanghelia Sfântului Apostol Ioan; 28 în seria „Cugetări Nemuritoare"; 6 volume în seria de „Îndrumări Nemuritoare"; 2 volume de meditații la apostolele de peste an; 8 volume de meditații zilnice la Psalmi;1 volum de meditații la Poemele lui Solomon; 1 volum de meditații pentru toate zilele anului; 3 piese și dramatizării religioase; 1 volum cu poezii închinate Maicii Domnului, *Minune și taină*; 1 volum cu poezii și eseuri închinat eroilor neamului, unor mănăstiri, locuri sfinte. A colaborat cu diverse publicații din țară și anume: *Revista Funcționarilor Publici* din Bucuresti, *Prietenul copiilor* din

Iaşi, revista *Satul* de la Bucureşti, *Revista Penitenciarelor* din Bucureşti, *Farul Creştin* de la Arad, *Vestitorul Evangheliei* din Bucureşti, *Beiuşul* şi *Glasul Bihorului* din Beiuş, *Ostaşul Domnului* din Bucureşti, *Noua Gazeta de Vest* de la Oradea. Mi-a scăpat ceva? Nu cred. Poate cartea *Zile şi adevăruri istoric*e, dar cred că e cuprinsă în cele enumerate.

S.M. Povestiți-ne puțin despre cum a trecut poetul Traian Dorz prin persecuția comunistă și cum își scria poeziile și meditațiile în aceste condiții?

I.B. Greu, nespus de greu. În Bihor supravegherea lui devenise obsesivă pentru autorități și sufocantă pentru cel supraveghreat. De aceea în scurtele perioade de libertate dintre două arestări a încercat să se mute de acolo în zone din țară ce păreau mai ferite și mai liniștite, dar brațul lung al Securității i-a fost meru pe urme. A încercat la Călanul Mic, la Simeria, la Comănești, la Sânicoară, dar nu a scăpat de vizorul Securității și a fost arestat de fiecare dată. După eliberarea din 1964, au urmat 10 ani de interdicție în care a trebuit să meargă zilnic la muncă în agricultură.

Atunci, cu mult efort și sacrificiu de sine, și-a scris o bună parte din multele sale lucrări în versuri și în proză. Iată ce spune Traian Dorz despre această perioadă: „Ziua nu puteam să merg niciunde, ori să scriu, decât duminicile. Celelalte zile trebuia să fiu văzut la câmp. Eram special și permanent urmărit dacă sunt la muncă sau nu. Dar noaptea mă sculam după primul somn și cu toate obloanele închise ca să nu se vadă nici o rază de nicăieri, aprindeam lumina – lampa mea de petrol din perete - și începeam să scriu. Reluam astfel, după aproape 20 de ani de întrerupere, pentru închisori, firul scrisului lăsat la sfârșitul anului 1947… Ceasurile de după miezul nopții și până la ivirea zorilor erau singurele mele ceasuri pe care le aveam libere pentru scris. În aceste ceasuri când toți ceilalți dormeau obosiți de munca grea a zilei, eu trăiam cele mai fericite stări de rugăciune, de lacrimi și de muncă."

Cunoscând modul inopinat în care securiștii veneau la percheziție, căuta ca pentru orice scriere aflată în lucru sau finalizară, să păstreze, bine ascuns, un duplicat sau măcar o ciornă. Necesita o muncă suplimentară majoră. Însă doar așa au putut fi salvate o parte din lucrările confiscate de oamenii legii. Sub presiunea aceasta a șicanelor și a amenințărilor de tot felul, a percheziților și a confiscărillor repetate, a lucrat la cărțile sale aproape zi de zi în toți acești ani. Urmăritorii se mai schimbau, el rămânea același.

Oriunde mergea era sever supravegheat. Spre sfârșitul anului 1988 i s-a cerut iar să dea o declarație amănunțită despre întreaga lui activitate în domeniul scrisului, dar mai ales cea din ultimii trei ani. Bolnav și obosit, sătul de șicane și amenințări permanente, spune spre sfârșitul declarației: „Acum, după cum toate au un sfârșit, a sosit și sfârșitul acesta. Lunile trecute, în câteva săptămâni am îngropat la rând, unul după altul, pe încă patru dinttre frații mei de aceeași generație: Voina de la Sebeș, Ilie Marini de la Lancrăm, Tăbăcaru de la Hunedoara și Leon de la Bacău. În trei zile s-au dus fiecare. Acum îmi aștept și eu cele trei zile ale mele și mă pregătesc pentru ele. De aceea vă rog, atât pe dumneavoastră, cât și pe orcare alții, cu ultima mea putere – să fiu lăsat pe viitor în pace să mor cel puțin liniștit, dacă nu am putut trăi așa. După peste 40 de ani cred că ajunge. Această declarație sper și doresc să-mi fie ultima, în problema asta". A mai trăit după declarația din noiembrie cam o jumătate de an.

S.M./ Traian Dorz a murit pe 20 iunie 1989, în cătunul natal. La funeralii au participat peste 10.000 de oameni, deși autoritățile s-au străduit din răsputeri să-i oprească. Ați fost acolo. Două trei cuvinte despre acele zile.

I.B./ Da, am fost acolo. Cred că așa i-a fost scris, să plece din lumea aceasta înainte de evenimentele care aveau să vină. Nici tratamentul îndelungat, nici îngrijitrea bună de care a avut parte nu au putut amâna deznodământul.

Nici rugăciunile înflăcărate ale credincioșilor care îl apreciau, nici lacrimile multe ale celor apropiați care-l iubeau cu ardoare nu au putut schimba cursul vieții hotărât de Creator. Hotărârea destinului era deja luată. Marea masă de admiratori de pretutindeni care a venit la înmormântare nu a fost o surpriză pentru organele de miliție. Ei se așteptau la așa ceva. Au legitimat pe toată lumea dar nu au întors din drum pe nimeni. Însă oamenii din Beiuș, precum și din satele apropiate, când au văzut coloana imensă de mașini și convoiul nesfârșit de pelerini trecând solemn spre cimitir nu mai înțelegeau nimic. Atâția ani trăiseră lângă omul

acesta, iar viața lui nu le spusese mare lucru. Însă atenția pioasă pe care i-o aducea acum așa de multă lume, îi obliga la introspecție și la reconsiderarea concepțiilor lor de viață. Trăiseră zeci de ani lângă un om atât de mare fără să știe cine era el de fapt. Uimirea și îndignarea se vedeau bine pe fețele înlăcrimate ale unora.

S.M./Putem afirma cu toată convingerea că poetul interzis Traian Dorz de-abia acum, după moartea lui, își începe cariera literara ? Deși nu cred că și-ar fi dorit o astfel de recunoaștere, dar cred că ar merita o recunoaștere post-mortem din partea Uniunii Scriitorilor din România. Greșesc?

I.B./ Nu știu dacă e posibil. Poate că nu și-a dorit dumnealui așa ceva, dar nu cred că ar fi refuzat o atare posibilitate dacă i s-ar fi oferit. Cred că ar spori vizibilitatea lui. Ar afla de dumnealui și unii din cei care nu au aflat încă. E un caz unic Traian Dorz. Cred că acest fapt odată realizat ar determina biserica noastră ortodoxă să îi recunoască și accepte într-o mai mare măsură atât poezia, cât și proza. Unii oameni importanți din biserică vor să întocmească dosar de canonizare.

Nu știu dacă se va alege ceva din toate aceste proiecte, dacă vor deveni inițiative sau vor rămâne doar la stadiul de dorință, de proiect.

Sigur este că steaua lui strălucește tot mai tare, că indiferent dacă un proiect sau altul se va finalize sau nu, tot mai multă lume va afla poeziile și meditațiile lui și se va bucura de ele. Admiterea lui, chiar și post-mortem, în Uniunea Scriitorilor din România ar însemna un act restaurator.

Traian Dorz a fost mereu conștient de misiunea sa în lumea asta. Câteva versuri sunt edificatoare: „V-am scris atâtea nopți amare / și-atâta viață mistuită / am pus în gânduri și-n cântare / și în solia fericită. // Am semănat cu plină poală / semințe rodnice de slavă / și nu mi-a fost nici mâna goală, / cum n-a fost inima bolnavă. // De-a fost vreo trudă sau osândă, / le-a ars a dragostei văpaie / și de-a fost mâna tremurândă, / s-a întărit în vâlvătaie. // Am dus cu drag această viață, chiar dac-am strâns adesea hrană / de seară și de dimineață / tăcuta lacrimilor mană”…

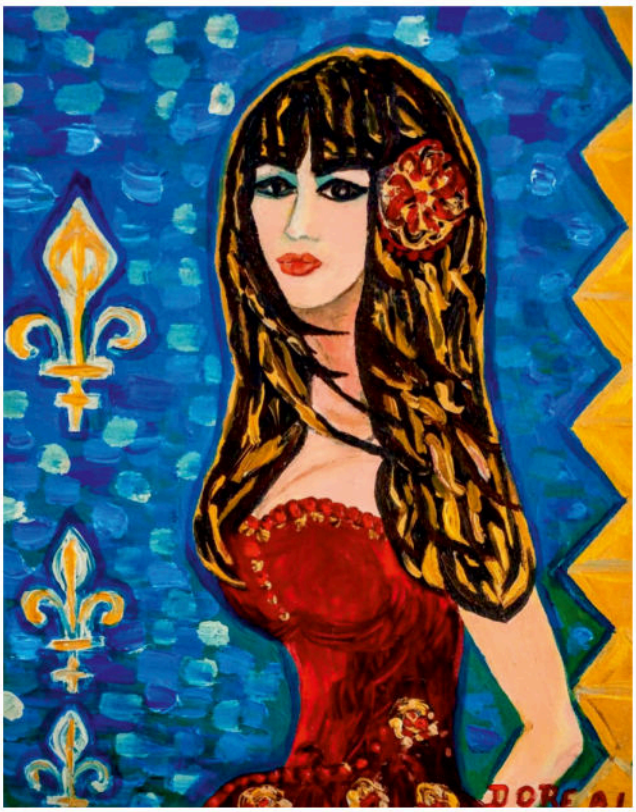
S.M./ O ultimă întrebare. În acest moment aveți ceva în lucru?

I.B./ Da, chiar am. De mai bine de un an lucrez la o carte de proză scurtă. E ceva nou pentru mine, diferit de tiparul obișnuit. Sper să apară până în toamnă.

Mulțumesc!

Și eu mulțumesc. Mi-a făcut plăcere acest interviu! Urez viață lungă noii reviste și creatorilor ei! Doamne ajută!

Sorin Micuțiu

Lucrare artistică - Carmen Doreal

ANCA SÎRGHIE

Popasuri ale poetei Cristina Bejan în România

Mă bucur să aflu că în reuniunea literară din 3 decembrie 2023 a Cenaclului Românesc „Mircea Eliade" de la Denver, Colorado, USA, se prezintă cărțile scriitoarei Cristina Bejan. Mi-am pus întrebarea firească: „Oare câți dintre dumneavoastră ați aflat despre Cristina?" Așa am decis să vă fac cunoscut interviul pe care eu i l-am luat în anul acesta. Realitatea este că pe universitara Cristina Bejan[1], tânăra româncă trăitoare în Denver, orașul la 1000 m altitudine din USA, am remarcat-o în câteva reuniuni ale Cenaclului internațional „Mircea Eliade", unde prin zoom a citit din versurile sale, iar în plin Mărțișor 2023 ne-am întâlnit cu mare emoție la Primăria Sibiu, unde a sosit cu volume de versuri bilingve. Așa am decis să realizăm un interviu, dar Cristina l-a acceptat numai după ce termină anul universitar în curs, care îi absorbea prea multă energie. Iată că ziua așteptată a venit[2].

1. Anca/ Sîrghie/: *Ce ne poți spune despre familia în care te-ai născut ? Ce rol au jucat părinții și apoi profesorii și școlile urmate în formarea ta intelectuală și scriitoricească ?*

-Cristina/ Bejan/: Datorez totul părinților mei, am moștenit intelectul lor (amândoi au obținut doctoratul), de asemenea, le mulțumesc că m-au crescut pe mine, pe sora și pe fratele meu, în așa fel încât să ne simțim mereu liberi să ne urmăm visele. Când am crescut, părinții m-au ajutat să descopăr cine sunt cu adevărat și m-au sprijinit în fiecare etapă ca artist și scriitor. Am fost, de asemenea, rebela familiei, dar m-au sprijinit și atunci. Când m-am mutat într-o insulă din Pacific, în 2010, n-au încercat nicidecum să mă oprească. Mi-au spus doar: „Sună-ne când ajungi acolo". Ceea ce am făcut în fiecare zi și voi continua să fac toată viața. Când am locuit în Vanuatu, am scris o piesă de teatru despre drepturile femeilor. Când le-am spus părinților că asta fac acolo, reacția lor a fost: „Ei bine, are sens ce faci."

2. A.S.: *Care este domeniul tău de competență profesională și ce lucrări mai importante ai publicat? La ce manifestări științifice și artistice te-ai afirmat până în prezent în America?*

-C.B.: Sunt un autor publicat, cu trei cărți, în cele trei genuri de care mă simt atrasă: istorie, teatru și poezie. Am publicat, în timp, numeroase poezii și traduceri de poezie în reviste literare. Sunt profesor de istorie și teatru la Universitatea Metropolitană din Denver, Colorado. Predau cursuri universitare din anul 2010, de când am obținut doctoratul în istorie modernă la Universitatea din Oxford, unde am studiat ca bursieră Rhodes și Fulbright. Am lucrat ca istoric la Muzeul Holocaustului din Washington D.C. și am publicat 64 de articole în *Enciclopedia Lagărelor și Ghetourilor*, vol. III. De asemenea, am fost co-autor la Introducere(a) volumului despre Africa. O carte de istorie a mea, despre Asociația „Criterion", și cea de poezie *Cai verzi pe pereți* tocmai au fost publicate în traducere românească și le-am lansat cu ocazia turului meu prin diferite orașe din România, în martie 2023.

3. A.S.: *Care este temelia relațiilor tale cu România? De când ai început să călătorești în România?*

-C.B.: În timpul Războiului Rece, nu am avut voie să călătorim în România, deoarece tatăl meu era un transfug, încălcase legile statului român prin rămânerea lui în Statele Unite ale Americii. Eu și familia mea am reușit să călătorim în România doar după Revoluția din 1989. În anii '90 am fost în fiecare an cu familia, iar după 2000 de una singură. Iubesc România,

1.Cristina Bejan are un doctorat în istorie obținut la Oxford, este profesor, om de teatru și poetă ce locuiește și creează în Denver, Colorado. Pentru mai multe informații: cristinabejan.com.

2. Răspunsurile date de Cristina Bejan în limba engleză au fost traduse în limba română de prof. Sebastian Doreanu.

de asemenea familia și pe prietenii mei de acolo. Am învățat limba română cu adevărat în anii 2007 - 2008, când am avut o bursă Fulbright pentru a studia la Universitatea din București. Iubesc limba română, o vorbesc cu plăcere, dar cu un inevitabil accent american. Prietenii și familia din țară nu au probleme să mă înțeleagă, doar unele persoane din diaspora românească sunt mirate că cineva crescut în America, în timpul Războiului Rece, de către un „dușman al statului", nu a vorbit românește în copilărie.

4. A.S.: *Ce impresie ți-au făcut țara tatălui tău, cu tradițiile ei istorice, folclorice, culturale, și oamenii cu calitățile și defectele lor? Poți face o comparație cu cele americane?*

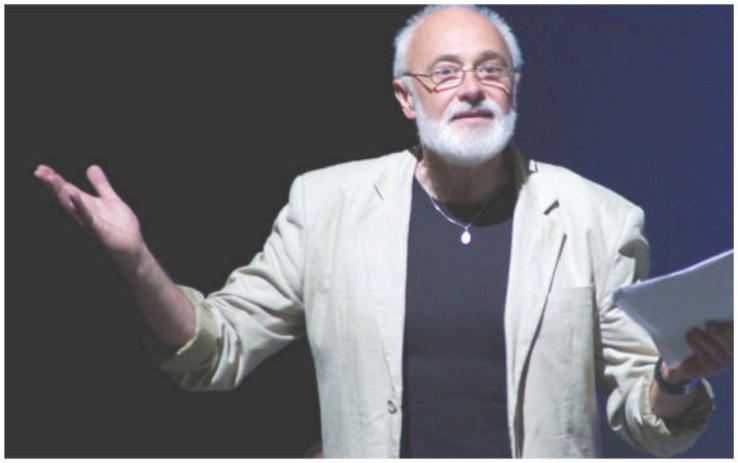
-C.B.: Așa cum am spus, iubesc România. Am crescut cu sentimentul că lipsește o parte din mine, atâta timp cât tot ce era legat de România îmi era interzis. Mă simt ca și când aș fi regăsit o parte din mine în România. Cei mai mulți americani nu-și cunosc originile și asta este o mare problemă în America. Mă simt norocoasă că nu este la fel în cazul meu dar, în același timp, câteodată am și un sentiment de frustrare. Să știi că ai avut membri ai familiei tale care au suferit în perioada fascismului și comunismului este ceva care te apasă ca un bagaj greu. Cât despre tradiții, îmi place mâncarea românească, pe care o găsim tot timpul la cele câteva magazine europene din zona noastră în Colorado. Iubesc muzica pop și rap românească. De fapt, ascultând muzica actuală, învăț mai bine limba română. Bineînțeles, iubesc cultura română, istoria și pe scriitorii români. Consider toți membrii fostei Asociații „Criterion" niște genii creative care m-au inspirat. Despre țara în sine, este greu să spun care zonă este cea mai importantă pentru mine. Familia mea este din Galați, dar consider București orașul meu de suflet, unde am locuit și studiat.

5. A.S.: Tocmai te-ai întors dintr-un turneu poetic prin România, prilejuit de lansarea volumului *Cai verzi pe pereți*, adus în două variante - engleză și română. *Cum a fost primită fiecare dintre ele?*

-C.B.: M-am simțit onorată să-mi prezint poezia (atât prin recitare cât și prin spectacol live, sub numele meu de scenă, *Lady Godiva*, pe parcursul turneului meu în România. Succesul a fost mai mare decât m-am așteptat. Am fost de două ori invitată la Televiziunea Națională, de asemenea am dat interviuri la posturi locale și naționale de radio. Și în engleză, și în românește, cu accent cu tot! Poezia mea a trezit interesul publicului, mai ales că este un gen cu totul nou în România: *spoken word poetry*, poezia cu mesaj deschis. În ultimul timp, au apărut și la București și la Timișoara asemenea cluburi de poezie și limbaj la marginea poeziei și a fost foarte fain să mă conectez cu artiști care scriu în acest fel. *Spoken word* este poezia cu mesaj de suport pentru o cauză și își trage rădăcinile din tradiția povestirilor orale din Africa de Vest. Acest fel de poezie abordează de cele mai multe ori probleme dificile ale societății actuale. În multe privințe *spoken word* este, de fapt, activism și are nevoie de o comunitate unde să se facă auzit. Acest fel de poezie trebuie spus cu voce tare. Eu consider că faptul în sine de a scrie o asemenea poezie este o acțiune radicală. Cei care reacționează negativ la poezia pe care o scriu cred că au dificultăți în a accepta această formă de artă. Dar întâlnirea cu acești artiști ai poeziei cu mesaj, așa cum am menționat, mă face să sper că România își va deschide mintea și inima pentru această puternică tradiție poetică.

6. A.S: Pentru că acum trei luni ai făcut un turneu literar în România, te rugăm să rezumi fiecare popas în marile orașe pe care le-ai vizitat. *Cum s-au desfășurat întâlnirile cu publicul iubitor de poezie din România?*

-C.B.: În acest tur livresc al meu, fiecare oprire a fost diferită. Am lansat volumul de versuri *Cai verzi pe pereți* la Librăria Cărturești „Verona" din București, chiar de Ziua Internațională a Poeziei. Librăria a fost plină ochi, iar evenimentul a fost transmis în direct pe Facebook. Am avut ocazia să recit din versurile mele alături de actrița Zita Moldovan. A avut loc o discuție aprinsă despre carte, discuție moderată de Mugur Grosu (unul dintre artiștii *spoken word* apăruți în București, de care am menționat mai devreme). De acolo, eu și prietenul meu ne-am deplasat la Sibiu, unde am lansat cartea în Curtea interioară a Primăriei din Sibiu, alături de doamna primar Astrid Fodor, într-o prezentare moderată de cunoscutul poet Radu Vancu. M-am bucurat că ați fost și dumneavoastră prezentă, doamnă profesor Anca Sîrghie, și că ați luat cuvântul. Primăria își are sediul într-o clădire extraordinară, dar surpriza a fost recitarea poeziilor mele, pe muzică, de către artistul local Charlie Falamas.

ADRIAN MUNTEANU

George Ţărnea - un poet al iubirii condamnat la plâns - Adrian Munteanu

Un dialog consemnat de Adrian Munteanu sub lumina iernii aninate blând la un colţ de suflet românesc

Adrian Munteanu: Trei volume de versuri lansate la sfârşit de an 2001 (*Cartea inimii albastre*, *Cartea cu ele... cele din elegii* şi *Călimara galbenă şi gândacul de bucătărie*). Chiar dacă timpul este cel care a unit distanţele dintre apariţiile lor reale, tot este dovada unui prolific efort de decantare poetică. Cine declanşează aceste productive resorturi interioare? Vremea şi vremurile?

George Ţărnea: Deopotrivă. Vremea, pentru că în clipa în care descoperim că nu mai suntem nemuritori, ca la 20 de ani, şi că timpul se grăbeşte împotriva fiinţei noastre, atunci descoperim bucuria faustiană a versului inconfundabil semnat de Goethe, „clipă stai, o, eşti atât de frumoasă!”. Asta pe de o parte. Pe de altă parte, consider că aceasta este singura modalitate de protest împotriva unor vremuri, prin tot ceea ce au ele, potrivnice poeziei, vremuri ce se pun de-a curmezişul a tot ceea ce poate însemna continuitate culturală în spaţiul românesc. Iată dar de ce sunt unul dintre cei atât de revoltaţi, încât împotrivirii mă împotrivesc cu gestul meu de a munci, de a munci pe rupte şi de a scoate cărţi atunci când este imposibil să le scoţi.

A.M.: Numitorul comun al celor trei volume, ca şi celorlalte douăsprezece pe care le-aţi scos este iubirea. Cele 101 definiţii poetice pe care le-ati conturat pot fi concentrate într-una singură?

George Ţărnea: Da, tot ce se schimbă este numai decorul istoric. Iubirea rămâne aceeaşi dintotdeauna, pornind din punctul său metafizic şi trecând prin toate vămile temporale. Eu cred că nu iubim altfel decât strămoşii noştri primordiali, Adam şi Eva. Suntem în stare să repetăm păcatul primordial, păcatul cunoaşterii, pentru că, necunoscându-ne, nu putem ajunge la momentul fecundităţii, la momentul perpetuării speciei. Să ne aducem aminte finalul *Oului Dogmatic* semnat de Ion Barbu: „Căci vinovat e tot făcutul / Şi sfânt doar nunta, începutul.” Sigur, nunta ca ritual sacru, nunta metafizică, este cea dintotdeauna pură, pe câtă vreme tot ceea ce coboară în spaţiul trăirilor noastre de zi cu zi, tot acest marasm cotidian, nu face altceva decât să ne îndepărteze de starea pură a iubirii primordiale. Tocmai de aceea cred că singura definiţie a tuturor poemelor mele e aceea de a alerga înapoi, aşa cum facem toţi oamenii, a căuta înapoi drumul către spaţiul primordial al contemplativităţii, către iubirea primordială, cea care nu poate fi nici pătată, nici înstrăinată, nici vândută, nici cumpărată.

A.M.: Este această temă primordială a iubirii arma prin care încercaţi să modificaţi organizarea materiei din jurul nostru sau prin care vă izolaţi de efectele ei malefice ?

George Ţărnea: Nu, în nici un caz izolare nu poate fi, pentru că nu sunt un poet adept al turnului de fildeş. Cred în poetul grec, în poetul cetăţii, poetul care vine în Agora şi îşi rosteşte discursul. De aceea cred că este singura modalitate, singura armă împotriva tuturor celorlalte şi mai puternică decât ele, sau, mai degrabă, un scut protector. Dacă americanii au inventat scutul stelar, eu cred că sunt în posesia acestei taine, taina iubirii care este un scut împotriva tuturor relelor pământului

A.M.: Observ în versurile dumneavoastră o cultivare obstinată a versificaţiei. De ce mai este nevoie de rimă în poezia românească?

George Ţărnea: Pentru un fapt absolut normal şi care ţine de eternitatea noastră. Este în continuare luată în derâdere sintagma lui Alecsandri: „românul s-a născut poet”. Nu cred că ar trebui să trecem atât de uşor peste acest adevăr tulburător. Noi suntem un popor care nu a

avut literatură scrisa mii de ani, dar a avut o literatură orală fascinantă. Pentru a ţine minte tot ceea ce nu era scris, pentru a trece din generaţie în generaţie, cutume, legi de obşte, descântece, ritualuri, în spaţiul laic sau sacru, ei bine, era nevoie de o structură mnemotehnică. Această structură a încifrării şi, în acelaşi timp a capacităţii de a transmite mai departe, nu poate să fie decât a poeziei. Iată de ce, românul, vrând-nevrând, a trebuit odată să ţină minte şi, ţinând mine, a trebuit să recite, să fie recitator. Fiind recitator, în aceeaşi măsură, era constructor de cuvinte încifrate. Aşa s-a născut, mai mult decât la oricare alt popor european, acest dor de poezie, s-a născut această necesitate a poeziei. Sigur de aici şi plăcerea nebună, a fiecăruia dintre noi, necunoscută şi, într-un fel sau altul, subconştientă, faţă de structura clasică a poeziei, faţă de ritm şi rimă, pentru că, dacă ne ducem la şcoală, o să descoperim cum cântă copiii, adică intră în ritm şi rimă cu tabla înmulţirii. Desigur, şi poezia presupune o structură matematică şi rămân cu încăpăţânare adeptul acestei structuri tradiţionale, clasice şi clasicizante, pentru că această structură ţine chiar de structura noastră metafizică, pentru că suntem într-adevăr unul dintre popoarele foarte apropiate de Dumnezeu, foarte aproape de ceea ce nu trece niciodată.

A.M.: Pornind de la întrebarea dumneavoastră poetică dintr-un final de vers: „la mine-n Viaţa-i numai soare/ de ce mă condamnaţi la plâns ?", întrebarea ar suna cam aşa: Există astăzi un antagonism între starea poetică şi starea socială ?

George Ţărnea: Fără îndoială eu cred că sunt unul dintre cei condamnaţi să simtă foarte bine acest lucru. Cineva spunea, cu tristeţe în glas - şi lucrul acesta este valabil pentru viaţa mea de fiecare zi - că ceea ce se întâmplă cu mine este un lucru dureros, adică poetizez absolut totul. Una este să scrii poezie şi alta este să trăieşti poetic 24 de ore din 24 de ore. E greu pentru tine ca individ, darămite pentru cei care sunt în preajma ta, să-ţi suporte acestă stare care este o stare nefirească. Iată motivul pentru care, într-adevăr, între poetul cu trăiri poetice perpetue şi starea socială, decorul social în care se găseşte, întotdeauna a existat un conflict şi va exista întotdeauna. Nu spun că vremurile astea sunt mai rele decât alte vremuri, sau mai bune. Ele sunt aşa cum sunt. Spunea şi Eminescu: „Lumea e aşa cum este/ Şi ca dânsa suntem noi." Adaptabilitatea noastră este una mai mare sau mai mică. Reuşim să trecem prin vămile vremurilor noastre, sau rămânem sub ele, aşa cum spunea cronicarul. Tocmai de aceea, condamnarea la plâns a poetului este obligatorie. Ea este dintotdeauna. El este condamnat la plâns, dacă îşi asumă responsabilitatea să adune în sine lacrimile semenilor săi. De aceea spuneam că nu sunt unul dintre poeţii care se retrage din cetate. În momentul în care preiei pe umerii tăi toate durerile, mari şi mici, ale semenilor tăi, obligatoriu şi condamnările lumii, gura lumii este cea care te condamnă la plâns. Indiferent cât bine ai face, lumea tot doreşte mai mult bine făcut, şi în clipa aceea sigur că eşti condamnat la plâns.

A.M.: Poate prelungind această condamnare, mi-am adus aminte de o vorbă a unui poet care preciza odată că îşi iubeşte toate vorbele scrise în mod egal, pentru că ele sunt un fel de copii ai săi. Dv. vă plasaţi în aceeaşi latură a iubirii depline a propriei creaţii, în ansamblul ei?

George Ţărnea: Nu-i înţeleg pe cei care se dezic de cuvintele lor poetice. Am întâlnit poeţi de marcă, poeţi uriaşi care spuneau ca o anume carte nu îi reprezintă. Este dureros, pentru că aşa ceva se întâmplă şi în viaţă. În momentul în care un copil nu este pe măsura visurilor lor, părinţii se spală pe mâini de el. E dureros, pentru că, oricât ai vrea să spui că nu este aşa, în fiecare cuvânt trecut din suflet pe hârtie, o parte din sufletul tău trece şi el pe hârtie, trece în cuvântul acela. În mod foarte ciudat, Dumnezeu le hărăzeşte şi le ordonează pe toate conform programului despre care se spune că fiecare dintre noi îl îndeplinim. Sunt născut pe 10 noiembrie. Pun sub semnul Scorpionului, care este o zodie iscoditoare, care se preocupă de problemele fundamentale, adică viaţa şi moartea, o zodie care, prin excelenţă, este a filozofilor, o zodie care parcurge drumul christic din viaţă în moarte şi se întoarce din moarte în viaţă, tot zbuciumul meu. Tocmai de aceea este o mare bucurie pentru mine să am un confrate în dialog, să construim acest dialog pe temele antice ale dialogului, pentru că fără înţelegerea dintre noi nu există înţelegere în univers. Ca să putem înţelege universul, trebuie să ne înţelegem între noi. Din păcate, în ultimul timp, tocmai această înţelegere lipseşte, înţelegerea dintre oameni. Sper eu ca acest dialog să fie şi el o

contribuţie, o pledoarie pentru înţelegerea între oameni.

A.M.: Ne putem aştepta în viitor la o nuanţare a conceptului de iubire, de frumos sau o extindere pe orizontală, cu alte trăiri, cu alte spaţii dominante în universul dv. interior ?

George Ţărnea: Câţi dintre cei care-l iubesc pe Arthur Rimbaud l-ar mai iubi ştiind ce a făcut după ce a încheiat prima şi ultima lui carte de poezie şi a devenit vânzător de sclavi negri şi traficant de arme? Sufletul poetului, acest personaj cu totul şi cu totul tragic, nici nu trebuie pus în cântar şi aşezat în măsurile lumeşti ale binelui şi răului. Pentru că el iese din aceste tipare. În acelaşi timp, mă gândesc la doi poeţi uluitori care au devenit poeţi ai iubirii în amurgul vieţii: Arghezi şi Goethe. Se pare că iubirea simţită la vârsta neputinţei are ceva sublim în ea. Cu cât eşti mai împovărat de vreme, cu cât timpul ţipă cu disperare în tine şi nu ştii dacă mai atingi clipa următoare, cu atât mai mult iubirea este mai incandescentă şi are dimensiuni cosmice. Iată dar de ce singura rugăminte faţă de Dumnezeu este să-i fie milă de toate pătimirile mele lumeşti şi să-mi mai îngăduie o vreme viaţa pe acest pământ, ca să-mi pot plăti măcar în parte datoriile pe care le am faţă de iubirile trădate.

A.M.: George Ţărnea este un pseudonim literar?

George Ţărnea: De fapt numele autentic este moldovenescul „ţărnă" de la „ţărână" şi trebuie să recunosc că este averea supremă cu care bunicul meu şi tatăl meu au venit din zona Orheiului, din Basarabia şi cred că nici nu trebuie să aştept mai mult de la ei ca să mă pot numi un om foarte bogat. Am o biografie care, într-un fel sau altul, nu-mi dă prilejul să fiu provincial niciodată, nu-mi dă şansa să fiu dintr-o anume provincie a României. M-am născut în Râmnicu Vâlcea, dintr-o mamă olteancă şi un tată basarabean, am trăit marea majoritate a anilor copilăriei în Or. Victoria, lângă Făgăraş. Ca oricărui poet, şi mie îmi place să fabulez: localitatea în care m-am născut în judeţul Vâlcea se numeşte Sirneasa. Cum este sat de ciobani, cred că este legat foarte serios de localitatea braşoveană Sirnea şi s-ar putea că aceea care s-a aşezat pe pământurile mănăstirii Hurezu să fi fost o sirneasă care avea turme de oi şi de vaci, le-a dus acolo şi aşa s-a construit vatra comunei Sirneasa în care m-am născut. Iată şi un motiv deosebit de a considera că n-am altă şansă decât să fiu român şi, cu atât mai mult, să ştiu că nu fac altceva decât să reparcurg drumul unui dumnezeiesc personaj, Anton Pann, care a avut de pătimit din pricina iubirilor şi la Râmnicu Vâlcea şi la Braşov.

A.M.: Dacă nu este un pseudonim literar, atunci cum se explică potrivirea sonorităţilor acestui nume cu încercarea sublimă de a lăsa un semn al trecerii dumneavoastra pe această „ţărnă", „ţărână", prin cel mai frumos dintre gesturile posibile: gestul poetic?

George Ţărnea: Niciodată n-am crezut că sunt altceva decât un aristocrat al acestui pământ, adica un ţăran autentic. Trăiesc şi scriu cu sentimentul ţăranului. În clipa în care scrisul poeziei păstrează ritualul, seriozitatea, disperarea şi dragostea ţăranului faţă de muncile pământului, atunci înseamnă că îţi faci datoria faţă de menirea ta omenească pe pământ. Eu cred că menirea mea a fost aceea de poet, că n-aş fi putut face altceva mai bine. Nu spun că ceea ce faci ca poet trebuie să fie luat sub semnul perfecţiunii, dar cred că aşa am izbutit să fac cel mai puţin rău semenilor mei. Un gând aruncat la sfârşit, pentru toti iubitorii gestului poetic: dacă într-o dimineaţă sunteţi mai fericiţi, mai bucuroşi, cu toate cele care vi se întâmplă rău, ei bine, asta înseamnă că este şi din pricina poeziei şi din pricina poeţilor.

A.M.: Mai fericiţi suntem că am reuşit să purtăm acest dialog şi, pentru că el va apare într-o nouă şi entuziastă publicaţie românească care vede lumina tiparului tocmai în ţinutul Vancouver-ului canadian, vă invit să încheiem, lăsându-vă spaţiu pentru un gând adresat românilor de acolo.

George Ţărnea: Risipiţi pe o ţară cât un continent, românii canadieni, fără îndoială, nu şi-au uitat obârşiile. De o sută de ani s-au tot aşezat în acel cuprins. Mă leagă de toţi aceşti români, printre care se numără şi dragul meu prieten Ştefan Hruşcă, cele mai frumoase amintiri. Iată dar de ce, având acest minunat prilej, găsesc nimerit să le urez tuturor un an nou plin de sănătate, de bucurii, de împliniri şi, mai ales, un an nou în care comunităţile româneşti să găsească înlăuntrul lor prilej de coeziune, să se înţeleagă mai mult decât se înţeleg românii de acasă şi să viseze mai mult şi să gândească mai mult pentru românii de acasă.

CONSTANTIN STANCU

Despre: Paulina Popa – Portretul din poeme

Paulina Popa este o personalitate marcantă a literaturii de azi, mai ales în zona județului Hunedoara unde a trăit și a muncit, membru al Uniunii Scriitorilor din România, un nume care, de la debutul ei în literatură, din anul 1970 cu poemul *Jocul desenului meu*, a fost în permanență prezentă în presa literară a vremii, în reviste de prestigiu din țară și din străinătate, la saloanele de carte, la evenimente culturale, în emisiuni de televiziune. S-a bucurat de la bun început de aprecierea criticii literare, de aprecierea confraților, de cea a cititorilor.

O trecere în revistă, pe scurt, ar arăta că poezia a fost/este o sărbătoare pentru poetă.

Haiku este o formă a micropoeziei destul de abordată în literatura română, poeții considerând forma fixă, rigoarea, presiunea limbajului asupra mesajului și a stărilor poate duce spre o poezie de maximă expresivitate. Legătura dintre om, natură, limbaj, dinamica vieții se relevă în acestea.

Paulina Popa, poetă pasionată de stările vibrante ale poeziei, ne propune, cu generozitate, volumul *Floare de cireș - haiku* –, realizat la Editura Emia, în anul 2020. Micropoemele sunt însoțite de fotografii expresive, realizate chiar de autoare. Imaginea, cuvintele, aranjamentul în carte, au menirea de a transmite fiorul, starea esențială: poezia fără frontiere, depășind limitele limbajului, marcând timpurile prin fulgerul mesajului bine fluidizat.

Stilul este preluat din literatura niponă, dar este agreat în lumea literară de azi ca o modalitate de a pune în operă cele mai adânci sentimente.

Transparența anotimpului în raport cu eternitatea este bine armonizată: „Floare de cireș, / Mii de ochi spre cerul tău -/ Acela din ochi" (p.20).

În altă parte, materializarea primăverii și a întrupării ne arată legătura dintre cer și pământ: „Ninge în grădini, / Cade cerul pe pământ,/ Iisus se naște" (p. 48). Elementele sunt subtile: ninsoarea ca o prezență, grădina care ne reamintește de Eden, inițiativa divină de a coborî la om, de a-l vizita prin toate, întruparea divină, legătură dintre Dumnezeu și om, prin Omul Iisus.

Paulina Popa ține să pună în evidență teritoriile poeziei sale: *Primăverile, rana dragostei; Haiku, stâlp de lumină verde!...*

Este definit micropoemul, apelând la mijloacele interne ale liricii: „Haiku din vis,/ Fulgerul meu din sânge/ Ești o flacără!" (p. 45). Iată, micropoemul face parte integrantă din ființa poetei.

În notele de final ni se arată concluzia: „Aici putem străbate, cu nonșalanță, cerul interior, liniștea zilei și a nopții, iarba, piatra și arborii ce sprijină cerul" (p. 63).

Un volum în care poeta a pus sufletul ca prioritate, capacitatea de concentrare în mijlocul universului deschis precum o carte veche.

Paulina Popa își consolidează opera cu *Trilogia oglinzii**, o antologie în trei volume dense, penetrante. De remarcat de la început discursul liric consistent, pasiunea pentru poezia de suflet, temele serioase, bazate pe valorile creștine general acceptate, predispoziția pentru curățția gândului. Limbajul se pliază pe toate aceste, iar poemele trădează o viziune unitară.

Trilogia se desfășoară pe trei nivele:

- *Urcarea undelor;*
- *Orașul din cer;*
- *Iarna îngerului.*

Fiecare volum poate exista independent, de remarcat faptul că există o legătură structurală evidentă între acestea.

O rețea care ne marchează viața este timpul, văzut aici ca *sânul timpului*. Poemul antropic, inspirat de prezența femeii, ne face să înțelegem că toți avem acces la frumusețea și hrana eternă (mana din pustie).

Poeta izbucnește: „Urcarea undelor se petrece/ sub oglinda de sânge" (*Netimpul vostru,* p. 68 – *în Urcarea undelor*).

Destinul ne este măcinat de noile

tehnologii, încă neasimilate complet și la limita neființei: „**Facebook**/ adică să stai cu ochii lipiți de monitor,/ să lași baltă toate proiectele,/ să uiți de viața reală,/ de viața cea vie,/ cea care pulsează, și pulsează…// Adică,/ să aștepți un semn de la nimeni/ de la posibil,/ de la… poate că…// Să-ți faci țara ta, cu oameni și natură,/ să stai așa lipit de o iluzie" (*Facebook,* p. 81 – în *Urcarea undelor*).

Referințele critice din periodicele literare, oglinda unei vieți în umbra poemului nesfârșit.

Trilogia merită o analiză mai complexă, cele trei volume exprimând mișcarea Creatorului spre omul aflat sub ninsori, orașul în care s-a rătăcit privind spre orașul din cer, sub privirile indulgente ale Îngerului trecând pe sub cupole de ger.

Mai reținem despre oglinda din poeme: „Oglinda în care intrăm/ ca înăuntrul nostru/ și una suntem cuprinși de val" (*Oglinda,* p. 8 – în *Urcarea undelor*).

Într-un limbaj deschis, curgător, Paulina Popa dezvăluie în cartea *Matematica îngerului – fragmentarium* – parte din frumusețea și rigoarea vieții, grija lui Dumnezeu pentru oamenii săi, pentru ca miracolul vieții să rămân miracol.

„Am găsit poeme din care s-au înălțat biserici" – iată frumusețea care aduce finalitate, calculele divine pentru ca omul să devină perfecțiune se împlinesc și putem accepta *frumusețea absolută a creației*.

Prin această carte poeta pune în joc predestinarea omului, o acceptă și poezia se dezvăluie ca un mijloc prin care cele luminoase intră în inima omului. Este o viziune pe care o acceptă și intră în proiect cu toată libertatea, asimilând contradicția.

„Umerii tăi mai păstrează urmele aripilor/ ce te purtau prin norii ca niște lei tineri/ prin ierburile înalte ale savanei" (*În veacul veacului, întotdeauna*, p. 23). Iubirea este tema volumului de versuri scris cu migală și pasiune, publicat la Editura Emia în anul 2012, cu titlu simplu, *Iubire*. Toate erorile s-au destrămat, a rămas ea, iubirea.

Pentru poetă sentimentul acesta profund înseamnă legătura cu divinitatea și cu semenul deopotrivă. Este un exercițiu spiritual demn de reținut. Ea depășește tehnica experimentelor specifice poeziei actuale, iubirea acoperă toate fațetele vieții. Tema este preluată din Scriptură, este modelată de poetă prin starea proprie, experiențele pe care le-a trăit, le-a explicat, le-a scris, au atins-o. Fiecare poem este expresia iubirii, poemele se leagă unele de altele prin fire nevăzute, prin cuvintele alese și care au marcat-o în timp. Volumul s-a edificat din alte volume, Paulina Popa este una dintre poetele reprezentative ale literaturii române, implicată în viața literară prin resursele pe care le are: opera sa, editura, pasiunea pentru artă, zicerea poemului în public, director și redactor al revistei de cultură și literatură „Semne", Deva.

În volumul de versuri *Cartea Iordan*ia (Editura Emia, Deva – 2008) poeta **Paulina Popa** își lasă ființa să călătorească în timp și anotimp, în Iordania. Întâlnirea cu istoria și cu locurile pe care s-a modelat credința omului și credința creștină așa cum o știm astăzi este șocantă pentru femeia Paulina Popa și pentru poetă, totodată, dar e vremea recuperărilor... Impactul este puternic, limitele timpului prezent se îngustează și tind spre un prezent continuu, aparent posibil...

Titlul volumului este unul simplu și, poate, nerelevant, dar pare ales cu grijă de autoare, e un fel de incrustare în marile cărți ale lumii, un fel de cuprindere a poeziei în tema majoră a credinței care schimbă sufletele. În fond suntem călători pe acest pământ, călătorim cu pământul în univers, cu gândul o iluzie, iluzia deșertului fertil …

Volumul de versuri are mai multe părți: **Cartea lui Adam sau Grădina Raiului/ Cartea lui Lot/ Cartea lui Moise, Cartea Iordanului**. Pământul sfânt face ființa să vibreze, locurile au ceva magnetic care atinge inimile, locurile atrag alte locuri, alte ființe, sunt teme fundamentale care intră în versurile poeziei lui Paulina Popa precum: alegerea, prezența îngerilor, poemul ca ființă vie magmatică, Marea Moartă, prezența divină, izvorul nesfârșit, imaginea crudă a locurilor unde au trăit, au vorbit, au murit personajele biblice, dreptatea invizibilă care frânge ființele, porțile raiului, potirul, tăcerea, plânsul, ținutul promis, versul ca un fir subțire de aur ce leagă lumile…

Ajunsă la maturitatea stării de grație pe care doar poezia o poate revărsa peste om, Paulina Popa aruncă în lume un țipăt, este țipătul celui care descoperă singurătatea absolută, singurătate în care abia mai poți respira, mai poți viețui. Acest țipăt s-a realizat în volumul de versuri *SCRISORI CĂTRE ONIA SNAIDER*

SCRISE DE PAULINA POPA, lansat de Editura Emia, în anul 2003, colecţia „Orfeu". Merită remarcată această colecţie, care stabilizează un stil publicistic solid, pornind de la semnul actual al informaticii totale, modelul unei dischete pentru calculatorul personal, high density sau haute densité, îndrumându-ne spre densitatea maximă de trăire pe centimetru pătrat de cuvânt.

Deşi scrisă în anul 1997, cartea scriitoarei **Paulina Popa**, *CUVINTE SĂRUTATE DE ÎNGERI*, este actuală pentru că se bazează pe un gând venit din veşnicie, gândul acesta: toate cuvintele poetului sunt sărutate de îngeri. Adică, au ceva coborât de Sus, cu mult mai de sus decât apreciem uneori.

Cartea începe cu o ***RUGĂ*** şi se termină cu un ***PSALM***, citim cum se declanşează poezia: „Ascultă-mă, Dumnezeule, ridică-mă în Lumină!" şi se termină cu „Apropie-mă, Doamne, de Câmpul de taină, şi sporeşte-mi aceste Păsări, Pietre, Flori…".

Să recapitulăm datele făcute public de scriitoare, de Biblioteca Județeană „Ovid Densuşianu" Hunedoara - Deva, în cărţile pe care le-a publicat şi-n care apar note biobibliografice.

Critici literari şi scriitori precum Radu Ciobanu, Gheorghe Mocuța, Dan Cristea, Ladislau Daradici, Dumitru Hurubă, Adrian Dinu Rachieru, Constantin Cubleşan, Romul Munteanu, Octavian Soviany, Gheorghe Grigurcu, Florentin Popescu, Gabriel Petric, Constantin Stancu, Elisabeta Bogăţan, ca să nu amintim decât o parte, au avut întotdeauna cuvinte de apreciere la adresa creației literare purtând marca Paulina Popa. Trebuie amintit faptul că Paulina Popa este fondatoarea revistei literare „Semne-Emia", care apare fără întrerupere din anul 1998 și, vreme de câțiva ani, organizatoarea și sufletul Festivalului Internațional de Poezie „Emia".

A colaborat la cele mai importante reviste literare din România: „Convorbiri literare", „Arca", „România literară", „Conta", „Luceafărul", „Poezia", „Poesis", „Steaua", „Dacia Literară", „Cronica", „Reflex", „Viaţa Românească", „Confluenţe", „Unu", „Aurora", „Cafeneaua literară", „Familia", „Hyperion", precum şi la reviste din afara ţării: „Mihai Eminescu", Australia, „Europoesis", Franţa, „Lumină Lină - Revistă de spiritualitate și cultură românească / Gracious Light - Review of Romanian Spirituality and Culture", New York, USA etc.

Paulina Popa a obținut prestigioase premii literare care sunt tot atâtea dovezi ale talentului său remarcabil: Premiul Uniunii Scriitorilor din România, filiala Arad, pentru volumul *Rochia nesupunerii* (2001); Premiul pentru poezie al Salonului Internaţional de Carte de la Oradea, ediţia a VIII-a, pentru volumul *Ghilotina sinelui*, Bucureşti, Ed. Vinea, 2000; Premiul revistei „Convorbiri literare" pentru revista „Semne" (2001); Premiul Sensul iubirii, Drobeta Tr. Severin, pentru volumul Ghilotina sinelui (2004); Distinsă cu Premiul revistei „Arca", în cadrul Premiilor Uniunii Scriitorilor din România, pentru volumul *Cartea Iordania* (2008); Premiul pentru Poezie la ediţia a XVI-a a „Zilelor Convorbiri literare", pentru volumul *Vâsla de ametist*, *Cartea Grecia*, Ed. Emia (aprilie 2012); Premiul „Opera Omnia", al Uniunii Scriitorilor din România în anul 2013.

În anul 2010 i se conferă Titlul de Cetăţean de Onoare al municipiului Deva; în anul 2013 i se conferă Titlul de Cetăţean de Onoare al Judeţului Hunedoara; în anul 2017 i se înmânează distincția „Femei de afaceri de succes din județul Hunedoara", în cadrul manifestării Gala Excelenței Feminine din Deva.

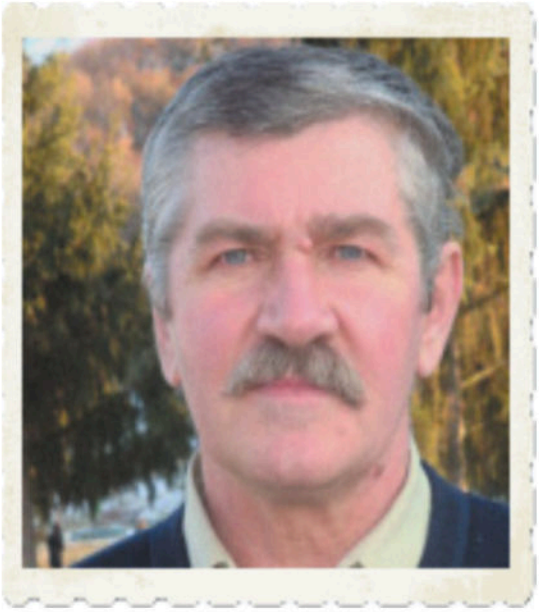
În anul 2020 a primit Premiul pentru literatură, din partea Casei Majestății Sale, Principesa Margareta, Custodele Coroanei României. În anul 2022 a deținut Premiul de excelență al Galei Personalităților, acordat de Trustul Accent Media.

Cu cele peste 50 de volume de poezie și tot atâtea pentru copii, publicate în țară și în străinătate, Paulina Popa și-a dovedit talentul și dedicarea totală pentru literatura adevărată pe care o zămisleşte spre bucuria cititorilor.

Casa de Editare Emia, pe care a creat-o, a scos pe piața de carte de-a lungul anilor sute de volume din diverse domenii, de la literatură la științe exacte, spiritualitate și cărți pentru copii, semnate de personalități marcante în domeniile lor.Paulina Popa și-a făcut datoria, a susținut poezia prin cărțile scrise, mesajul ei a fost să cânte și să plângă, cu o mai mare putere, dorul ei după Frumos şi Lumină, pentru că experienţele de fiecare zi au apropiat-o de Raiul pierdut dar regăsit cu fiecare poem…

„Pe Golgotele din noi/ fiecare-avem o Cruce, / fiecare-o catapeteasmă fulgerată / şi-un întuneric în amiaza mare"/

… Pe Golgotele din noi / fiecare-avem câte un Semn"…

LADISLAU DARADICI

Elemente primordiale în proza lui Ioan Dan Bălan: motivul focului cel viu și veșnic (i)

Asemenea *apei,* cu care se află în opoziție, *focul* este un element primordial în mitologie; ca iubitor împătimit al muntelui și, în general, al naturii, Ioan Dan Bălan nu putea să nu-i acorde importanța cuvenită în prozele sale. Desigur, primează ipostaza de *foc uman*, al meșteșugurilor, având în vedere condițiile vitrege în care trăiesc ciobanii, dar și supraviețuirea iubitorilor de alpinism și drumeții (dintre aceste două categorii alegându-și scriitorul o parte considerabilă a personajelor sale). Dar prezentă este și valența *sacră*, purificatoare a focului, în corelație cu simbolurile dacice, precreștine, tot mai frecvente în proza autorului odată cu publicarea romanului *Constelația Kogayon*. Și nu putea lipsi, desigur, nici ipostaza *malefică*, cea a focului mistuitor, întruchipând unul dintre elementele distructive ale naturii.

Cariera de prozator a lui Ioan Dan Bălan se întinde pe o jumătate de secol, de la debutul din 1974 cu povestirea *Din vremuri trecute*, scriitorul publicând șaizeci și șase de povestiri, incluse ulterior în șapte volume: *Omul de Piatră* (1998), *Vinovatul* (1998), *Dincolo de patimă* (1999), *Duhul momârlanilor* (2007, 2017), *Duhul Văii* (2009), *Semnul Kogayon* (2020) și *Semnul Kogayon 2. Muntele Dragostei* (2021); la acestea se adaugă cele trei volume ale romanului *Constelația Kogayon* din perioada 2009-2012: *Chemare şi pecete, Atacul şoimului,* respectiv *Puterea Cuvântului*.

Termenul *foc* apare de peste două sute de ori în proza scriitorului, în diverse contexte, cu diferite semnificații, și pentru că este vorba de spațiul montan, unde ploile torențiale și furtunile sunt la ordinea zilei, nu putea lipsi nici cuvântul *fulger;* acesta apare de aproape o sută de ori, iar sinonimul său, *trăsnet,* de douăzeci de ori (o povestire din antologia *Duhul momârlanilor* se intitulează chiar *Trăsnetul dragostei*, termenul având, desigur, conotație simbolică).

Din numeroasele mottouri alese de autor pentru capitolele romanului și pentru prozele sale scurte, cel al povestirii *O noapte de dragoste,* din volumul *Semnul Kogayon. Muntele dragostei,* face referire directă la importanța focului în mediul păstoresc: „Focul stânii are ceva din focul vestalelor: se aprinde când ciobanul intră în stână şi se stinge numai când coboară după tot păşunatul de vară”.

Bătrânul baci Șotângă, unul dintre personajele povestirii *Atacul gadinei,* numește focul de la stână „foc veșnic”, care nu trebuie lăsat să se stingă cât timp ciobanii se află la munte. Chiar și „gadinile statului”, funcționarii vechiului regim care fixau impozitele anuale după numărul oilor din turmă, acceptau ideea că „stâna e un templu cu *foc veşnic*”, referindu-se la faptul că aici activitatea se desfășura neîntrerupt, fie că era zi sau noapte; motivul apare și în roman, pe vreme de *oreapă,* cu zile ploioase și lapoviță, ceață și frig, fiind desemnat câte un tânăr „să aibă în sarcină *focul veşnic* al stânii” (s.n.), care nu avea voie să se stingă în perioada păşunatului.

În ceea ce privește folosirea termenului *veșnic*, impropriu în context, trebuie precizat că ciobanul, ca țăranul român, nu are sentimentul infinitului, al veșniciei, orizontul său temporal fiind unul calitativ, lăuntric, spiritualizat. Esențial rămâne că focul este un element vital în existența oierilor, asigurând minimul de confort în zilele și nopțile friguroase (chiar și pentru cei care urcă la munte ocazional, adăpostindu-se în vreo colibă, într-o stână părăsită sau sub vreo surplombă, aprinderea focului, în prozele lui Ioan Dan Bălan, este considerată una din primele și cele mai importante sarcini).

Focul îi protejează pe cei de la munte (oameni, dar și oi, cai sau câini) și de sălbăticiuni

(urşi, lupi, râşi sau pisici sălbatice), fiind indispensabil şi în prepararea hranei şi igienizarea uneltelor/ ustensilelor folosite la mulgerea oilor, la preparatul caşului, brânzei şi urdei, acestea fiind spălate şi sterilizate zilnic cu ajutorul apei fierbinți. În povestirea *Omul de piatră* din volumul cu același titlu, ciobanul veteran, presimțind apropierea ploii, își instruiește nepotul: „Până atunci, dă foc sub căldare, să opărim celelalte strecurători pentru mulsoare şi pune apa la fiert", iar în *Stâna despicată*, când ciobanul nemilos, ameţit de băutură, își scoate în nebunia sa oamenii în furtună să aibă grijă de animale, aceştia încearcă să țină focurile aprinse, în ciuda ploii, pentru a ține la distanță sălbăticiunile.

Pentru ridicarea construcțiilor de la stână, muntenii „tratează" lemnul cu foc, ca în *Lovitura de pedeapsă,* unde coliba e o clădire din lemn de fag, „ridicată pe stâlpi groşi pârliţi la foc mic, să capete rezistenţă în timp şi în faţa cariilor şi altor dăunători". În foc se tratează și lemnul folosit pentru diferite unelte, pentru a putea fi îndreptat; în *După zbârciogi,* o povestire în care naratorul riscă să-şi piardă viaţa din propria neglijenţă, acesta are un *alpenştoc* (baston lung, cu vârf metalic ascuțit, folosit în alpinism) „cu coadă de corn îndreptat în foc", în aceeași narațiune, iar acul cu care căprarul scoate țepii şi spinii din coapsele şi fesele aventurierului necugetat e „trecut" prin foc, spre dezinfectare: „Doi dintre câinii săi, rămaşi la ocoale, priveau cam cu mirare la căprarul care, cu acul trecut prin foc într-o mână şi cu penseta de scos căpuşe în cealaltă, mă *doftoricea* fără milă, scoţând spinii prelungi şi dureroşi de măceş din pulpele şi fesele însângerate". Iar în *Mov la Gura Potecului*, focul ajută la „călirea" țepuşelor parilor cu care protagoniştii amenințați se pregătesc să se apere împotriva „bestiei" sălbăticite ce ține în proprietatea sa o tânără femeie.

Ciobanii de la munte stăpânesc o adevărată știință a aprinderii și menținerii focului: când vremea e bună, se ard bucăți groase de lemn, care întreţin focul, mocnit, cu jar încins, fără fum, însă pe *vreme de oreapă* (umedă și rece), se pregătesc lemne crăpate mai mărunt pentru *foc iute*, ce încălzește rapid, numit chiar „de oreapă"; în asemenea zile, parcă blestemate, nenorocirile se țin lanț, focurile ard greu, fără vlagă, oile nu mai dau lapte, ciobanii tineri se îmbolnăvesc și se ceartă din orice, până și câinii suferă, umplându-se de căpuşe (vezi capitolul III, *Oreapa*, din primul volum al romanului *Constelația Kogayon*).

Pe munte, focul nu se aprinde oriunde, existând locuri speciale pe care ciobanii sau trecătorii ocazionali le cunosc, fiind folosite și de alții: în *Biserica de Brazi*, silit de împrejurări să-și petreacă noaptea de Anul Nou sub cerul liber, Milu Tăian „s-a pus pe lucru, să aibă foc aprins toată noaptea cea lungă a gerarului", iar pentru asta „a adunat în grabă lemne cât mai groase, le-a aşezat lângă locul în care făcuseră şi alţi călători foc şi unde se aflau multe crăci şi spărturi pe jumătate arse".

Când e aprins pentru a pregăti hrana, chiar și cei care urcă ocazional pe munte știu că focul trebuie să fie de „lemn dulce", adică de foioase, fără răşină (ca în *Prizonieri în Chei*): „făcea rapid foc din lemn dulce pentru a pune pe jar slana şi cârnaţii, pentru a coace felii de pâine şi câte un măr ori de a îndulci cu miere câte un ţoi de ţuică". Același „foc dulce" e folosit pentru afumarea cărnii sau a caşului, după perioada sa de ucenicie la stâna baciului Pătru, Milu, personajul romanului,primindu-şi plata, dar şi un bonus pe deasupra: „Tocmai când Tăianul îi mulţumea, strângându-i mâna, Pătălucă apăru cu doi *caşi* frământaţi şi uscaţi în coajă, apoi afumaţi la *foc dulce* sub acoperişul stânii, mari de abia îi putea căra" (s.n.).

Un exemplu relevant pentru importanța focului în economia scrierilor lui Ioan Dan Bălan este povestirea *Vinovat de moarte,* din volumul *Dincolo de patimă* (1999), în care este relatată, printre altele, povestea lui Brad, cel care se considera răspunzător de moartea alor săi, focul fiind prezent atât în ipostaza sa distrugătoare (toți ai lui Brad și-au găsit sfârșitul năprasnic în stâna incendiată de niște indivizi în care a avut încredere), cât și benefică, salvatoare (alegând să trăiască singur în sălbăticia munților pentru a-și ispăși „păcatul", bărbatul autoexilat n-ar fi putut supraviețui în lipsa focului).

Tot aici apare focul și într-o ipostază „umanizată", întâlnirea dintre pădurarul tânăr și Brad având loc lângă un foc, de data aceasta prietenos, util și în frigerea păstrăvilor cu care cei doi își astâmpără foamea: „Focul, ridicat pe pat gros de crengi ţepoase, ardea în flăcări vesele, albăstrii" (dar în prima parte a aceleiași povestiri, focul e folosit de pădurar pentru a se proteja de năvala furnicilor agresive, după ce scapă cu viață din putregaiurile de lemne care

erau să-l înghită, atacat însă de furnici, „dădu repede foc unui mănunchi de crenguțe și cetină uscată”, astfel reușind să le îndepărteze).

Adesea, la munte, arderea focului devine un indiciu al prezenței oamenilor într-un loc sau altul, tânărul pădurar din aceeași povestire reușind să-l descopere pe Brad exact după urmele focurilor pe care acesta le aprinde: „Observase, ca o dungă de abur deasupra unui saivan de animale, fumul unui foc mic, camuflat cu bună ştiinţă, în adâncitura mare”; deși fugarii, ca oamenii muntelui de altfel, au o artă anume de a aprinde focul în așa fel ca să nu scoată fum, pentru a nu fi zărit de departe (Brad ținea focul mic și doar din vreascuri care nu scoteau fum).

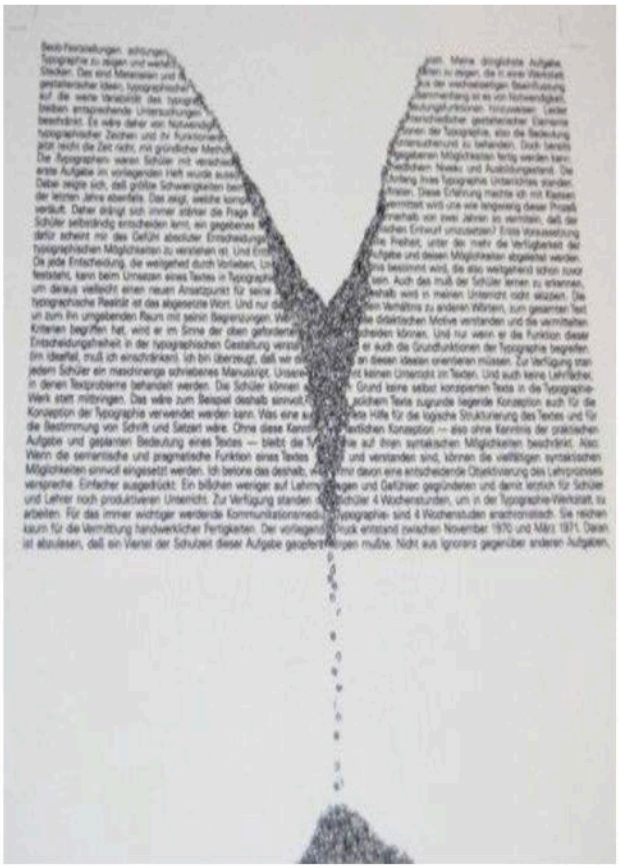
Cred că ne-am putea întreba, retoric, cum ar fi arătat povestirea *Vinovat de moarte* dacă Ioan Dan Bălan n-ar fi utilizat, cu harul său narativ, această plurivalență a prezenței și ipostazelor focului în economia narațiunii.

Dar și în *Vinovatul* (din volumul cu același titlu, publicat în 1998), întâlnirea dintre narator și pictorul care trăia pe munte (pentru a scăpa de răzbunarea unui ofițer de miliție), pe un ger de ianuarie, are loc în prezența focului (acesta fiind și în acest caz o condiție a supraviețuirii), cei doi discutând în timp ce ascultau „duduiturile focului vârtos”; la o altă întâlnire (pentru că fugarul nu prea făcea foc, ca să nu fie găsit), întâmpinându-l pe narator, bătrânul pictor învinovățit pe nedrept „a pus repede foc lemnelor gata pregătite”, cei doi prieteni întreținându-se „lângă flăcările de culoarea frunzelor”.

La munte, când se ajunge la o colibă sau la o stână, primul lucru care trebuie făcut este aprinderea focului. În *Hoțul*, o povestire anecdotică despre cum doi împătimiți ai muntelui rămân fără carnea de iepure, bătrânul Dobre aproape îi ordonă naratorului mai tânăr să se spele la izvor (desculț, cu mânecile suflecate, ca într-un ritual, deși era un ger cumplit) și să întețească focul, dacă voia să primească mâncare (după ce bătrânul reușește să prindă iepurele în capcană): „Până ajung, să fii curat pe ochi şi focul să duduie în sobă, altfel ai să-i mănânci numai coada, se-aude?”

În frumoasa narațiune autobiografică *Lia*, din volumul *Dincolo de patimă* (1999), cu acțiunea petrecându-se pe valea Jijiei, naratorul se află în via din comuna natală împreună cu iubirea tinereții sale; tânăra îi cere să aprindă focul pentru a coace ouă: „Mi-e foame, ar trebui să aprinzi focul şi să coacem ouă în spuza jarului”; această practică a ouălor răscoapte în cenușă apare și în *Trăsnetul dragostei* din antologia *Duhul momârlanilor* (2007), nea Dumitru, tovarășul cu care naratorul cutreiera munții Șureanu, mâncându-le cu tot cu coajă, declarând că are nevoie de calciu.

Element primordial alături de *apă*, *focul* apare în proza lui Ioan Dan Bălan și ca o condiție esențială în procesul creației sau asociat sentimentului iubirii; însă despre aceste valențe, precum și despre dimensiunea sa mitică, sacră ori profanatoare, în numărul viitor al acestei publicații.

ANCA SÎRGHIE

Francisc-Mihai Lörinczi, la un deceniu de poezie

La capătul unui întreg deceniu de exerciții lirice, Francisc-Mihai Lörinczi se impune ca un poet autentic. Atunci când ne amintim de mocănița călătoriilor pe Valea Hârtibaciului, trăim nostalgia unui dor de poveste și de magie. Din această stare pare să se fi ales seva inspirației lui Francisc-Mihai Lörinczi, una care în versurile sale nu este nicidecum nouă, ci constantă, de la „Anotimpurile dragostei. Poeme" din 2012, până la „Reologice. Antologie de poezie" din 2021. Explozivă în sine, această evoluție fulminantă în teritoriul ultimului deceniu la Sibiu impune atenției un poet cu un univers clar circumscris și cu o metaforă mereu proaspătă.

Așa cum Dumitru Chioaru și Ioan Radu Văcărescu s-au simțit fascinați de orașul-burg de pe Cibin, poetul Francisc-Mihai Lörinczi, fără să-l ignore pe acesta, este înainte de toate un hârtibăcean împătimit, adesea uimit de minunile Văii ca smaraldul ce leagă Sibiul de Agnita. Ne-o dovedesc precedentele sale volume de versuri, zece la număr, iar cartea publicată la Editura CronoLogia, Sibiu, în 2022 sub titlul „Amiezi cu mocăniță și cu libelule" apare ca o pecetluire. Și tot de miracol pare să țină faptul că acest bard al plaiurilor hârtibăcene vine să stârnească interesul pentru trenulețul, ce părea să fi dispărut iremediabil din gândurile locuitorilor zonei, până ce o asociație de voluntari are după anul 2007 inițiativa revigorării unei realități cu funcție identitară.

Fără ezitare, găsim surprinzătoare sugestia titlului dat volumului, preluată de autor din versurile intitulate „Poezia", care sfârșește cu îndemnul „privește doar Valea Verde cum respiră adânc/și simți cum te umple cu/ *amiezi/cu mocăniță/ și cu libelule*". Pe asemenea cuvinte pivotează cele mai semnificative imagini ale noii cărți.Țin să menționez câteva dintre ele, ca argument pentru opțiunea auctorială. În poezia „mocănița" impresiile călătorului plecat „cu un tren de poveste/ cu ferestrele iluziilor/ larg deschise/ șerpuind pe Valea Hârtibaciului/ printre cetăți țărănești/ halte cu stuf și trestii" se intersectează cu istoria deportărilor în Donbassul rusesc, de unde localnicii s-au întors „vii morți vii morți", ca să sfârșească între cei dragi de acasă. Împotriva inacceptabilei situații prezente, mesajul poetului poartă accente de revoltă în interogația retorică: „tu de ce pleci fără să te întorci acasă/ ei au fost duși de alții forțat la muncă silnică/ tu pleci dintr-o țară liberă/ să fii sclav/ ce ironie a sorții/ ce dramă națională (alături de război pandemie marea resetare)." Iată o ancorare în realitatea dramatică a prezentului, în măsură să releve dimensiunea meditației pe care, cu subtilitate, noua carte a autorului o propune.

Sunt poezii scrise cu penel de acuarelă fină. Dacă Horia Bernea s-a remarcat prin poezia dealurilor, Francisc Mihai Lörinczi metabolizează liric splendoarea văilor cu inefabilul lor și cu date concrete. Reportajul liric al noului volum se completează astfel cu

toponimice ale zonei identificate ca tărâm placentar, precum Apoș, cu țiglăria sa, Cornățel, cu săteni adăstând pe la porți, cu stația Benești, dar și Hosman, Bârghiș sau Bolovani, satul în a cărui haltă „timpul alunecă-n fântâni".

Iată o imagine ce-l amintește pe Salvador Dali, artistul care a dat, ca nimeni altul, dimensiunea plastică a fluidizării timpului. Topografia Văii „de smarald" se completează în poezia „traverse de lemn", cu halta Vărd, cu „gâtuirea de la Benești". Apare și Agnita cu lolele sale și Sibiul. Cel plin de farmec. Așadar, un topos liric cu natura și istoria sa dramatică, cu gustosul Henklesch, și nu mai puțin cu oamenii care au ocupații specifice ritului agrar ancestral, așa cum este topila de in din poezia lui Dumitru Ichim, ca să alegem o comparație dragă autorului.

Din titlul cărții, să nu ignorăm nici sensibila vietate a libelulei, simbol inefabil al lumii celor care nu cuvântă.

Ea este prezentă, spre exemplu, în versurile „lumea privită prin caleidoscop/ se face mică/ și încape prin aripile libelulei/ care zboară peste luciul Hârtibaciului/ și se rostogolește peste dealuri și văi". Redimensionând spațiul imagistic, în poezia „ceasornic" autorul unui continuu spectacol închipuie cum „prin ochii unei libelule/ trece mocănița". Aflăm, în ultimă instanță, că poetul poartă mocănița, ca simbol polivalent, în chiar sufletul său, iar Poezia, ea însăși personificată, îi este oaspete de vază în plimbările prin spațiul său matricial.

Un veritabil ciclu autonom în volumul cel nou îl constituie cele 32 de poezii, formate din distihuri și intitulate „respirare". Un asemenea exercițiu liric l-aș propune fără ezitare ca model de fantezie creatoare tinerilor studioși din liceu și facultate.

Ceea ce mai particularizează noul volum este faptul că există în meditația lirică a poetului un triptic constant, format din noțiuni teoretice ale artei cuvântului, ca prezență obsesivă, eul conștiinței sale sensibile și peisajul hârtibăcean de care el este fascinat.

De pildă, într-o poezie „broderii de mătase/metaforele//stau sub cireș/și mi se pare că mi-a înflorit sufletul" („respirare 1"). Impresiile poetului te întâmpină mereu fruste în pilule de cugetare: „acasă/când îl vezi pe celălalt" sau „să dormi pe fân în șură vara/cazare în cer". Poezii ca „respirare 3" sunt integral construite astfel ca să definească metaforic niște noțiuni precum primăvara –„urletul cireșilor", fantezie - „caierul cu lână de aur", cireșii înfloriți -„pârtie de schi în livadă", câmp de lalele - „scrisoare de dragoste".

O tentă psihologic personalizantă mai accentuată se poate sesiza în „respirare 4": „cerul din tine/belșug", „lan de maci roșii/ dragoste la prima vedere", „sărutul/zbor din maci", „credința/convingerea că nu vei muri niciodată", „alei de mai/plimbare prin paradis". În poezia „vis" apare însăși noțiunea „cuvânt", dar fără nimic arid. Dimpotrivă, într-o poezie „cuvintele în noaptea cu decolteu/ nu mai culeg stele coapte". Ca și în poezia lui Victor Albu, găsim aici alăturări frapante, ce conduc uneori spre metafore imposibile, cum sunt și aceste „stele coapte" sau „noaptea cu decolteu".

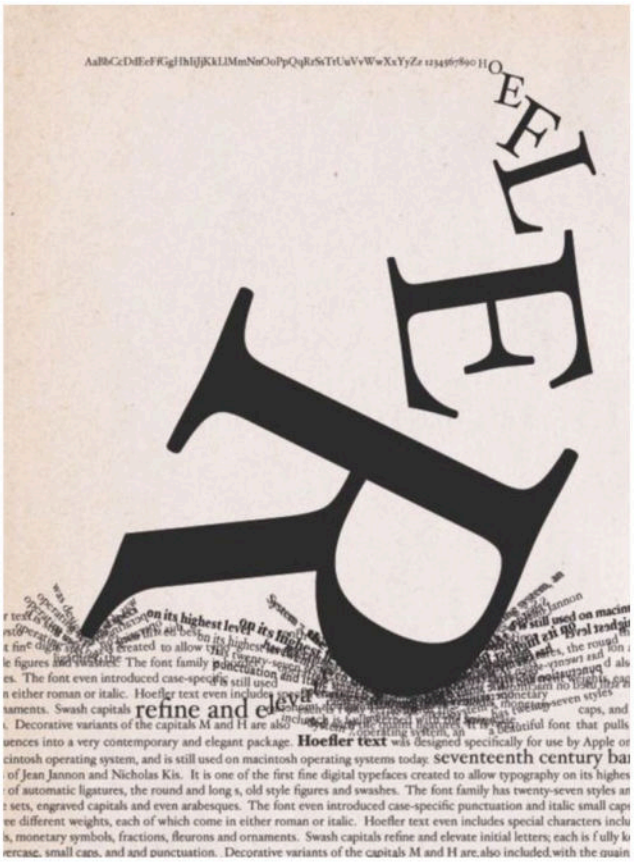
Inedită este imaginea finală, „dar simt că îmi bate inima ca o locomotivă/ și în neluminã/ e cer", unde efectul de miraculoasă luminare se obține tocmai prin folosirea unei negații, surprinzătoare prin ea însăși. În „respirări 6", la fel de ingenios, autorul definește grădina drept „locul în care mă întâlnesc cu mine" sau altundeva apare „mama/ Îngerul de pe pământ".

În poezia „naștere", metaforic „inima poemului/ a început să bată". O imagine vizuală tulburătoare pornește de la noțiuni teoretice, dar de data aceasta printr-o comparație: „verbul s-a făcut tot mai subțire/până i s-a scurs tot sângele/ ca unui miel proaspăt tăiat". Autorul are harurile unui taumaturg, care ne conduce printre minunile nebănuite ale existenței. Pentru că poezia trebuie să fie o sărbătoare a intelectului, dar una transfigurată în cuvânt, „Aici este tot secretul", ar spune Paul Valéry, ca puterea cuvântului să depășească forța ideii. Este ceea ce face Francisc Lörinczi în „respirare 2" unde ne frapează metafora „mieii de aur/cuvinte după tuns".

Poetul rămâne mereu în vecinătatea teoriei literare, gata oricând să-și metaforizeze senzațiile, gândind estetic, cu o sensibilitate nesecată: „ciripit de gând/primăvara" sau „în diligență nobilele doamne/cuvintele". În poezia „grohotiș" apare motivul „moșirea cuvântului", amintind de eminescienele versuri „Ah, atuncea ți se pare că pe cap îți cade cerul/ Unde vei găsi cuvântul ce exprimă adevărul" din „Criticilor mei".

Este o temă de care au fost preocupați și Coșbuc sau Arghezi cu îndelungul lor travaliu artistic. Finalul meditației lui Francisc Lörinczi

aduce noi sugestii: „din inima pietrei/zborul poemului care luminează efemeridic/ apoi se aruncă în lacul glaciar/ca o nălucă”.

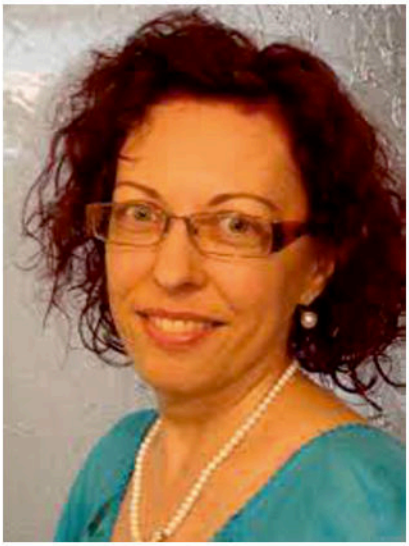
Ținem să precizăm că învecinarea cu marii poeți nu are nimic mimetic, chiar și atunci când autorul preia, printr-un colaj tipic postmodernismului, eminescianul „nu credeam să-nvăț/”, întrucât continuarea la poetul sibian, ca o nouă creionare de ars poetica, este „să ridic un poem din cuvinte/ așa cum construiam copil fiind/ un turn/ din deșeuri de fag”(„turn”), Noțiunea de „amintirolog” amuză ca ingeniozitate, așa cum este și definirea inspirației –„înzorire în cuvânt” din poezia „respirare 5” .

Între puținele nuclee epice, apare la un moment dat lectura unor scrisori păstrate în pod, cu timbre de Cleveland Ohio, aducând aminte de călătoria cu transatlanticul Willson de la New York spre Transilvania. Pozele atestă pe Camilla și pe Frida, copila de doi anișori, ținută de mână. Pe o subtilă axă, trecutul fraternizează cu prezentul, oamenii țintiți în vers fiind supraviețuitori ai tragediilor istoriei și geografiei. Substanțiale sunt în noul volum imaginile care au miez de meditație.

Astfel, „în cavoul tăcerii e frig/ca într-o zarcă” din poezia „efemeride”, încheiată cu neliniștitoarea interogație de prospectare a sinelui: “cine ești tu care privești prin ochii mei/ prin lucarnele acestui poem/ cine ești tu/ cel care calci peste urme/faguri orange de vis”. În spiritul postmodernismului, autorul stăpânește tehnica fragmentării și a ineditului în asocierile de cuvinte.

În schimb, abandonarea semnelor de punctuație, atât de frecventă în poezia actuală, poate deranja pe cei care nu înțeleg să-și folosească imaginația de lectori activi, invitați să se implice astfel în actul creației, spre a decoda sensurile subtile ale mesajului.

În fapt, este și aceasta o formă a fanteziei debordante la un poet care în cei zece ani de exercițiu artistic nu refuză modernitatea, el ținând să-și afirme capacitatea reală de a revigora potențialul expresiv al limbii române.

CAMELIA ARDELEAN

Dumitru Tâlvescu: *Arcana Animae* sau o intruziune (ne)voită prin tainele sufletului

„Sufletul nostru e o urnă în care închidem cenuşa patimilor stinse", afirma Octavian Goga, iar noul volum de poezii al lui Dumitru Tâlvescu, ***Arcana Animae*** sau, în traducere, „Tainele sufletului" (Editura Cetate, Deva, 2024), ne demonstrează din plin acest lucru. Cele peste 100 de poezii filozofice „extrase" din noul său periplu prin meandrele sale lăuntrice, explorând teme profunde legate de natura umană şi de univers, nu au titluri. Autorul preferă să-i lase cititorului bucuria şi surpriza descoperirii temei abordate în fiecare dintre ele, după lecturare.

Sentimentul de mister şi melancolie în care este învăluit volumul poate fi resimţit încă din primele versuri, de la primul poem, ce debutează cu o imagine cosmică, sugerând că lucrurile absurde şi misterioase se petrec chiar în ceruri, într-un spaţiu divin. Sintagma „quadrant sublim" evocă un loc special, iar imaginea stelelor căzând – eveniment de importanţă universală – poate fi asociată cu o pierdere sau o schimbare dramatică.

„Vălmăşagul nebun" descrie haosul şi agitaţia provocate de acest fenomen, transmiţându-ne că lumea în care trăim este într-o stare de tulburare şi confuzie, iar „dorurile grele" purtate de stele pot semnifica faptul că evenimentele petrecute în univers au un impact emoţional profund asupra individului. Ascunderea şi statul la pândă a(l) aştrilor denotă că universul este plin de secrete pe care mintea omului nu le poate pătrunde, unele dintre acestea putând fi descoperite, totuşi, în timpul viselor sau prin introspecţie, de către iniţiaţi. Asemenea multor poezii din volum, şi aceasta se încheie cu o reflecţie profundă asupra universalităţii existenţei, mesajul final sugerând că toate lucrurile sunt, până la urmă, parte integrantă a cosmosului, care nu este un spaţiu gol, ci unul încărcat de semnificaţii ascunse.

Cel de-al doilea poem, încărcat de simboluri puternice, reflectă călătoria interioară a sufletului uman în căutarea luminii şi a sensului într-o lume marcată de întuneric, de lipsa „făpturilor de lumină". Versurile sugerează lupta împotriva trecutului, a vicisitudinilor sau a iluziilor, poetul vizând transcendenţa către o stare superioară de existenţă („Sălbatice ierburi, crescute-n poteci,/...// Drepte, precum săbiile-n teci/ Pătrund în trup şi mi-l taie,/...// Alungă din el un alb porumbel..."). „Porumbelul alb" este o reprezentare a purităţii şi eliberării spirituale, unicitatea lui („nu-i nimeni ca el") denotând singularitatea fiinţei umane în univers; imaginea alungării acestuia indică înfruntarea, de către poet, a unor obstacole (ne)aşteptate, din exteriorul, dar mai ales din interiorul său. „Ierburile sălbatice" din „poteci" (mai) pot reflecta căutările eului liric, derulate într-un peisaj neexplorat/neîmblânzit, în profunzimile sufletului. Prin faptul că sunt drepte (ierburile), ni se transmit determinarea şi curajul poetului de a continua să caute înţelegerea şi adevărul într-o lume dominată de minciună, în ciuda oricăror suferinţe sau piedici (ierburile „Pătrund în trup şi mi-l taie"). În final, „protagonistul" părăseşte această lume „uimit şi mai trist", căutând „încă un Crist", respectiv o figură salvatoare sau un scop înalt, care să îl elibereze din platitudine şi să îl ajute în evoluţie, într-o existenţă complicată, copleşită de temeri sau/şi de întrebări existenţiale.

Al treilea poem schimbă puţin macazul, cu toate că prezintă o altă parte importantă din sufletul autorului, aceea de îndrăgostit peren de... poezie („Poezia mi s-a pus capac, pe cap"); poemul este o reflectare a pasiunii profunde, a obsesiei poetului pentru arta scrierii lirice („O caut în jur, o văd peste tot"). Versurile ilustrează poezia ca pe o forţă copleşitoare, care îl bântuie pe autor „cu foame şi dor", apoi îl învăluie în căldura ei, creând o conexiune profundă şi intimă. Alte două versuri („Mi-e teamă adesea când gânduri îmi fug/ Grăbite la viaţă, verb nou să conjug") subliniază teama faţă de fragilitatea muzei, care poate fi capricioasă uneori,

împiedicându-l să aştearnă pe hârtie tot ceea ce şi-ar dori sau ce şi-a propus.

Heidegger, unul dintre cei mai importanţi filozofi ai sec. al XX-lea, spunea că „Poezia este o casă a fiinţei". Dumitru Tâlvescu ne demonstrează, prin bucuria şi entuziasmul cu care scrie, chiar şi despre lucrurile neplăcute, că această afirmaţie are acoperire în realitate („Măncântă vorba nespusă ce zace/ În freamătul ce doare, apoi mă lasă-n pace"). Poetul forează înăuntrul său cu atenţie, pentru a căuta verbul potrivit; astfel, cuvintele i se îmbină armonios, devenind/întruchipând legătura sa cu lumea sau cu sine însuşi şi funcţionând ca un fel de legământ ce îl uneşte cu arta sa şi cu receptorul.

Un alt poem care ne dezvăluie sensibilitatea autorului este al cincilea, din versuri resimţindu-se regretul pentru efemeritatea fiinţei umane, pentru trecerea inexorabilă a timpului – o luptă pierdută de (orice) om, încă de la începuturile sale. Prin metafore şi imagini sumbre, poetul (ne) transmite o senzaţie de nelinişte, de conflict interior, de neputinţă în faţa destinului implacabil. „Ninsorile albastre" şi „negurile" creează un peisaj ce transmite tristeţe şi descurajare; în acest decor sinistru, care aminteşte, pe alocuri, de versurile poetului austriac Georg Trakl, „asasinul timpului" este forţa ce distruge totul în calea sa, lăsând în urmă angoase şi suferinţă. Sângele, care în mod normal simbolizează viaţa, la Dumitru Tâlvescu este pierdut, împrăştiat pe caldarâm, purtat de vânt ca picăturile de ploaie, orbind cerul, scenariu ce transmite o senzaţie de dezintegrare şi de eşec în a opri fluxul inevitabil al existenţei. Din final transpare totuşi o tuşă optimistă, poetul reuşind, în confruntarea sa cu stafia morţii şi cu pierderea amintirilor, care sunt tot mai atenuate, să-şi croiască propriul drum, chiar şi în faţa inevitabilului sfârşit („Timpului să-i fac cărare"). Sângele şi ideea morţii se regăsesc şi în alte poeme, autorul invitând astfel cititorul să reflecteze asupra propriei existenţe şi a efemerităţii vieţii sau îndemnându-l să nu cedeze până în clipa finală...

Dumitru Tâlvescu consideră că poetul este un privilegiat chiar şi în faţa morţii, pentru că el are la îndemână cea mai puternică armă, imaginaţia, care îl poate salva din ghearele urâtului, transportându-l oriunde şi oricând îşi doreşte: „Acum poţi să mori mai frumos/ Învelit în litere şi semne/ Chiar şi la colţul blocului/ Unde nuntesc şobolanii/ Iar rimele pier în canale".

Poemele dedicate sculptorului român Constantin Brâncuşi demonstrează că autorul îşi preţuieşte valorile naţionale şi că este mândru de rădăcinile sale; el consideră că un mare artist trebuie să ardă până la capăt, asemenea unei torţe, dacă vrea să rămână pentru totdeauna în inima şi în conştiinţa neamului său („Să las în urmă la român/ Ce cred că eu făcui mai bun"; „Să v-amintiţi că n-am murit").

Atmosfera din unele poezii aminteşte de cea din creaţiile lui George Bacovia; starea de tristeţe, amplificată de oraşul „sordid şi negru", plin de „bălţi imunde", este omniprezentă, D.T. asemănând lumea cu un secondhand supravegheat de „un Dumnezeu trist" fiindcă nu a reuşit să o salveze de suferinţă („Sorţii în dar să-i ia tot chinul"). Neputinţa Creatorului ocupat sau apăsat de „multe griji şi abătut" transmite dezolare şi o lipsă acută a speranţei.

În tot volumul se resimte, de altfel, o stare de zbucium, de melancolie, de neputinţă în a schimba ceva – din mersul lucrurilor, din cursul destinului, din goana nebună a vremurilor („Cu un ochi la ceas, cu unul spre apus,/ Timpul şerpuieşte printre ore"; „spre zări ce încă nu sunt cucerite/ Mă-ndrept agale, cu mers de moş în pârgă") – de frig interior, de „lehamite şi scârbă". Atunci când „Zâna Zorilor nu mai apare", dragostea rămâne singura care îi mai face poetului câte o perfuzie cu optimism, cu energie, cu viaţă, acum, când cascada anilor îşi face tot mai auzit clocotul. Iar dacă nici ea nu mai are efect, (îi) rămâne visul, ultimul supravieţuitor în această apocalipsă de sentimente; doar el „mai poartă din rămăşiţe, doruri".

„Prădător şi vânat", sufocat de "Caracatiţa gândurilor", Dumitru Tâlvescu nu depune armele; el mai are multe de împărtăşit cititorilor, chiar dacă "Timpul freamătă-n clepsidră", făcându-l să simtă că a ajuns la „iarna vieţii" – etapa în care „Paşii sunt grei, drumul înapoi închis", iar „răsăriturile tot mai rare". Noi îi dorim să continue să scrie încă multă vreme de acum înainte, cel puţin până găseşte răspunsul la întrebarea sa retorică: „de n-am fi ce suntem, ce-am fi?" Până atunci, îl felicităm, îi dorim viaţă lungă şi multă inspiraţie în continuare pe drumul spinos al literaturii, o cruce pe care numai un poet cu har, ca el, o poate duce de atâta vreme!...

(Deva, 29 aprilie 2024)

MONICA DUȘAN

Vizitâdu-l pe Brâncuși. Materia izvor de lumină

E liniște sus pe coastă, doar vântul adie ușor răsfirând ierburile muntelui, hoinărind ici-colo. Înconjurat de oile din ciopor ce pasc liniștite iarba fragedă, culcat pe spate, un băiețel de nici șapte ani, privește norii. Ar vrea să zboare sus, sus de tot, până la bulgării aceia albi ce colindă cerul schimbându-și forma mereu. Să-i poată lua în mâini, să-i frământe, să-i modeleze, să le dea forme nemaivăzute, să se joace cu ei, așa cum te joci cu mieii primăvara. Dar cum să se facă săgeată spre cer?

Apoi, oile au coborât spre pârâu. Copilul a țâșnit în picioare, ca trezit dintr-un vis greu. Și-a ajuns turma ce se adăpa în undele reci. Aici, privirile i-au fost atrase de pietrele din albie: aveau forme atât de variate și ciudate, culori și texturi diferite, încât să te mire și să te încânte mereu! Copilul le luă în mână, le cântări, le socoti, le privi atent, le mângâie, pe unele le aruncă înapoi în apă, iar pe altele le puse cu grijă în traista lui de lână. Ajuns acasă cu pietrele le privi și le suci pe toate părțile vrând să prindă parcă lumina în rotunjimile lor, le șlefui de zor, încercând să le dea o altă înfățișare. Dacă norii nu s-au lăsat prinși și modelați, măcar pietrele ce-i stăteau la îndemână, măcar pe ele să le poată șlefui și aranja după cum îi spunea inima.

Cine era acel copil de nici șapte ani, atras de lucruri și forme? Nimeni altul, decât Constantin din neamul Beijucanilor, din satul Hobița, unul din cei șapte copii ai Mariei Brâncuși. Tatăl său, Radu, murise când el avea doar un an și câteva luni, toată grija numeroasei familii rămânând în seama mamei.

Se pare că numele de familie Brâncuși, îl datorează unui lung șir de strămoși ageri cioplitori în lemn, sugerând o „mână îndemânatecă", datorată mai vechii denumiri a mâinii: *braț*, *brâncă*, *brânci*. Chiar tatăl lui Brâncuși practicase dulgheria în sezonul rece, în restul anului lucrând pentru a-și întreține familia, cele 6-7 ha de pământ.

La vârsta de 7 ani, Constantin are déjà o vechime de 2-3 ani de ciobănel în munte. Absolvă trei clase primare la Peștișani, apoi își începe peregrinările prin lume, atât pentru a-și ajuta familia, cât și pentru a-și stinge flăcările cunoașterii și ale creației, care de pe atunci îi mistuiau sufletul. Astfel, ca ucenic trece de la un boiangiu din Tg. Jiu la un hangiu din Slatina, apoi la altul din Craiova. Aici, la prăvălia „La Zamfirescu", confecționează o vioară din lădițele în care soseau ambalate portocalele. Lăutarul de la cârciumă încântă clienții localului, cântând la vioara lui Constantin. Uimiți de nemăsurata măiestrie a copilului, clienții l-au înscris pe copil la Școala de meserii, pe banii lor. Băiatul s-a dovedit atât de talentat, încât a absolvit cei trei ani de studii în doi.

Terminând cu note maxime, obține o bursă de 200 lei aur, mărită ulterior la 600, cu ajutorul căreia va merge la studii în București. Însă Bucureștiul a fost doar o etapă în devenirea sa, o rampă care îl îmboldea spre mai sus, spre mai departe. Deși inițial dorea să plece în Italia, patria Renașterii și a marilor artiști, ulterior își schimbă opțiunea și pornește spre Paris. Pe jos. Din loc în loc se oprea și muncea pentru a-și procura banii necesari existenței. La Munchen a lucrat o vreme la morgă, apoi pe la ferme, iar în Elveția a poposit un timp mai lung la o mănăstire de maici, unde a fost tratat de o pneumonie contractată în pribegiile sale.

Ajuns la Paris, datorită intervenției Curții Regale a României, a fost primit ca ucenic al marelui Rodin, numai că l-a părăsit repede, spunând că: „La umbra marilor copaci nu crește nimic!". Au urmat cei mai grei ani, ai căutărilor, ai devenirii, însă Brâncuși s-a șlefuit repede,

devenind un nume, iar atelierul său un adevărat salon cultural al Parisului, unde se întâlneau célèbre nume ale vremii: Matisse, Modigliani, Apollinaire, Erik Satie, Cocteau, James Joyce, Ezra Pound, Raymond Radiguet, Man Ray și apoi, nobilii, bogații și colecționarii acelor vremuri.

Cu toată faima și vâlva stârnite în jurul operelor sale, Brâncuși, în mijlocul Parisului, a trăit ca un simplu țăran român. Atelierul său, deși devenise un centru al artei moderne, se asemăna cu acela al unui gospodar chivernisit: o bardă, un topor, un joagăr și alte unelte de lucrat lemnul, un cuptor și o vatră spoită cu var. Lucra cu spor și temeinicie, cu entuziasm și chibzuială, cu răbdare, inteligență și geniu. Nu la întâmplare… Muncea 6 zile, iar a șaptea o petrecea la biserică, cântând în strană. Trăia și mânca simplu: fasolea, mămăliga și brânza i-au fost alimente de bază. Se spune că a fost cumpătat cu sine și ospitalier cu alții, așa cum era înțeleasă ospitalitatea la români. Deși trăia în mijlocul Parisului, părea că nu s-a depărtat deloc de Hobița natală, nu și-a părăsit ritmul și felul de viață al strămoșilor gorjeni.

Petre Pandrea spune că Brâncuși a prezentat la Paris cazul unui „prince-paysan" (țăran-principe), păstrând în felul său de a fi și de a se comporta cu ceilalți maniera țăranului român și cutumele satului patriarhal românesc. El a fost totodată meseriaș, sculptor, pictor, fotograf, gospodar, filozof, om de litere și om de idei.

În ceea ce privește metoda de lucru, Brâncuși a folosit *tăietura directă*, poziționându-se într-o abordare directă cu materialul de lucru. Această tehnică de lucru este considerată cea mai grea, „adevăratul drum al sculpturii", dar ruinătoare pentru cei fără experiență și talent.

Mai întâi studia atent materialul utilizat: nervuri, striații, consistență. Pipăia, mângâia, analiza. Cu ochii minții vizualiza imaginea, silueta zăvorâtă în materie, ființa care trebuia eliberată, dezghiocată din straturile dure care o înconjurau, prin lovituri aspre, sigure, măiestru țintite, pentru a releva sublimul.

A mângâiat mai întâi cu privirile, apoi cu degetele, cu palmele sale mari și calde, când duritatea lemnului de stejar, când suplețea lemnului de nuc, când finețea plopilor, dar și marmura când albă, când neagră, verde sau cu vinișoare de toate culorile. Nu a neglijat în cele 720 de piese piatra de diferite culori și durități, cea care îi amintea de pietrele pe care le aduna în copilărie în straița sa de ciobănel. Dar când a utilizat ca materie primă metalele, le-a transformat în lucruri fine la atingere precum mătasea, obiecte menite să prindă în liniile lor curbe, în concavități, lumina, și să o transforme în curcubeie, în explozie și vibrații de energie.

Despre materialele utilizate, Brâncuși afirma că: lemnul este prietenos, marmura o amantă scumpă, metalele ar fi obraznice, iar pietrele poznașe.

Și așa, călătorind puțin prin etapele devenirii lui Brâncuși – ghidată fiind de lucrarea lui Petre Pandrea: *Brâncuși. Amintiri și exegeze* - de la copilăria petrecută într-un sat obscur din Gorj și până la stadiul de artist parizian, și mai departe de maestru al artei moderne contemporane, într-o zi luminoasă de toamnă târzie am ajuns în vizită la Brâncuși, în fața unei uși care odată deschisă avea să-mi descopere o imensă comoară, și anume expoziția timișoreană cu opere brâncușiene, curatoriată de Doina Lemny.

Și Dumnezeu a spus: *„Să fie lumină!" Și a fost lumină, și a despărțit Dumnezeu lumina de întuneric*, în ziua întâi a creației… Și s-a deschis ușa expoziției Brâncuși și lumina s-a despărțit de întuneric, și lumina ne-a invadat, ne-a locuit, ne-a bucurat. Sub această dihotomie lumină - întuneric, cald - rece, alb - negru, spirit - materie, mi s-a părut mie, că s-a desfășurat întreaga mea navigare/plutire prin expoziție.

Da, mai întâi lumina a însoțit primele sale creații din perioada bucureșteană. Cu chin și nevoință, târâș, în genunchi, încet și greu, tânărul Constantin începea timid dar sigur să se ridice, să umble, să-i crească mai întâi pe umeri cioturi de aripi, ca mai apoi, cu aripi adevărate să zboare sus, sus, spre lumina lumii.

Și apoi lumina s-a oprit și a izvorât dintr-o coloană-fragment al Porții sărutului, acel Arc de triumf simbol al iubirii eterne, al fecundității universale, al veșniciei și al trăiniciei. Sărutul, simbol al iubirii pătimașe, sublimat și concentrat în câteva linii sigure, se repetă în mai multe secvențe, acoperind ca o friză cu decor popular - la o primă vedere - arcul porții, o poartă durată de maestru din piatră de Banpotoc. Pe fiecare latură lungă a arcului, sub formă de friză, este repetată de opt ori perechea de îndrăgostiți cu genunchii la gură, înlănțuiți într-un sărut. Dar sărutul (pe care abia-l ghicim) perpetuat la nesfârșit în friza porții prinde mai multă consistență în capodopera

Sărutul, acea înlănțuire disperată dintre bărbat și femeie, acea contopire într-o singură ființă pentru a deveni androginul din unele mituri ale creației primare. Setea de contopire, dar și disperarea neputinței de a atinge iubirea ideală, unică, nemaivăzută spre care tinde ființa umană, sunt sugerate de lungimea nefirească a brațelor celor doi, care se împletesc strâns. Iar fețele lor strivite în sărutul apoteotic devin acel Ou primordial, din care se naște viul, din care ia naștere lumea, Oul, celula-Ou, semn-simbol principal așezat de opt ori pe stâlpii *Porții sărutului*, celula-ou, ca o certitudine a perpetuării vieții.

Dar lumina vibrează iar, mângâind fruntea înaltă, marmoreană, albă și rece a unei *Domnișoare Pogany* cu oval prelung, numai nas fin și părelnice arcade. O altă variantă a *Domnișoarei Pogany*, de data aceasta din bronz patinat are o figură mult rotunjită, arcade și nas pronunțate în care luminile se oglindesc și se multiplică. Domnișoara ne surâde strengărește din buze abia schițate, printr-o simplă linie. A treia variantă de „Domnișoară", poate cea mai cunoscută, cu un oval perfect al feței, sprijinit pe mâinile cu degete prelungi, grațioase ce izvorăsc lumini strălucitoare, pare gânditoare și enigmatică, cu ochii săi mari, hipnotici, de seducătoare fără egal. Da, pare puțin tristă sub povara frumuseții sale. Ne încântă și ne captivează. Adăstăm și privim jocul luminilor pe rotunjimile și liniile sale perfecte. Șlefuire diamantină și strălucire ce potențează perfecțiunea chipului și a trăsăturilor.

Însă, mergem mai departe să contemplăm un alt spectacol al misterului feminin surprins și sublimat de artist în chipul *Muzei adormite*, lucrare inspirată de baroneasa Renee-Irana Frachon.

Dar un adevărat spectacol al luminii ni-l oferă lucrările *Peștele* și *Pasăre în văzduh*. Lumina efectiv dansează, saltă, mângâie și sărută suprafețele acestora. Peștele pare că înoată vioi prind unde când albastre, când verzi-aurii, adastă printre alge și iar pornește săgeată străvezie prin unde.

Iar *Pasărea în văzduh* este chiar imaginea *zborului* spre infinit (dacă zborul ar avea chip), săgeată prin straturi de aer străvezii, punte între pământ și cer, între materie și spirit, o pasăre mai ușoară decât aerul, ce levitează fără efort deasupra a tot ceea ce este pământean, lumesc.

Iar *Măiastra,* da, în ea fuzionează materia și spiritul. Ea este acea pasăre a sufletului ce stă la streașina casei 40 de zile după moarte, cât timp mortul așteaptă „între lumi" înainte să se desprindă de familie și casă, pentru a-și găsi alt rost în lumea nevăzută. Simbolizează momentul când sufletul se desparte de lut, se eliberează de limitele materiei brute. Și aici lumina strălucește cu tărie, răsfrângându-se asupra privitorului din gușa păsării, din cioc.

Și iar lumina crește, urcă sus, tot mai sus, până în tăriile cerului desprinzându-se de pământ, urcă treaptă cu treaptă, pe modulele *Coloanei fără de sfârșit* (sau a recunoștinței fără de sfârșit) aflată într-o variantă din lemn de stejar (cred), în expoziție.

În întreaga sa operă Brâncuși a căutat să ajungă la esența lucrurilor, să simplifice, să concentreze, să transforme materia în lumină, în energie vibrantă, să aducă materia la forme primare, cu linii simple însă sugestive. A încercat să surprindă, să reveleze lumina ce izvorăște din fiecare ființă, fărâma de divinitate. Din fiecare lucrare realizată a extras sacrul din profan, sacralizând prin creația sa ființe, obiecte și idei. Prin puțin a încercat să spună cât mai mult. Totul. Un TOT pe care să-l înțeleagă orice pământean, chiar orb fiind, poate și un extraterestru. Atât un om primitiv, cât și omul modern. Și a reușit. Brâncuși va rămâne mereu în istoria artei. Un deschizător de noi drumuri, un geniu.

Ca români să fim mândri, sau să ne rușinăm pentru că l-am refuzat, l-am abandonat, ne-am dezis de el și de opera lui?

CRISTIAN W. SHENK

CE ESTE POEZIA SUB CRITERIUL EULUI LIRIC?

Din punctul actual de vedere, răspunsul la întrebarea ce este o poezie este mai puțin simplu decât s-ar putea crede inițial. Căutăm o definiție care să permită alocări și distincții clare. Versul și rima, de exemplu, sunt clare, dar în niciun caz criterii suficiente. Iată două exemple: Textul unei melodii este în mod automat poezie? Unele dintre cele mai cunoscute poezii au fost puse pe muzică. Și invers, nu este ceva neobișnuit când textele melodiilor unor formații sunt tratate ca fiind poezie? Dar nu există diferențe și, dacă da, atunci care? Întrebarea poate fi repetată pentru melodiile de masă, șlagăre. Cu toate acestea, conform înțelegerii de astăzi, în mod evident, aceste texte nu pot fi caracterizate ca fiind poezie. Se vorbește despre un roman sau texte în versuri; cuvintele de bază sunt text și roman. Faptul că sunt puse în versuri nu le transformă în mod automat în poezie.

Balena nu este un pește cu toate că trăiește în apă, ci este un mamifer... Acest lucru nu se poate observa direct și superficial la animal: o anumită înțelegere a funcționării științei, a sferei definiției și a condiționalității istorice a trăsăturilor și categoriilor este necesară, pentru a găsi această atribuire plauzibilă. La rândul său, acest lucru presupune că privitorul trebuie să știe ce este acolo pentru a vedea într-adevăr. Se poate vedea, foarte simplu, că în manipularea științifică a literaturii s-a dezvoltat o înțelegere conceptuală și modalități de vorbire care diferă de cele din viața de zi cu zi.

Acest lucru se datorează în principal efortului de a delimita în mod clar obiectele subiectului și de a afirma cât mai precis despre ce este vorba. Distincțiile definitorii nu par întotdeauna plauzibile și nici lipsite de probleme. În cele ce urmează, se încearcă, prin urmare, a se dezvălui cauza acestor probleme: ele sunt constrângeri practice caracteristice obiectelor și subiectului acestora. Odată ce problema a fost identificată, ar trebui să ne fie mai ușor a ne ocupa de termeni. Ce este o poezie?

Utilizarea termenilor „poem", „lirică" și „liric" este fundamentală pentru o primă înțelegere. Ele formează un câmp de termeni care nu este la fel de îndepărtat de ideile cotidiene pe cât ar putea părea atunci când ne-am întâlnit pentru prima dată cu cercetarea îndeaproape a literaturii. Situația este oarecum diferită când vorbim de „eul liric", care este folosit în multe interpretări. Aplicarea sa corespunde efortului expres de a îl separa strict de înțelegerea cotidiană dintre poet și a poem.

Privind majoritatea textelor, cititorul poate decide cu ușurință dacă este vorba despre o poezie sau nu. Chiar mai mult decât atât, cititorul consideră unele dintre poezii ca fiind poezie, iar alții nu. Decizia se bazează pe experiența acumulată de la o vârstă fragedă. De exemplu:

Podul de piatră s-a dărâmat,
A venit apa și l-a luat...
sau
Mână, mână moartă
La popa la poartă...

Și altfel de jocuri pe care le cunoaștem din copilărie, la fel ca poeziile de album adolescentin sau cele de ocazie cu urări la diferite festivități, fie nașterea unui copil, zile onomastice, nunți sau decese.

Versurile ne însoțesc o viață întreagă. „Comunitatea" evidentă a tuturor textelor, care în acest sens intuitiv sunt considerate poezii, constă în devierea ritmică și tonală de la vorbirea cotidiană. Liniile sunt accentuate în anumite locuri recurente, unele necesită pauze în vorbire, altele rimează adesea. Prin aceste abateri

(audibile) se înțelege în mod normal termenul „vers" ceea ce exprimă pe scurt „text în versuri".

Caracteristicile versetului marchează diferența față de proză. După cum arată exemplele, nu este suficient să se determine cu exactitate ce este poezia. Acest lucru nu se aplică doar în viața de zi cu zi, ci și în domeniul artei în general. Când se recită versuri pe scenă se interpretează o poezie? Pentru a defini ce este o poezie, trebuie adăugate alte criterii, caracteristicile ritmice și tonale.

Privind noțiunile cotidiene despre poezie, în special la o contradicție iluminatoare care este legată de stima generală ridicată a acestora: pe de o parte, poeziile sunt considerate o formă specială de literatură, ca un gen „dificil" bazat pe un limbaj special. Utilizarea cuvântului „poet" sau mai vechi „bard" implică adesea o evaluare pozitiv calitativă; oricine se numește astfel, stăpânește dificultățile lingvistice. Pe de altă parte, mulți cred că pot scrie o poezie ad-hoc.

Această contradicție este legată de ideea că poeții sunt oameni speciali și că poeziile sunt sentimentale, subiective și greu de înțeles. Corespunzător acestui lucru este, se crede, că poeziile sunt forma potrivită de exprimare a nespusului. Cu toate acestea, atunci când cineva încearcă el însuși *nespusul*, el crede că nu numai bunii săi prieteni ar trebui să fie interesați, ci și lumea (cel puțin cea literară). În acest sens, poeziile sunt caracterizate de o tensiune rară între public și individ.

Două observații se potrivesc acestei constatări: în unele dintre exemplele menționate mai sus, utilizarea poeziei indică o situație specială. La zilele de naștere, nunți și decese vrei să vorbești diferit decât în viața de zi cu zi, mai emfatic și cu mai mult sentiment. Profesorii și lectorii aderă de obicei la a doua observație: scrierea unei poezii este unul dintre efectele secundare de pubertate, un *Luceafăr* al lor particular...

Într-o perioadă în care fiecare a devenit conștient de individualitatea sa, simte/crede că este suficient de unic pentru a produce texte adecvate. Particularitatea poeziilor indicate de aceste observații a fost căutată în diferite moduri. S-a accentuat „predominanța utilizării limbajului legat de subiect", „discursul individual" accentuat în contrast cu discursul dialogic și legat de situație sau „caracterul iminent" expus de diferite influențe „ca fiind oralitate interioară" pentru a descrie acel moment care, în limbajul cotidian, se numește „poetic" sau „liric ".

Și aceste formulări au apărut pentru că se dorea evitarea acestor două cuvinte din definiție. Încercările de definiție au fost destinate să surprindă o calitate independentă de vers: o anumită intensitate lingvistică; un anumit „ton" care pune accent pe enunț, chiar dacă nu este imediat de înțeles; o expresie cu care vorbitorul își dezvăluie sentimentele. Ce împiedică știința să utilizeze adjectivul „liric" pentru această specificitate?

Prin acest termen sunt indicate două criterii: un anumit mod de a vorbi (liric) și vers (poezie). Criteriul „liric" poate fi înțeles atât de strict, încât exclude anumite texte: pe de o parte, cele structurate dramatic, pe de altă parte, cele în care se povestește ceva clar și definit (cum ar fi *Scrisoarea III* eminesciană). Totuși, un astfel de mod de a vedea și a vorbi contrazice viziunea familiară conform căreia toate poeziile aparțin genului poeziei lirice. Dacă toate poeziile aparțin genului liric, atunci nu are sens să ne agățăm de expresia „poem liric". Din acest punct de vedere, și numai din acest punct de vedere, expresia este formată din doar două cuvinte (părți diferite ale vorbirii) care spun același lucru (un pleonasm). Ce cuvânt alegeți, depinde de ce vorbiți și ce anume doriți să spuneți.

Ar trebui avută în vedere această problemă atunci când se citește literatura de specialitate, precum și atunci când se utilizează acești termeni. Există și un alt factor: nu numai că există astăzi două utilizări diferite ale termenilor „lirică" și „liric", dar lucrurile diferite au fost de asemenea înțelese în momente diferite. Ideea liricii ca mod de vorbire sau scriere are o istorie lungă. Acest lucru poate fi observat deja prin cuvântul „liric", care derivă din cuvântul grecesc pentru liră „Lyra". Cu toate acestea, nu au fost transmise clasificări sistematice din Antichitate în care genul poeziei ar fi definit mai precis. Legătura dintre text și muzică era considerată ca fiind un *liant liric*.

Platon, de exemplu, a folosit ca exemple *ditirambul*, corul sau cântecele lirice alternante care erau interpretate la diferite festivități. Cantabilitatea unui text a rămas caracteristica centrală pentru textele lirice din Evul Mediu și din perioada modernă timpurie. În acest sens, Martin Opitz a vorbit în cartea sa „Asupra poeticii noi" (1624), despre „Lyrica sau poezii

care sunt deosebit de utile muzicii", ceea ce a avut consecințe enorme asupra dezvoltării poeziei acelui secol. El nu a cuprins întreaga poezie într-o definiție, ci pur și simplu le-a cuprins doar prin enumerarea tuturor formelor ei.

Împărțirea genului în dramă, epică și lirică, care pare atât de firească astăzi, a fost dezvoltată abia în secolul al XVIII-lea. O privire asupra istoriei și utilizarea termenului arată că genurile - pentru știință - nu sunt atât de naturale. Odată cu distincția dintre cele trei genuri principale, ideea liricii ca mediu preferat pentru auto-exprimare a ieșit în prim plan. Ea a avut un impact de durată asupra ideii despre ceea ce este un poem, așa cum se poate citi în *Brockhaus / dicționar explicativ* din 1817: „Lirica, poezia lirică este genul poeziei (sau tipul de poezie) prin care poetul își prezintă existența într-o stare de agitație, reprezentând în mod direct sentimentul. [...] Ceea ce prezintă poetul liric este propria-i ființă interioară, motiv pentru care poezia lirică a fost numită și subiectivă în contrast cu celelalte tipuri de poezie. Între timp, se fac eforturi în cercetare, nu în ultimul rând datorită preocupării cu poezia modernă, pentru a se concentra (în primul rând) asupra textului și a calității lingvistice a acestuia, ceea ce nu exclude în niciun caz relația cu autorul și cu perioada sa.

În mod concret, aceasta înseamnă: pentru a putea asocia o poezie cu autorul ei, trebuie mai întâi a se ști ceva despre poem. Pentru a preveni scurtcircuitul dintre poem și poet, termenul „eul liric" a fost introdus în teoria poeziei în secolul al XX-lea. Se intenționează împiedicarea vorbitorului din poem, subiectul căruia cititorul îi asociază afirmația textului - mai precis: sentimente, gânduri, dar și descrieri – spre a nu fi echivalate cu autorul. Termenul pare cam greoi. Acest lucru reține faptul că este o „construcție auxiliară terminologică" (v. *Fricke / Stocker* 2000, p. 509). Expresia nu poate fi găsită decât în *poezia lirică* ca fiind genul „eul liric".

În cercetările actuale, în afara acestui domeniu, se vorbește despre „subiectul liric". Ambii termeni denotă exemplul „vorbitorului" care trebuie desprins de autor, adică un subiect ale cărui proprietăți sunt extrase din text (oricât ar fi de subconștient). Ceea ce se înțelege este imaginea pe care o face cineva despre această entitate ca persoană. Termenul „voluminos" are un oarecare sens în anumite contexte, problematic în unele cazuri și superfluu în altele.

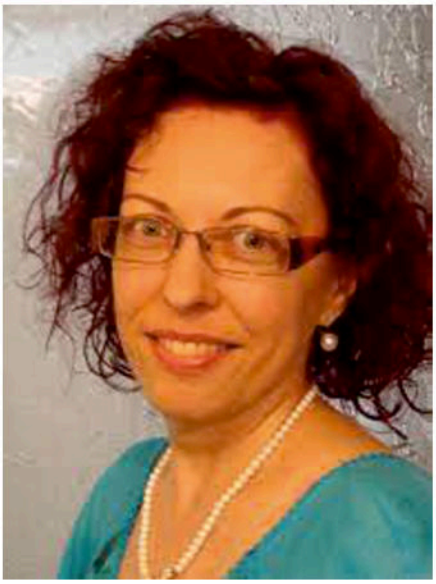
Întrebarea centrală pentru tratarea eului liric este: Ce face instanța atunci când spune „eu" sau vorbește într-un mod care sugerează un „eu"? „Eul" vorbește, de asemenea, transmis sau nu, despre sine? Numai dacă se răspunde la această întrebare afirmativ, are sens să lucrezi cu această categorie. Întrebarea depășește faptul de la sine înțeles că fiecare discurs include și un vorbitor.

Are valabilitate relația instanței cu situația de vorbire conținută implicit în text. Pentru a evalua acest lucru, trebuie luate în considerare circumstanțele istorice în care a fost scris poemul, precum și caracteristicile genului căruia îi poate fi atribuit. Iată două exemple. În epoca barocă se obișnuia să se scrie poezii la multe ocazii solemne, chiar și contra cost. În astfel de poezii s-a spus „Eu" sau „Noi", deși nu se vorbea despre sine, ci autorul a jucat doar un rol vorbitor, făcând ceva deja de la sine așteptat, ivit din situația respectivă.

Deci, în cazul unei zile de naștere: o felicitare în versuri. Colecția de lucrări lirice ale poetului baroc Paul Fleming, de exemplu, este împărțită în: poezii funerare, de nuntă și „felicitări" generale (*cf. Fleming 1865*), adică în funcție de ocaziile pentru care au fost scrise.
Asemănător este atunci când, într-o baladă, autorul vorbește din punctul de vedere al eroului. Textul poate începe pe neașteptate și totuși este ușor de intuit cine vorbește!

Dar furia, tristețea și / sau dragostea care se exprimă atât de mult nu sunt neapărat cele ale autorului. - Categoria este relevantă pentru toate acele poezii în care cititorii sunt tentați să urmărească direct sau indirect, retrospectiv, experiența autorului. În esență, acest lucru se aplică tuturor poeziilor din epocile în care poezia a fost înțeleasă ca pronunție de subiect - o înțelegere care are efect până în prezent și definește o linie de tradiție foarte importantă.

Abia odată cu epoca modernă ideea despre autor a început să joace un rol important, idee cu care poeții s-au separat explicit de această tradiție. În schimb, ei subliniază independența limbajului ca materie primă. „Nu există o cale directă de la poezie la viață, de la viață la poezie", remarca Hugo von Hofmannsthal în 1895 (Hofmannsthal 1949, p. 16).

CAMELIA ARDELEAN

Poezia este o fereastră către suflet, o călătorie în lumea emoţiilor şi a gândurilor. Este o formă de artă ce transcende cuvintele şi atinge straturile cele mai intime ale fiinţei umane. În versuri pot fi regăsite bucuria sau tristeţea, frumosul sau urâtul, zborul sau căderea, lumina sau întunericul, toate acestea împletite într-un dans al imaginaţiei şi al expresiei.

Pentru cei care scriu (sau doar citesc) poezie, ea constituie un refugiu, un loc special unde norocoşii atinşi de bagheta magică îşi pot afla liniştea şi se pot regăsi. Mai mult decât atât, pentru cei cu harul scrisului, poezia este un mod de a trăi, un limbaj delicat al inimii, prin care ei pot să le transmită şi celorlalţi armonie şi frumuseţe, într-o simfonie a sensurilor.

Prin poezie, ne putem conecta cu trecutul nostru sau putem privi spre viitor, putem călători în timp şi spaţiu, în căutarea adevărului şi a înţelegerii. Fiecare strofă, fiecare vers ne îndeamnă, într-un fel propriu, să reflectăm asupra lumii din jur ori să ne (re)descoperim umanitatea. Fără poezie, existenţa noastră ar fi searbădă, chiar dacă sunt mulţi cei care îi contestă importanţa sau meritele; am putea spune că ea este o comoară nesfârşită, aflată în continuă schimbare şi mereu inspiratoare, care ne poate însoţi, dacă îi dăm voie, precum un prieten fidel, pe tot parcursul vieţii, colorându-ne anosta şi mărginita existenţă.

Se scrie multă poezie în zilele noastre, nu doar în România (pentru a adeveri, probabil, zicala conform căreia „Orice român s-a născut poet"), ci peste tot în lume. Numărul exact de poeţi în viaţă la ora actuală este dificil de determinat, din cauza diversităţii şi a caracterului dinamic al scenei literare. Se presupune că numai în ţara noastră există sute, poate chiar mii de poeţi activi, de la cei consacraţi şi publicaţi în mod regulat, până la cei mai puţin cunoscuţi sau aflaţi în curs de afirmare. La nivel mondial, numărul poeţilor este desigur mult mai mare, poezia fiind o formă de exprimare artistică întâlnită pe tot globul.

Poezia zilelor noastre este foarte diversificată, reflectând o varietate de preocupări, tehnici şi stiluri. Într-o lume marcată de transformări rapide, de numeroase provocări sociale, politice şi tehnologice, poezia modernă explorează o gamă largă de teme şi subiecte (ce reflectă preocupările şi dilemele individuale sau colective ale societăţii în momentul de faţă). Ea se distinge prin pluralism stilistic şi estetic, poeţii contemporani experimentând (cu) forme tradiţionale (sonet, haiku etc.), dar şi (cu) poezie liberă sau poezie vizuală. De asemenea, se observă în prezent că poezia se intersectează adesea cu alte manifestări artistice (muzică, dans, arte vizuale), această tendinţă spre interdisciplinaritate conducând la un melanj cuceritor pentru public. Un alt aspect demn de menţionat este diversitatea culturală şi lingvistică a poeziei contemporane. Poeţii actuali provin dintr-o varietate de medii culturale şi lingvistice, aducându-şi propria perspectivă şi experienţă în creaţiile lor, ce reflectă diversitatea lumii în care ne ducem existenţa.

În retorica clasică, literatura (inclusiv poezia) era considerată a fi nu doar o formă de divertisment (menită să ofere plăcere, să incite imaginaţia şi emoţiile receptorului), ci şi un mod de a transmite cunoştinţe, valori morale, învăţături etc. care i-ar fi putut fi de folos cititorului, pentru extinderea orizontului său intelectual şi cultural. Aşadar, literatura (poezia) avea în trecut o funcţie *educativă* şi una *estetică*. În prezent, scopul poeziei moderne nu mai este acelaşi sau, mai corect spus, paradigma în ce priveşte modul în care percepem şi studiem poezia modernă s-a schimbat (după cum susţinea regretatul poet şi om de litere Al. Muşina). Aceasta explorează o gamă mai largă de demersuri şi preocupări, nemaifiind bazată pe funcţiile ei tradiţionale sus-menţionate sau pe ideea romantismului, ce sublinia că poezia ar

fi expresia unui sentiment.

Poeţii moderni tind să se îndepărteze, astfel, de constrângerile tradiţionale impuse în trecut şi să caute noi maniere de exprimare şi de abordare a subiectelor. Se pot menţiona aici experimentarea cu limbajul, explorarea subconştientului, analiza complexităţii umane sau reflectarea asupra condiţiei umane în lumea contemporană.

Ca argumente ale acestor transformări în sfera poeziei, vom aminti/prezenta în continuare doi dintre factorii externi şi doi dintre cei interni care, în opinia lui Al. Muşina, au influenţat şi continuă să influenţeze modul de a scrie poezie în modernitate. Primul factor extern invocat de el este ***schimbarea modului în care e trăită realitatea.*** Considerăm că acesta are relevanţă şi în zilele noastre, deoarece dezvoltarea tehnologiei a ajuns la un nivel incredibil, comunicarea între oameni se face mult mai rapid decât în trecut (instantaneu, cu ajutorul internetului, al telefoniei mobile etc.), devenind în acelaşi timp deficitară la modul socializării directe. Omul modern s-a schimbat radical faţă de înaintaşii săi; dorinţele sale, felul în care percepe realitatea, existenţa etc. s-au schimbat de asemenea. Lumea în care el trăieşte este tot mai grăbită, timpul este perceput altfel; studiile se fac cu ajutorul internetului, partenerul de viaţă poate fi găsit în acelaşi mod, joburile sunt realizate, în mare parte, tot cu ajutorul internetului, orice informaţie (din orice domeniu) poate fi căutată pe internet, practic internetul a devenit vital pentru omul modern (la fel ca telefonul mobil) etc.

Este de la sine înţeles că, în aceste condiţii, se impune o poezie nouă, care să atragă lectorul, captivat din ce în ce mai mult de imagine (televiziune, internet etc. – văzul fiind simţul cel mai solicitat al omului modern), care să-i stârnească interesul şi gândirea, o poezie ermetică, greu de pătruns, căreia cititorul să încerce să-i descopere sensul, în situaţia în care el găseşte cu greu un sens, în general, dar şi în particular, în acest tumult de informaţii/imagini/sunete etc. care îl bombardează constant. Sentimentele ne(mai)fiind prioritare (deoarece, şi la acest capitol, omul s-a metamorfozat), este nevoie de o poezie aptă să îl „trezească" din letargia emoţională în care se află şi care l-a adus în stadiul de „robot". El trebuie să se regăsească pe sine sau „cel puţin" să revină la viaţă, în sensul ei cel mai profund – să reînveţe a trăi, nu doar a fi viu (cu înţelesul de a prezenta funcţii vitale, a respira, a mânca, a dormi etc.), în această „realitate simplificată" în care se află.

Modificarea universului senzaţiilor, a relaţiilor dintre simţuri este un alt factor extern propus de Muşina. Acesta se leagă de primul şi este, de asemenea, valabil în anul 2024. Realitatea pe care o trăim este, aşa cum spuneam, foarte diferită de cea cunoscută de strămoşii noştri. Suntem moderni, în sensul că simţurile noastre sunt mai atrase de artificial decât de natural. De exemplu, produsele cosmetice utilizate ne „solicită" simţul mirosului în alt mod decât o face o floare sau un copac etc. Văzul rămâne totuşi simţul cel mai solicitat, datorită (sau din cauza) abundenţei de imagini, aşa cum afirmam anterior. Trăim într-o lume mai degrabă artificială decât naturală (comuniunea cu natura s-a pierdut mult), astfel că şi noua poezie trebuie să ţină cont de aceste aspecte. Prin explorarea noii realităţi, poezia trebuie să sondeze şi aceste senzaţii diferite ale omului modern, deoarece el a devenit „mai" capabil să simtă artificialul, decât naturalul. În noul univers-patrie al „modernului", sentimentele au pierdut „lupta" cu senzaţiile; ca atare, ceea ce „mergea" în poezie în trecut, acum nu mai funcţionează – omul din zilele noastre este mai greu de impresionat, el trebuie incitat cu o poezie „mai altfel", adaptată vremurilor actuale. Realitatea explorată este alta, ca atare şi poezia este (trebuie să fie) diferită, utilizând informaţiile (senzitive sau de orice altă natură) din această realitate.

Apariţia de noi arte, modificarea relaţiilor dintre arte este un factor intern cu relevanţă şi astăzi. La fel ca tehnologia, ştiinţa şi celelalte ramuri a căror dezvoltare a luat amploare în zilele noastre, şi artele s-au schimbat din multe puncte de vedere, au apărut altele noi (arta cinematografului, a fotografiei, show-urile televizate etc.), relaţia dintre ele s-a modificat din cauza (sau datorită, depinde cum privim lucrurile) avântului tehnologiei etc. Legătura poeziei cu noile arte încă nu este clară (unele dintre acestea fiind încă în formare), dar putem afirma că acestea constituie pentru ea provocări importante. Există încă o relaţie strânsă între poezie şi muzică, de exemplu, prin realizarea unor spectacole în care sunt recitate versuri pe anumite melodii, pentru a crea o atmosferă plăcută publicului (tele)spectator ş.a.m.d. Există de asemenea vernisaje în care, alături de picturile

unor artişti, sunt prezentate texte poetice cu tematică asemănătoare; arta fotografică, la rândul ei, ajută la dezvoltarea imagismului şi a subiectivismului din poezie (unii poeţi moderni se inspiră din imagini pentru a crea versuri) etc. Relaţia poeziei cu publicul s-a modificat (deja după apariţia tiparului), acesta nu mai dă un feedback imediat, între autor/poet şi receptor existând „bariera" cărţii. Poezia de astăzi nu îşi propune să copieze ceva anume din alte arte, ci doar să se inspire, pentru a descoperi acel sâmbure de originalitate mult dorit şi necesar.

Progresul (apariţia) noilor ştiinţe umane: lingvistică, psihanaliză, antropologie, sociologie etc. este un alt factor intern de impact pentru zilele noastre. Ştim deja că între *poezia modernă* şi *ştiinţă* există o legătură strânsă, chiar dacă ele explorează diferit aceleaşi aspecte ale realităţii. Amintim aici suprarealismul, ce are o conexiune cu psihanaliza; unii poeţi chiar utilizează, în creaţiile lor, „teorii economice şi politice", spre ex. Ezra Pound; poezia minimalistă „se foloseşte" de teoriile referitoare la text (de ex., preocupările grupului Tel-Quel, care a avut o influenţă deosebită asupra teoriei literare, criticii şi avangardei literare în Franţa, între anii 1960-1970, fiind cunoscut pentru modul inedit de abordare a teoriei din domeniul literaturii, filozofiei şi politicii) etc.

Putem spune că (şi) poezia din perioada pe care o parcurgem explorează subconştientul uman individual şi/sau colectiv, nu doar lumea modernă în care vieţuim; ea este o poezie „fabricată", supusă ştiinţelor umane actuale, ea însăşi o „ştiinţă", aşa cum afirmam şi cum susţine(a) Alexandru Muşina („prin excelenţă experimentală, exploratorie, ştiinţifică"). Riscul/efectul explorării ştiinţelor menţionate în denumirea factorului intern la care facem referire este pierderea lirismului, poezia părând uneori mai degrabă un text ştiinţific decât o operă de artă (a scrisului).

Transformarea (interioară) a omului modern a determinat desigur şi transformarea poetului-om, care se foloseşte de tot ceea ce modernitatea îi oferă pentru a crea (a „fabrica" versuri), aşadar şi de noile ştiinţe umane, fără a mai fi preocupat însă de emoţie, de semnificaţia lirică a creaţiilor sale.

Unii au ajuns să respingă ştiinţele menţionate şi nou apărute, susţinând că nu este nevoie de ele, dat fiind că poezia însăşi este o supraştiinţă. Opiniile au fost, sunt şi vor fi împărţite, important este că poezia modernă şi-a croit un drum solid, numai al ei, care poate fi agreat sau nu de cititor, dar care nu poate fi în niciun caz ignorat.

Modernă sau nu, poezia ne ajută să ne deschidem inima şi/sau mintea, să călătorim în universul mereu schimbător al (îmbinării) cuvintelor; ea rămâne o fântână din care ne putem adăpa ori de câte ori simţim că banala sau tumultuoasa existenţă ne sufocă.

Prin intermediul versurilor, devenim capabili să evadăm din cotidian, acestea fiind o modalitate de a ne regăsi şi de a ne reconecta cu esenţele profunde ale umanităţii. Putem spune că poezia este o oglindă a sufletului nostru, un refugiu al creativităţii şi o sursă inepuizabilă de inspiraţie, demonstrând că indiferent de epocă, magia cuvântului dăinuie peste timp, ca o cetate de lumină...

Lucrare artistică - Carmen Doreal

DUMITRU DUMITRESCU

1. Scriitorii lipsiţi de har pot fi uşor asimilaţi breslei grămăticilor de birou care, indiferent de sârguinţa depusă, nu vor face altceva decât să răspândească răvaşe fără conţinut.

2. Încarceraţi în dogme, ascultăm cu admiraţie aiurelile molipsitoare ale unor impostori bine focusaţi spre a ne convinge că ei sunt apostolii legitimi ai adevărului absolut.

3. Oamenii de geniu, la fel ca şi focul ce arde intens, se sting repede. Ce nu se spune este faptul că, în acest scurt timp de trăire, radiază şi contaminează cu energia lor pe toţi cei din jur.

4. Oricât de mult vom dori să eliminăm distanţele ce ne separă pentru a fi cât mai aproape unul de celălalt, libertatea de exprimare subordonată egoului propriu, pe lângă faptul că ne va ţine mereu despărţiţi, va adânci şi mai mult între noi prăpăstiile emoţionale.

5. Din momentul în care medicina prin misiunea ei salvatoare de vieţi a devenit mercantilă, ei bine, asupra umanităţii s-au abătut şi se vor mai abate încă groaznice nenorociri.

6. Acolo unde munţii se întâlnesc, îşi împreună izvoarele să devină râuri cristaline care să scalde dealurile împădurite şi câmpiile întinse cu verdeaţă. Normal ar fi ca şi oamenii, acolo unde se întâlnesc, ar trebui să îşi împreune mâinile, astfel încât legăturile lor să se transforme în râuri de iubire, bucurie, nădejde…! Oare, chiar aşa stau lucrurile?

7. Dacă la început a fost Cuvântul (vibraţie a ceva), cu siguranţă a existat mai înainte de el şi entitatea metafizică creatoare. Numai aşa înţeleg eu logica lucrurilor!

8. Întrucât oamenii sunt emisari ai Cuvântului, ar fi bine să rostim doar ce ne este îngăduit, altfel ne ia gura pe dinainte şi supărăm pe cine nu trebuie!

9. Atunci când simţim o repulsie faţă de ceva anume, eu zic că ar fi obligatoriu necesar să luăm în calcul şi beneficiile unui astfel de experiment.

10. În momentul în care ai senzaţia că eşti sufocat de un adversar puternic, pentru a ieşi din impas laudă-l şi susţine-l în tot ceea ce el întreprinde. Rezultatele vor fi imediate.

11. Răbdarea pământului este infinit mai mare decât toate fărădelegile vietăţilor care-l năpădesc, deoarece şi-a asumat întreaga responsabilitate în a le purta de grijă.

12. Dacă animalele sălbatice ar putea vorbi pe înţelesul nostru, nici nu ne putem imagina cât de surprinşi vom rămâne în faţa nedreptăţilor pe care ele doresc să ni le reproşeze!

13. Nostalgia amintirilor frumoase este prin ea însăşi o şansă în plus de a prinde biletul următor la caruselul universal al trăirii!

14. Decât să vorbeşti oamenilor care oricum nu te ascultă vorbeşte vântului, munţilor, apelor şi pădurilor aflate dincolo de circumferinţa privirii, însă, ai grijă ca ceea ce spui să fie adevărat, altfel te vei ruşina până la tăcere şi tu de inepţiile spuse, doar ascultându-ţi ecoul.

15. Pe baza experienţelor de viaţă trăite ar fi indicat să recunoaştem că, după terminarea anilor de şcoală, avem nevoie de încă pe atât să-i armonizăm şi cu principiile morale. În cazul în care ne lipsesc cei şapte ani de acasă…, durata se dublează!

CAMELIA ARDELEAN

David Valentin şi Teodora Pascale – şarje de umor în formă fixă

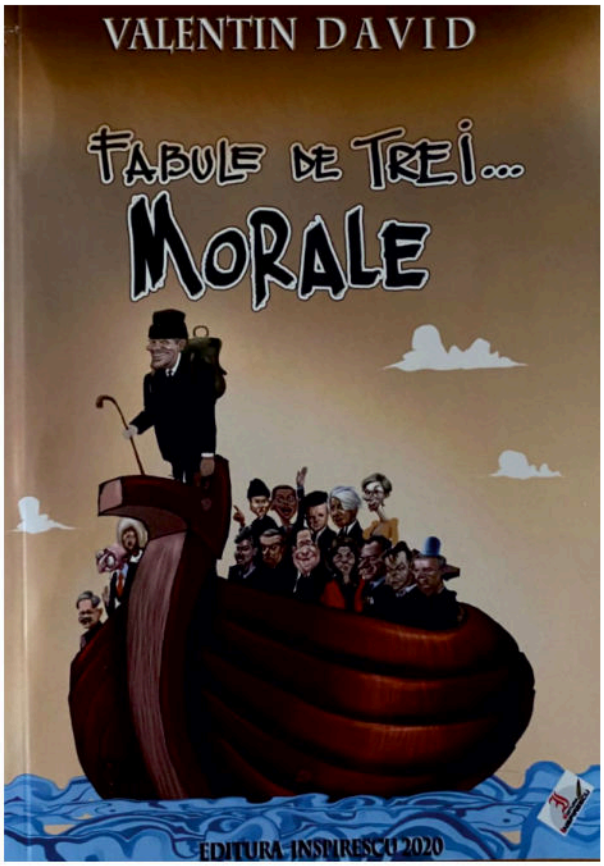
Este foarte greu să vorbeşti ori să scrii la modul serios despre un umorist sau despre umor, în general, pentru că rişti să devii... hilar. Totuşi, unii autori au izbutit acest lucru, împărtăşindu-ne din experienţa lor îndelungată: spre exemplu, Erich Kästner, scriitor german, cunoscut îndeosebi pentru cărţile sale dedicate copiilor, afirma că „Umorul este umbrela înţelepţilor", iar Ludwig Wittgenstein, unul dintre cei mai importanţi filozofi ai secolului al XX-lea, austriac de origine, considera că „Umorul nu este o stare de spirit, ci un fel de a privi lumea". Parafrazându-le pe cele două personalităţi ale culturii universale, am putea conchide că poetul **Valentin David**, din Orăştie, este un înţelept (având „umbrela" în dotare) cu un mod de a privi lumea original, detaşat şi hazliu. Altfel nu ne explicăm de unde atâta fantezie şi atâtea zâmbete de oferit în paginile volumelor sale. Poate că „de vină" pentru acest succes la public este versatilitatea sa, stilul său cameleonic pus în valoare în scene atent „regizate", în care el îmbracă diverse „roluri" ce îi vin ca o mănuşă.

Valentin David este o descoperire mai nouă (mai precis, de acum un an) a Asociaţiei Oamenilor de Cultură şi Artă din judeţul Hunedoara (A.S.O.C.A.), pentru care ne considerăm privilegiaţi, deoarece putem afirma, fără teama de a greşi, că este unul dintre cei mai buni umorişti români ai momentului. Nu este doar observaţia noastră, ci o demonstrează numeroasele premii obţinute la festivaluri de umor de pe întreg cuprinsul ţării, unde şi-a demonstrat din plin harul şi capacitatea de a face haz oricând, de oricine sau din orice, chiar şi din aspectele mai puţin plăcute sau dramatice ale existenţei.

În volumele lansate astăzi, 3 aprilie 2024 – ***Florete şi sonete*** (2022), ***Dueluri vesele cu pisici şi căţei*** (2023) şi ***Ronset în cuplet*** (2024) – toate trei apărute la Editura PIM din Iaşi, în condiţii grafice de excepţie, presărate cu grafică originală, color, aparţinând, în parte, talentatului grafician Marian Avramescu, şi prefaţate de nu mai puţin talentaţii Daniel Bratu, Ion Diviza (Chişinău) şi renumitul poet Horia Bădescu (inventatorul ronsetului), regăsim nu doar o tehnică impecabilă a celor doi autori, **Valentin David** şi **Teodora Pascale**, ci şi tematici variate, metafore şi alte „dantelării", asemenea poeziilor (zise) „culte". Aceste „ingrediente" sunt combinate într-un cocteil menit să ameţească (în sensul pozitiv al cuvântului) cititorul, demonstrându-i că a face umor nu este deloc simplu, fiindcă acest act necesită seriozitate, dedicare, profesionalism şi bineînţeles talent. Umorul lor este unul savuros, imperios necesar în aceste vremuri tulburi, în care mulţi dintre noi au uitat să zâmbească, fiind copleşiţi de angoasele sau problemele cotidiene. „Medicamentul" binefăcător este oferit de autori în dozele necesare pentru a descreţi chiar şi frunţile cele mai posomorâte. Poeţii-umorişti sau umorişti-poeţi trebuie luaţi însă în serios, fiindcă minuţiozitatea cu care se apleacă asupra fiecărui vers, asupra fiecărei poezii în parte, este de admirat. Ei se remarcă nu doar prin faptul că stăpânesc cu măiestrie prozodia, aşa cum spuneam, experimentând cu îndrăzneală diferite genuri de poezie în formă fixă, ci şi prin acela că dirijează remarcabil mesajul încastrat în limitele impuse de rigorile specifice, mesaj pe care îl pigmentează cu ironie fină şi haz.

Remarcăm încă din volumul ***Florete şi sonete*** calităţile de „creatori de umor" ale autorilor. Excentric, asemenea unui „Vărsător" autentic, Valentin David nu se sfieşte să spună lucrurilor pe nume, indiferent de situaţie, iar Teodora Pascale, căreia nu ştim ce semn zodiacal îi corespunde, îi ţine isonul. Tematica este diversă; fie că e vorba despre atingerea delicată sau violentă a lui **Eros**, despre **politică**, despre **cusururile** inerente fiinţei umane („limba ascuţită" a femeii, care „înţeapă mai rău ca o

albină", ea având mereu pregătit pentru bărbatul insubordonat „Un făcăleț ascuns discret la spate"; infidelitatea bărbatului însurat care, „Uitând de vârstă" și „cu dorința vie", tânjește după o „Minervă"; infidelitatea femeii, care-i dăruiește „copii din flori" soțului încornorat, pozând în „dama fără pată"; misoginismul; plictiseala în cuplu și încercarea de a ieși din corsetul „unui mariaj banal", care se dorește resuscitat; „un morman de temeri și fetișuri"; zgârcenia... în iubire: „De felul tău ești un amant avar"; ignorarea femeii de către bărbat, care preferă să se refugieze uneori în brațele lui Bacchus: „Că noaptea pleci, pe șest, la o băută,/...// de parc-aș fi o strâmbă sau o slută"; incapacitatea bărbatului de a satisface dorințele femeii: „Iar după trei mișcări mai deochiate,/ Te-au apucat durerile de spate,/ Și la picioare, mult mai grav, cârceii" sau „Chiar de-mi omori speranța la sex o săptămână"; materialismul femeii: „Căci mă atragi, având mașini și vile,// Iar banii te transformă-n bunăciune"; fanfaronada intenționată, pentru a amuza receptorul: „Sunt vrăjitor cu fainoșag, prestanță,/ Din vorbe eu seduc orice femeie"; naivitatea: „sunt păcătosul,/ Greșind mereu cu firea mea credulă"; lingușirea: „Când vreau să-mi stai aproape, strig dulce: „Motănel!" etc.), despre **însușirile pozitive** ale acesteia (onoare, romantism, iubire, tandrețe, visare etc.) sau despre **alte subiecte** abordate în creațiile lor, cei doi dueliști sunt fermi pe poziție, astfel încât este imposibil să afirmi cine e învinsul și cine e învingătorul. Credem cu tărie că amândoi sunt învingători, dar cel mai câștigat este cititorul, care se alege cu o schimbare certă și (posibil) de durată a stării de spirit, respectiv cu o îmbunătățire a acesteia.

Din volum mai aflăm despre vasta cultură a celor doi autori, concretizată în utilizarea unor expresii din **mitologia greacă** (de ex., „a fi între Caribda și Scila", adică a alege între două rele) sau în prezența în text a unor **personaje mitologice** (Ahile, Sisif, Pandora) ori cunoscute receptorului din alte **legende**, **povești**, **filme celebre sau din viața reală** (Șarpele cu Pene sau zeul precreștin al Mexicului – Quetzalcoatl; Adonis, Buddha, Merlin, Baba Cloanța, Croitorașul cel viteaz, Micul Prinț, Peter Pan, Zâna Măseluță, Moș Ene, Desdemona, Baba Vanga, Dalila, Don Quijote, Dulcineea, Sancho Panza, T Rex, Tarzan, Scarlet O'Hara și Rhett Butler, Mark Zuckerberg, păpușa Barbie etc.), a unor **compozitori renumiți** (Iosif Ivanovici); se fac, pe alocuri, diverse aluzii la **mituri creștine** (Turnul Babel), dar și la unele **maladii** ale zilelor noastre (SIDA, Covid), puse într-o postură umoristică, lucru deloc ușor, dacă ne gândim la virulența lor și la numeroasele victime pe care acestea le-au făcut.

În cel de-al doilea volum, ***Dueluri vesele cu pisici și căței***, cu mesajul transmis sub formă de rondel, remarcăm cum, dintr-o „ploaie" cu pisici și căței, poate rezulta, prin magia înzestraților autori, o adevărată explozie de râs. Umoriștii uzează, pentru a (ne) cuceri, de **calitățile și defectele** acestor simpatice viețuitoare, precum și de alte **personaje arhicunoscute**, cu rol „adjuvant": Penelopa; Socrate și soția lui, Xantipa, zeul egiptean Ra, Selena, Arhimede, Motanul Încălțat, Aghiuță, Tom și Jerry, Terente, Cruella, Madonna, Moș Crăciun, Adam și Eva, Moș Martin etc. Regăsim aceeași vervă și înclinație spre concupiscență, care binedispun și dovedesc încă o dată, dacă mai era cazul, aptitudinile celor doi de a extrage umor și din piatră seacă, respectiv din însușirile a două animăluțe de companie, atât de diferite și totuși asemănătoare. Hârjoana lor (cvasi)domestică se pretează foarte bine unui volum de dueluri, iar de la joacă la sex și apoi la politică nu e decât un pas, în viziunea talentaților umoriști, pe care ei îl fac cu îndrăzneală și succes, împletind plăcerea cu problemele existențiale.

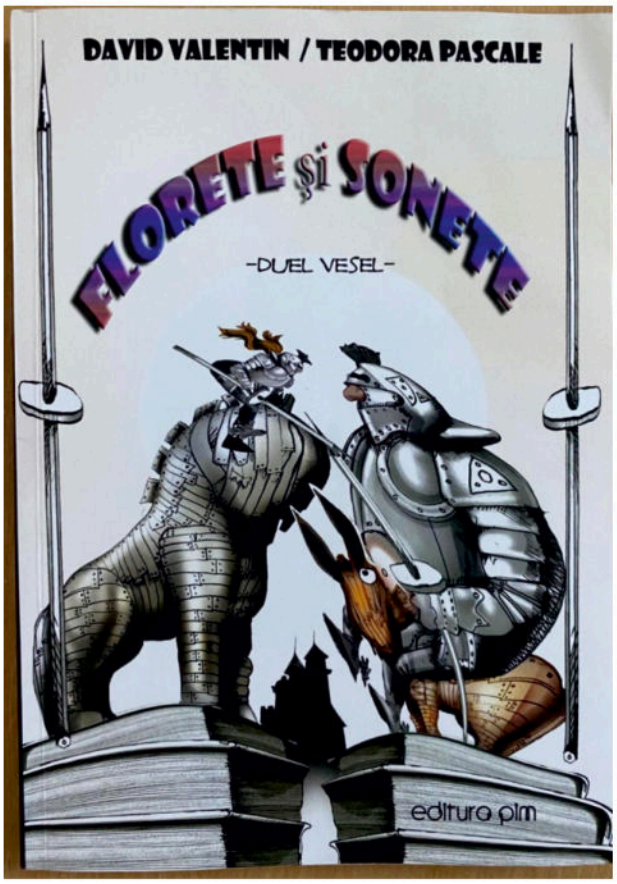
Al treilea volum, ***Ronset în cuplet***, schimbă din nou

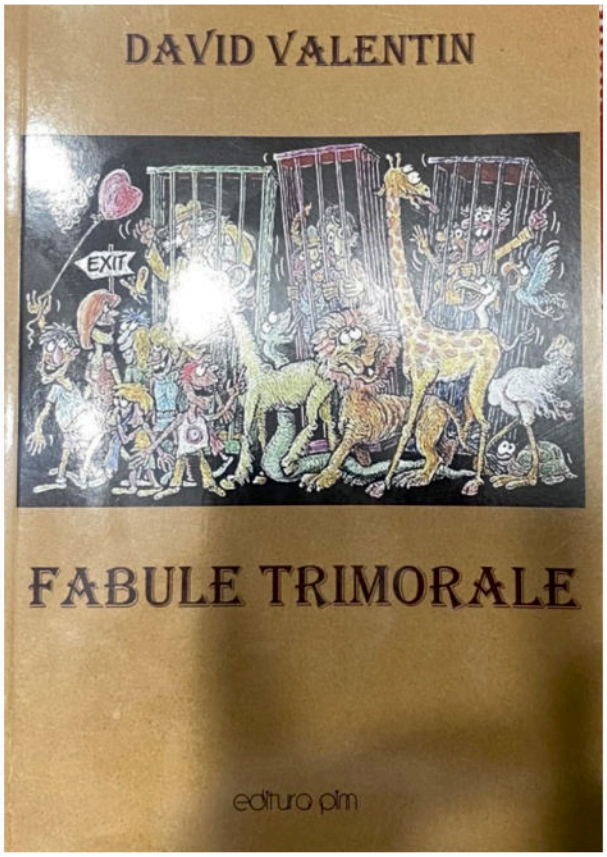
schema, dar păstrează acelaşi ton (auto)ironic, acelaşi limbaj îndrăzneţ, precum şi temele cu aluzii la sexualitate, menite să binedispună pe oricine posedă simţul umorului, dar contraindicate puritanilor sau... pudibonzilor. Regăsim în (con)text alte personaje mitologice (sau nu), care de care mai diverse – Afrodita, Casanova, Don Juan, Ion Iliescu, Barack Obama, La Fontaine, Einstein, Superman, Sfântul Ilie, Yeti, Veronica Micle, Apollo, Circe, Andersen, Homer, Pilat, Meşterul Manole ş.a.m.d – ce lărgesc paleta de culori a ronsetelor cuprinse în paginile cărţii, îmbogăţind lectura.

La final, aflăm cu bucurie că în urma acestor dueluri ludice „nu a curs nici strop de sânge,/ Ci s-a pornit doar râsul în cascadă”, după cum ne asigură Valentin David în epilogul său din volumul ***Florete şi sonete***.

Nu putem decât să-i felicităm pe ambii autori, remarcând rolul aparte al Teodorei Pascale, aleasă pe merit de conjudeţeanul nostru ca să ridice mănuşa. Cu senzualitatea-i tipic feminină („Întâi cunoaşte-mi degetul cel mare/ De la picior, atinge-l cu tandreţe”), contrată ironic de masculinitatea „rivalului” său redutabil („Mulţi vor să am o fabulă mai mică,/ Dar asta este viaţa, sunt dotat”), ea împrospătează atmosfera şi o încinge, totodată, făcând-o pe alocuri incendiară, prin aluziile sale... ezoterico-erotice („Părea-vor îngeri fostele consoarte,/ Când vei scăpa de farmecele mele”; „Mi-ai desfundat şi-o chakră creatoare,/ Când ai erupt o dată, energetic”).

Aşadar, la oricare dintre cele trei volume vă veţi opri, nu veţi greşi, fiindcă veţi face o achiziţie pe viaţă; (re)citindu-le, vă veţi simţi instant revigoraţi, poeziile stârnind în fiinţa dvs., dacă nu o furtună de râs, cel puţin un val de zâmbete...

DOINA FLOREA NELEGA: călătoare prin timp, alintând culoarea infinitului

Leonardo da Vinci (1452-1519), una dintre cele mai importante personalităţi ale Renaşterii, artist complet şi complex (pictor, sculptor, muzician, scriitor ş.a.m.d.), susţinea că „În viaţă, frumuseţea dispare. În artă, nu". Desigur că nu avem cum să îl contrazicem pe acest geniu al omenirii, pentru că argumente în favoarea afirmaţiei sale întâlnim la tot pasul. Adevăratele opere de artă sunt nemuritoare.

Ele dăinuiesc peste timp, păstrându-şi autenticitatea şi prospeţimea, iar numele celor care le-au dat viaţă transcend distanţele, secolele sau mileniile, indiferent de curentele ce apar ulterior, de-a lungul timpului. Mai mult, atunci când interesul publicului pentru viaţa personală a artistului păleşte în faţa celui pentru opera acestuia, putem spune că suntem într-adevăr martorii unui talent nativ, unei adevărate valori a umanităţii.

Filozoful german Hegel (1770-1831) afirma că „ideea" reprezintă „conţinutul artei", iar „plăsmuirea sensibilă, figurată" este „forma" pe care o îmbracă această idee (Hegel, ***Despre artă şi poezie***, vol. I, Editura Minerva, Bucureşti, 1979, p. 46). El considera că „Împărăţia artelor frumoase este imperiul spiritului absolut", spiritul eliberându-se de „limitele înguste ale existenţei sale" terestre, „din sfera scopurilor şi intereselor sale mărginite" (idem, p. 42), pentru a se exprima pe sine într-o formă unică, originală, care „posedă absolutul" (idem, p. 44).

În aceeaşi ordine de idei, filozoful şi poetul român George Uscătescu declara că arta nu poate fi încorsetată, fiindcă ea „este răzvrătire, disociere, antagonism", precum şi „una dintre activităţile permanente, necesare şi specifice omului care trăieşte în societate" (***Proces umanismului***, Editura Politică, Bucureşti, 1987, p. 102). El mai susţinea că „celebrul vers al lui Arthur Rimbaud, «Trebuie să fii absolut modern», devine leitmotivul creaţiei artistice contemporane" (idem), în abordarea „relaţiilor dintre artă şi societate" punându-se mereu „accentul pe importanţa semnificaţiilor de ordin vizual în înţelegerea realităţii artistice" (idem).

Se spune adesea, pe bună dreptate, că arta contemporană este mai greu înţeleasă de către receptor faţă de cea din trecut, spre exemplu din perioada Renaşterii, care era inteligibilă tuturor. Curentele nou apărute au creat adesea confuzie şi/sau contradicţii. Ele nu au făcut însă altceva decât să definească omul perioadelor respective, trecut prin numeroase metamorfoze, în căutare permanentă de ceva inedit, care să impresioneze sau chiar să şocheze. Umanitatea, societatea s-au schimbat continuu de-a lungul timpului, iar arta odată cu acestea, reflectându-le, cum era şi firesc, asemenea unei oglinzi. Dincolo de transformările inerente fiinţei umane, artiştii au rămas şi rămân fiinţe de lumină, care (ne) îmbogăţesc existenţa cu frumos; fără ei, popasul omului pe planeta albastră ar fi searbăd şi lipsit de sens.

Faptul că arta nouă este mai greu de perceput de către public a fost recunoscut şi de către Ortega (1923-1979), unul dintre cei mai importanţi pictori ai secolului al XX-lea, dominican de origine, care a probat, el însuşi, mai multe stiluri artistice (de la suprarealism şi expresionism, până la abstracţionism). Acesta afirma că arta nouă nu a fost acceptată iniţial de societate, ci a stârnit numeroase controverse, ridicând „masele împotrivă", renumitul artist susţinând că „aşa va fi mereu". El adăuga că în ciuda numeroaselor curente sau stiluri, în arta oricărei perioade istorice, deci inclusiv în cea nouă, se regăseşte „o inspiraţie identică, un acelaşi stil biologic", indiferent de reprezentările artistice (George Uscătescu, ***Proces umanismului***, p. 100).

Unul dintre reprezentanţii artei, respectiv picturii contemporane este şi Doina Florea (Nelega), originară din Bucovina, însă adoptată de mult timp de oraşul Cetăţii, Deva. Expoziţia sa de astăzi, 31 martie 2024, cu titlul ***Călător, alint culoare***, este o expoziţie retrospectivă a zece ani de provocare a mişcării artistei prin culoare. Ea conţine 37 de lucrări din prima sa etapă de creaţie, înrămate în format 30x30 cm, din ciclul: *BASM, NATURĂ, DOR*. La acestea se adaugă o altă selecţie, care include cam acelaşi număr de creaţii, din mai multe cicluri: *CARPATIO, STRADA, BUCOVINA RAI, DIN REGATUL SUFLETULUI, MAGIE ŞI ALINT, NAMASTE*. Este vorba despre o pictură de stare în stilul gestualist, gestualismul fiind, pentru profani, o „direcţie a expresionismului abstract practicat în pictura americană, constând în înregistrarea cu fidelitate a tensiunii spirituale şi fizice a autorului în momentul pictării" (DEX). Este exact ceea ce ne mărturiseşte şi artista, care afirmă cu sinceritate: „Sunt obsedată de ceea ce mi-a rămas în spatele retinei, asemănător unui colaj, stins însă de vreme, colaj coloristic şi imagistic ce redă frânturi din lumea Bucovinei mele".

Doina Florea nu pictează pentru că îşi propune neapărat acest lucru, ci în urma unui impuls interior, care o conduce asemenea unei forţe nevăzute, făcând parcă pensula să se mişte singură pe traiectoria „indicată". Rezultatul este unul satisfăcător pentru artistă doar atunci când ea se lasă ghidată, cu încredere şi docilitate, de muza generoasă. Doina este convinsă, de altfel, de aportul divinităţii la conturarea şi finalizarea creaţiilor sale: „Inspiraţia aparţine în totalitate lui Dumnezeu. El mă trimite la şevalet, îmbină culorile, transmite mesajul... Eu sunt doar canalul prin care circulă energia creatoare şi încerc să execut cât mai bine ceea ce mi se comunică din Înalt".

Fiind o perfecţionistă, ea revine la unele lucrări de zeci de ori, chiar şi în timp ce acestea sunt deja expuse pe pereţii holului locuinţei sale, intervenind ori de câte ori simte nevoia să o facă; astfel, finalizarea unei creaţii poate dura şi câteva luni. Altele, în schimb, sunt isprăvite într-un timp mai scurt, după cât de mărinimoasă este muza în acel moment sau după cât de fină este percepţia artistei privind semnalele acesteia. Denumirile uneori năstruşnice ale lucrărilor, formate din anumite sintagme sau citând versuri revelatoare, vin „pur şi simplu" (spune ea) la momentul potrivit, ca să-i încununeze prin cuvânt imaginaţia transpusă în culoare.

Ca orice artist, Doina Florea simte emoţie şi bucurie atunci când publicul îi împărtăşeşte trăirea, care poate fi diferită pentru fiecare privitor în parte, în funcţie de momentul zilei, de starea interioară a receptorului, de unghiul din care este observată lucrarea sau din care cade lumina pe suprafaţa acesteia când este expusă pe peretele galeriei etc. Tocmai această schimbare de percepţie asupra lor, datorată circumstanţelor, este unul dintre atuurile picturilor acrilice. „Unii privitori mi-au mărturisit că au ieşit cu ochii în lacrimi de la expoziţia mea şi îi cred, pentru că acest lucru îmi demonstrează cât de sensibilă este natura umană şi ce se poate întâmpla când două universuri sensibile, cel al artistului şi cel al receptorului, se întâlnesc", spune artista. În ce priveşte tehnica realizării lucrărilor, Doina Florea afirmă că pictează „în vrie, cu pensulă, cuţit, instrumente ajutătoare sau pur şi simplu cu palma, ghidând rapid şi energic culorile, pentru că acrilicul se usucă repede".

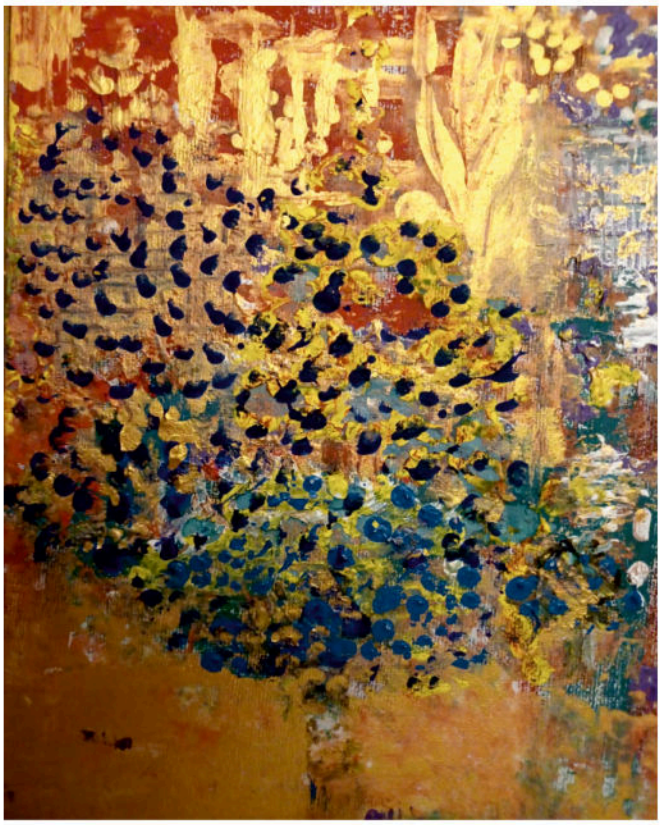
Ea crede cu tărie că rolul artistului în lume este unul nobil, acela de a oferi cu generozitate celorlalţi din harul primit de la Creator. Acelaşi lucru îl susţinem şi noi, cu menţiunea că artistul se dăruie şi pe sine odată cu creaţiile sale, îşi pune sufletul cu încredere şi francheţe în palma receptorului, a degustătorului de frumos, fără de care creaţiile sale artistice ar fi probabil inutile. În spatele actului artistic există o inimă mare, dornică să cuprindă în ea tot universul, să spele toată suferinţa şi să şteargă toate lacrimile omenirii. Asta pentru că artistul nu se gândeşte la avantaje materiale atunci când creează, el o face în primul rând din iubire pentru semeni, din necesitatea de a împărtăşi, aşa cum spuneam, din lumina talentului său.

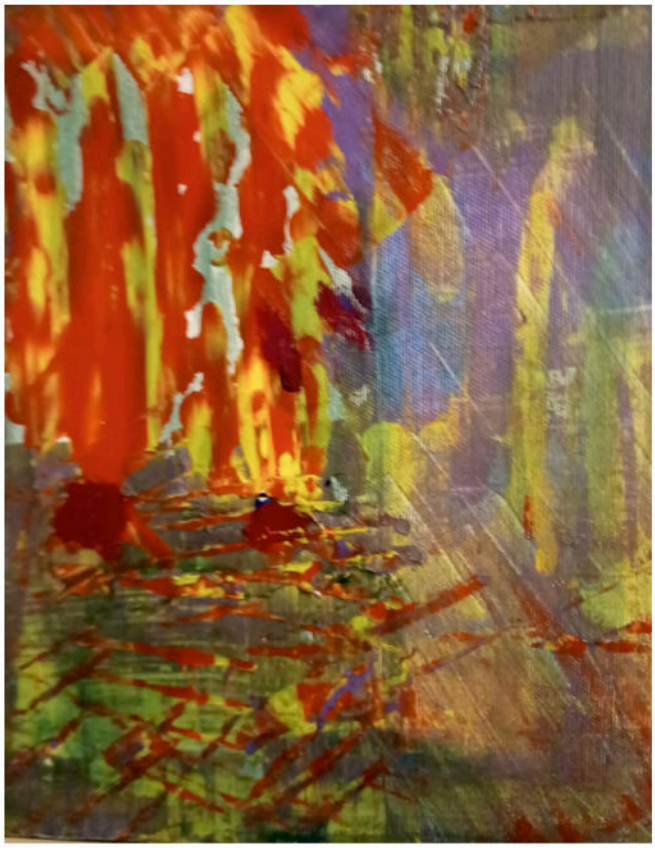
În această lume extrem de dinamică, aflată în galop continuu spre nicăieri, artistul stă cuibărit pe colţul său de stea şi presară iubire şi armonie în jur, fără să aştepte nimic în schimb, fiind însă convins că aceste daruri se vor întoarce, mai devreme sau mai târziu, la el, într-o formă sau alta. Să ne facem timp, aşadar, să (ne) cunoaştem artiştii, indiferent prin ce formă de artă se manifestă (pictură, sculptură, muzică, poezie, grafică, fotografie etc.), să le fim aproape, să le privim formele sau nuanţele alese pentru a se exprima, să le ascultăm poemele sau muzica ş.a.m.d., şi astfel, să le pătrundem gândurile şi

universul lăuntric! Arta lor este asemenea unui leac magic ce alungă orice durere, cel puţin în acele momente de împărtăşire tainică cu vibraţia înaltă a acesteia.

Revenind la Doina Florea, sărbătorita zilei, ea este convinsă că dacă am îndrepta copiii de la o vârstă fragedă spre artă, aceştia ar deveni adulţi responsabili, fiind protejaţi totodată de numeroase patologii ale sistemului nervos (anxietate, depresie, spleen, tulburări de personalitate etc.), devenite „moderne", din păcate, în vremurile actuale. Idealistă convinsă, ea mai crede că, în ciuda mercantilismului ce predomină în zilele noastre şi a empatiei tot mai scăzute a omului modern faţă de semeni, artistul reuşeşte să se ridice deasupra acestor cusururi umane, evadând constant din lanţurile care-i încătuşează spiritul în carcasa de carne.

Mai mult, numai artistul care se dezbracă de simţirile sale în faţa publicului – am adăuga noi – poate să transmită EMOŢIE, chiar dacă nu toţi receptorii o resimt la aceeaşi intensitate. Fără implicare emoţională, actul artistic devine doar o irosire a timpului şi energiei creatorului. Dar nu este cazul Doinei Florea, ale cărei picturi sunt numai suflet, lumină şi culoare. Nu ştim dacă lucrările sale vor transcende sau nu timpul şi spaţiul, asta numai viitorul va decide, dar putem simţi, privindu-le, că din ele reflectă focul lăuntric al artistei, care ne încălzeşte şi ne transmite o vibraţie înaltă, binefăcătoare. Felicitări şi mulţumiri prietenei noastre pentru darul oferit din inimă, pentru entuziasm, pentru culoarea (prin) care ne vorbeşte într-o limbă a tihnei şi bucuriei, pentru exemplul oferit – acela că vârsta nu e decât o cifră şi nicidecum o limită – pentru că a împărţit cu noi această hrană a sufletului tânjind (in)conştient după armonie şi frumos!

EVENIMENT
DUMITRU TÂLVESCU

La data de 29 aprilie 2024, în sala bibliotecii „Ovid Densusianu” din Deva, a avut loc evenimentul *Dumitru Tâlvescu, sau vocația literaturii* și lansarea volumului *Arcana animae* de același autor, la Editura Cetate Deva.

Colectivul redacțional mulțumește frumos tuturor colaboratorilor care au trimis valoroasele materiale pentru întocmirea acestui număr de revistă. Ne cerem scuze, în același timp, deoarece din volumul impresionant de texte scrise, având în vedere lipsa de spațiu, au fost alese doar cele mai reprezentative. Menționăm, de asemenea, și faptul că publicația nu își asumă ideile sau opiniile autorilor, responsabilitatea juridică pentru conținut, conform art. 206 din „Codul Penal", aparține în exclusivitate acestora. Revista poate oferi cititorilor săi dezbateri ideatice situate pe poziții comune, diverse, chiar polemice, respectând regula proporționalității în spațiul alocat.

Mențiune: Nu se fac corecturi pe materialele deja publicate.

Picturi realizate de Carmen Doreal